

ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ»

Έδρα Θεσσαλονίκη - Έτος ιδρύσεως 1903

ΜΑΝΤΩΣ ΜΑΥΡΟΓΕΝΟΥΣ 23 - Τ.Κ. 542 49, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΤΕΥΧΟΣ 560 • Ιούλιος - Αύγουστος - Σεπτέμβριος 2023

Σαν τη Χαλκιδική δεν έχει...

ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Περιοδική έκδοση
του Παγχάλκιδικού Συλλόγου «**Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ**»
Έδρα Θεσσαλονίκη - Έτος ίδρύσεως 1903
Μαντώς Μαυρογένους 23, Τ.Κ. 542 49, Θεσ/νίκη
Τηλ. 2310/323.839, κιν. 6936/950.188, φαξ 2310/326.108
Ηλεκτρ. δ/νση: www.panchalkidikos.gr
E-mail Συλλόγου: ranchalkidikos@gmail.com
E-mail Προέδρου: ikotsanis@gmail.com

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2023
ISSN: 2585-3619

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΚΔΟΣΗΣ

Αυγολούπης Σταύρος, Καθηγητής Αστρονομίας του ΑΠΘ
Καραμίχος Ιωάννης, Φιλολόγος
Καρτσιώτης Μιχαήλ, τ. Εκπαιδευτικός, Επίτιμος
Πρόεδρος του Παγχάλκιδικού Συλλόγου
Οικονόμου Τριαντάφυλλος, τ. Εκπαιδευτικός,
δρ. Επιστήμης της Αγωγής (συντονιστής)
Παπάγγελος Ιωακείμ, δρ. Αρχαιολόγος
Παυλούδης Χρήστος, Υποναύαρχος Π.Ν. ε.α.
Τσαμουρτζή Μαρία, Αρχιτέκτων
Τσίκουλας Ιωάννης, Καθηγητής Ιατρικής του ΑΠΘ
Ιδιοκτήτης: Παγχάλκιδικός Σύλλογος "Ο Αριστοτέλης"
Εκδότης - Διευθυντής: Ιωάννης Τ. Κοτσάνης, Πρόεδρος
του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου

**Το περιοδικό εκδίδεται με χορηγίες συμπατριωτών,
φίλων και φορέων, και αποστέλλεται δωρεάν.**

Σελιδοποίηση-Εκτύπωση-Βιβλιοδεσία: SKG PRESS
Ν. Ραιδεστός – Θεσσαλονίκη 2310 466776

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
IBAN: GR 80 0171 2330 0062 3304 0032 572
A.Φ.Μ.: 090145977 Δ.Ο.Υ.: Ζ' ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Χορηγός της έκδοσης του παρόντος 56^{ου} τεύχους
είναι η **ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ**.

Εικόνα εξώφυλλου: Ανδριάντας του Αριστοτέλη, στα Στάγαιρα
Εικόνα εξώφυλλου & οπισθόφυλλου: Ορεινή Χαλκιδική

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος **Κοτσάνης Ιωάννης** (Αρναία)
Αντιπρόεδρος **Οικονόμου Τριαντάφυλλος** (Νικήτη)
Γεν. Γραμματέας **Λυρτζής Αστέριος** (Ταξιάρχης)
Ταμίας **Παπαδόπουλος Αβραάμ** (Βραστά)
Ειδ. Γραμματέας **Μπούφτας Νικόλαος** (Αρναία)
Μέλος **Κουτσιαντά-Ζαμπόκα Κοκόνη** (Αρναία)
Μέλος **Παυλούδης Χρήστος** (Ορμύλια)
Μέλος **Στρατής Απόστολος** (Κασσάνδρεια)

Εξελεγκτική Επιτροπή

Ταλέας Φώτιος (Νέα Ρόδα)

Μπουλάκη-Λυπηρίδη Μαρία (Πολύγυρος)

Λαθούρη-Πάργα Μαρία (Συκιά)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Καραμίχος Χ. Γιάννης,
Παγχάλκιδικός Λόγος 1
- Κωτσιόπουλος Κωνσταντίνος,
"Η συμβολή της Θεοτόκου στην ανθρωπότητα" 3
- Καϊάφα-Σαροπούλου Μίνα,
Κάλλιστον γαρ Χαλκιδική... οδή στο Ηδύπνοον... 4
- Τάσιος Γρηγόρης,
Οφείλει η Αυτοδιοίκηση να σκέφτεται σύγχρονα 8
- Στρατής Απόστολος,
**Κίνημα πολιτών για ελεύθερες
και προσβάσιμες παραλίες στη Χαλκιδική** 10
- Λαζαρίδης Ν. Χαράλαμπος,
**Τρόφιμα-διατροφή-υγεία
Μυκοτοξίνες: μια θανάσιμη απειλή στο πιάτο μας** 13
- Τσαντάκης Δ. Γεώργιος,
Ελληνική σοφία: Αποφθέγματα-γνωμικά 16
- Χιούτης Θ. Κωνσταντίνος,
Χαλκιδικιώτες στην καταστροφή των Ψαρών (1824) 22
- Μάντσιος Φ. Άγγελος,
Το πυροφάνι 25
- Σμάγας Αγγ. Δημήτριος,
Απόπειρες υδροδότησης της κοινότητας Αγ. Νικολάου 35
- Αυγολούπης Ι. Σταύρος,
**Σχολικές ενθυμήσεις 60 χρόνων
και ενθαρρύνσεις προς τους τωρινούς μαθητές** 37
- Σμάγας Δημ. Άγγελος,
Δύο μοναδικά είδη της Σιθωνίας 42
- Μπουλάκη-Λυπηρίδη Μαρία,
Σύγκριση γνώσεων 43
- Τσίκουλας Γιάννης,
**"Ίλατι, ρε, του βράδ' να πούμι κανένα ψέμα
να πιάς η ώρα"** 46
- Καραγιάννη Σουσουρά Ελένη,
Το πατρικό μας σπίτι στη Βάλτα 48
- Μαυρουδής Πούλιος,
Το φαινόμενο "Αγιαναστασίτες" 49
- Αγιορείτικα νέα 52
- Η δράση του Συλλόγου μας 54
- Δράσεις άλλων φορέων 55
- Νέα μέλη του Συλλόγου μας 57
- Πένθη 57
- Οι χορηγοί μας 58
- Η χορηγία 61

Φιλολογική επιμέλεια: Ιφιγένεια Κοτσάνη

Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν τις απόψεις των συντακτών τους. Υπενθυμίζεται ότι αυτά δεν πρέπει να υπερβαίνουν τους 9.000 περίπου χαρακτήρες (χτυπήματα με τα κενά), κάτι που πρέπει να τηρείται πιστά. Όσα κείμενα δεν φέρουν υπογραφή, συντάσσονται από τον εκδότη.

ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Ένα περιοδικό με σταθερό προσανατολισμό

ΓΙΑΝΝΗΣ Χ. ΚΑΡΑΜΙΧΟΣ

Φιλολόγος - Ποιητής

Σε ανεπίσημες συζητήσεις στο παρελθόν μεταξύ των μελών του Συλλόγου μας εκφραζόταν δειλά η επιθυμία της έκδοσης ενός εντύπου που να προβάλλει την πολιτιστική ταυτότητα της Χαλκιδικής. Αυτός που υλοποίησε αυτή την επιθυμία, χάρη στην αποφασιστικότητα και τη διορατικότητα που τον διέκρινε κατά την μακρά του θητεία, ήταν ο επίτιμος πρόεδρος του Π.Σ. Μιχάλης Καρτσιώτης. Δίκαια θεωρείται, ο πατέρας αυτού του τολμηρού εγχειρήματος. Διέβλεψε και δεν διαψευθήκε ότι το περιοδικό θα αποτελούσε τον συνδετικό κρίκο μεταξύ των μελών του. Η θεωρητική του επιμονή πήρε σάρκα και οστά όταν το 2009 είδε το φως της δημοσιότητας το πρώτο, συλλεκτικό πλέον, τεύχος που αποτέλεσε την απαρχή μιας πετυχημένης εκδοτικής πορείας μέχρι σήμερα.

Η πλαισίωση της συντακτικής επιτροπής (Σ.Ε.) από συμπολίτες μας με εγνωσμένο επιστημονικό κύρος συνετέλεσε στην εικόνα ενός σοβαρού περιοδικού. Τέσσερα (4) ήταν εξ αρχής τα βασικά ερωτήματα στα οποία καλούνταν να δώσουν εμπράκτως απάντηση το προεδρείο του Π.Σ, και τα μέλη της Σ.Ε.: Ποιος ο τίτλος του περιοδικού, πώς (οργάνωση), πότε (χρονική στιγμή) και γιατί (σκοπός).

Το έναυσμα για την υιοθέτηση του τίτλου αποτέλεσε η εφημερίδα Παγχαλκιδικός Λόγος το 1992 που ήταν η πρώτη και μοναδική εκδοτική προσπάθεια του επαναϊδρυθέντος τότε Συλλόγου. Ο τίτλος κρίθηκε επιτυχής, καθώς προοίεζε για το θεματικό αυτοπεριορισμό του περιοδικού, ένα περιοδικό δηλαδή για την Χαλκιδική από το συγγραφικό της δυναμικό.

Το οργανωτικό του σχήμα (πώς) αφέθηκε στη ροή του χρόνου και πραγματικά σύντομα πήρε την οριστική του μορφή όσον αφορά στο περιεχόμενο, αλλά και στην εικονογράφηση των εξωφύλλων.

Το 2009 (πότε) οι συνθήκες ήταν ώριμες πλέον και σθεναρή και αποφασιστική η θέληση για τη έκδοσή του. Ως γνωστόν η έκδοση ενός περιοδικού αποτελεί σημαντική δοκιμασία, αλλά και μαθητεία γιατί δεν είναι εξα-

σφαλισμένη η βιωσιμότητά του, καθώς είναι ένα στοιχείο με το χρόνο.

Η απάντηση στο 4ο ερώτημα (γιατί) ήταν απόλυτα δεσμευτική: βασικός στόχος του περιοδικού ήταν η ανάδειξη της Ιστορίας, του Πολιτισμού, της λαογραφίας και των παραδόσεων της Χαλκιδικής. Η απόφαση αυτή καθόρισε και την κατεύθυνση του περιεχομένου για τους τακτικούς και έκτακτους συνεργάτες του επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον σε τρεις σημαντικούς σταθμούς της

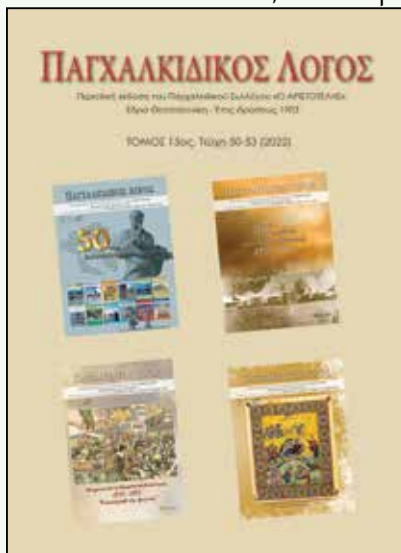
σύγχρονης ιστορίας μας: Στον Αγώνα του 1821 και κυρίως στον ενεργό ρόλο που διαδραμάτισε η Χαλκιδική. Σελίδες της τοπικής μας ιστορίας που η αβελτηρία μας και η ισχνή επιστημονική στήριξη τις καθιστούσαν σχεδόν άγνωστες. Ο Π.Λ. αποτέλεσε και αποτελεί το βήμα για τους ιστορικούς της Χαλκιδικής να αναδείξουν άγνωστες πτυχές του Αγώνα και να υποστηρίξουν τεκμηριωμένα αυτό το κενό.

Επίσης στο 1912 με τον ανυπέβλητο Μακεδονικό Αγώνα και στο 1922 με την Μικρασιατική τραγωδία. Ανασύρθηκαν από τη σκόνη άγνωστες ιστορικές σελίδες της Χαλκιδικής, αναθεωρήθηκαν λαθεμένες απόψεις και φωτίστηκαν στις πραγματικές τους διαστάσεις σημαντικοί πρωτεργάτες των Αγώνων, όπως ο

Εμμ. Παπάς, ο Καπετάν Χάψας, ο Παύλος Μελάς, πολιτικά και στρατιωτικά πρόσωπα της Μικρασιατικής καταστροφής. Κατα συνέπεια ο Π.Λ. συνετέλεσε κυρίως στην εμπέδωση της βιωμένης ιστορίας και ιδιαίτερα στη διαδικασία αντικειμενικής αξιολόγησης της προσφοράς στις ένοπλες αναμετρήσεις.

Εκτός βέβαια της ιστορικής διαδρομής της Χαλκιδικής προβάλλονται και θέματα πολιτιστικού περιεχομένου με την προσδοκία της ανάδειξης της ως τόπου, κυρίως τουριστικού προορισμού και ιδιαίτερου αρχαιολογικού ενδιαφέροντος. Η ναρκισσιστική λαϊκή έκφραση «σαν τη Χαλκιδική δεν έχει» είναι το επιστέγασμα μιας διεθνούς, καθολικής αποδοχής.

Το πλούσιο φωτογραφικό σαλόνι του Π.Λ. θα αποτελέσει στο μέλλον το ογκώδες περιεχόμενο ενός άλ-

Ο τελευταίος 13ος τόμος του "Παγχαλκιδικού Λόγου"

μπουμ. Με την πάροδο του χρόνου είναι βέβαιο ότι η ιστορική του αξία θα είναι διαρκώς προστιθέμενη. Η πλαισίωσή του μάλιστα με τις ανάλογες διευκρινιστικές λεζάντες θα ξαναζωντανέψει το παρελθόν.

Παρ' όλα αυτά η έκδοση του Π.Λ. θα ήταν ανέφικτη, αν δεν καλυπτόταν η δαπάνη του από τους χορηγούς. Θα έμενε στο στάδιο των καλών προθέσεων και των φιλότιμων προσπαθειών. Ευτυχώς όμως στο πρόσωπο κάποιων φιλοπάτριδων συμπατριωτών μας η αρχαία χορηγία αναβιώνει, έστω και περιορισμένα, καθώς έχει γίνει συνείδηση πως η παιδεία, πηγή κάθε καλού, ολοκληρώνει τον άνθρωπο και πως το χρήμα είναι το μέσον για την ποθητή προσέγγισή της.

Όμως, η όποια θεωρητική επιχειρηματολογία δεν υποκαθιστά σε καμιά περίπτωση την «περιδιάβαση» του ίδιου του περιοδικού, που είναι ο αψευδής μάρτυρας μιας σημαντικής πρωτοβουλίας του Π.Σ. και μιας διαρκούς, ποιοτικής αναβάθμισης που το κατατάσσει ανάμεσα στα αξιοπρόσεκτα περιοδικά αυτής της κατηγορίας.

Το αστείρευτο ενδιαφέρον του αναγνωστικού κοινού και κυρίως η πληθωρική συμμετοχή ειδημόνων συνεργατών ενισχύουν την ολοένα αυξανόμενη αναγνωσιμότητά του. Μακρύς είναι ο κατάλογος των αρθρογράφων που φιλοξενούνται στις σελίδες του: Ιστορικοί, αρχαιολόγοι, εκπαιδευτικοί, συγγραφείς, εκδότες, ιατροί, μηχανικοί, αστρονόμοι και επίσημοι εκπρόσωποι φορέων της Χαλκιδικής.

Το περιοδικό προέκυψε ως φυσική συνέχεια και συμπλήρωμα ενός ιστορικού συλλόγου που αριθμεί εκατόν είκοσι (120) χρόνια από τη δημιουργία του. Τα επίσημα εγγεγραμμένα μέλη της χαλκιδικιώτικης παροικίας στη Θεσσαλονίκη ξεπερνούν τα 2500.

Αποστέλλεται σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης,

στις δημόσιες υπηρεσίες, στις ιδιωτικές επιχειρήσεις, στα Μουσεία, στις ιερές Μητροπόλεις και Μονές της Χαλκιδικής και του Αγίου Όρους.

Η καθιέρωση αφιερωματικών τευχών τείνει να γίνει θεσμός και υπενθυμίζει την υποχρέωσή μας να ανασύρουμε από τη λήθη γεγονότα που καθιστούν ζωντανή την ιστορική μνήμη και συνέχεια. Έτσι αποκτάται η ιστορική αυτογνωσία και η υγιής έκφραση ενός καλώς εννοούμενου τοπικισμού.

Τα ποικίλα και πλουραλιστικά άρθρα πλαισιώνονται και από την πλούσια πληροφόρηση που αφορά στις ποικίλες δραστηριότητες του Συλλόγου, καθώς και τη δράση όλων των πολιτιστικών συλλόγων και άλλων φορέων του νομού.

Είναι βέβαιο πως οι δεκατρείς (13) καλαισθητοί τόμοι του αποτελούν αξιόλογες πηγές πληροφόρησης για όσους ασχολούνται με την έρευνα. Ο χρόνος θα δικαιώσει τις προσδοκίες όλων των συντελεστών της έκδοσής του, για να επαληθευτεί η ρήση *scripta manent* (τα γραπτά μένουν) και να υπενθυμίζει στα μέλη του την ενεργό παρουσία του.

Με αυτοσυγκράτηση μπορούμε να πούμε πως ο Π.Λ., παρά τις όποιες αδυναμίες του, διεκδικεί αξιοπρεπώς την εκδοτική διάκρισή του από τον αρμόδιο για την περίπτωση θεσμό.

Έχουμε την πεποίθηση πως οι συνθήκες ωρίμασαν και ορθώς κινεί τη διαδικασία προς αυτή την κατεύθυνση το Δ.Σ. του Συλλόγου.

Η επίσημη διάκριση του περιοδικού θα ενισχύσει το ενδιαφέρον του αναγνωστικού κοινού, θα αυξήσει το ενδιαφέρον των συνεργατών και θα συντελέσει στη δίκαιη αναγνώριση του σοβαρού έργου που επιτελείται από τον ιστορικό Σύλλογο Χαλκιδικής «Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ».

Ο Σύλλογος μας, ευαίσθητος δέκτης των δυσκολιών που διέρχεται η χώρα μας, εξαιτίας των πρωτοφανών σε έκταση και ένταση πυρκαγιών και πλημμυρών, νιώθει επιτακτική την ανάγκη να ευχαριστήσει όλους όσους συνετέλεσαν στην αντιμετώπισή τους: Πυροσβέστες, Δασικές υπηρεσίες, επίγειες και εναέριες δυνάμεις, Περιφέρεια, Αυτοδιοίκηση, Αστυνομία, Στρατό, Λιμενικό Σώμα, Αεροπορία, ΕΚΑΒ, εθελοντές. Η χώρα μας βίωσε ένα εφιαλτικό καλοκαίρι, ίσως το θερμότερο και πιο καταστροφικό όλων των τελευταίων ετών, που είχε σαν αποτέλεσμα τις ολέθριες συνέπειες που ακολούθησαν. Η κλιματική αλλαγή είναι προ των πυλών των φονικών φαινομένων. Δυστυχώς η έλλειψη περιβαλλοντικής συνείδησης, τα άνομα συμφέροντα, ο επικίνδυνος εφησυχασμός μας, η καθυστερημένη πρόληψη και οι υψηλές θερμοκρασίες λόγω της κλιματικής αλλαγής συνετέλεσαν στην έκρηξη του φονικού φαινομένου. Η υδάτινη βόμβα μεγατόνων, μετά τις πυρκαγιές, μετέτρεψε τις πληγείσες περιοχές σε μια απέραντη λίμνη. Οι υλικές, ηθικές, οικονομικές και ψυχολογικές συνέπειες είναι ανυπολόγιστες. Πρόκειται για μια εθνική συμφορά.

Εκφράζουμε τα θερμά μας συλλυπητήρια στις οικογένειες των θυμάτων και ευχόμαστε τη γρήγορη και αποτελεσματική υλική αποκατάσταση όλων των πληγέντων από την λαίλαπα που ενέσκηψε. Επιτέλους η ζωή και το μέλλον των παιδιών μας ας αποτελέσουν το κίνητρο για να περιορίσουμε δραστικά τον κίνδυνο τέτοιων βιβλικών καταστροφών.

Το Δ.Σ.

«Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΣΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑ»

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΚΩΤΣΙΟΠΟΥΛΟΣ

Καθηγητής Κοινωνιολογίας
του Χριστιανισμού ΑΠΘ

Το πρόσωπο της Υπεραγίας Θεοτόκου τιμάται ιδιαιτέρως από την Εκκλησία μας διότι αξιώθηκε την μέγιστη τιμή εκπροσωπώντας το Ανθρώπινο γένος να συνεργασθεί με τον Θεό για να γίνει πραγματικότητα το μυστήριο της Ενανθρώπησης του Κυρίου. Με τον τρόπο αυτό η Παρθένος Μαρία, ως Θεοτόκος και όχι ως Ανθρωποτόκος συνέβαλε στην είσοδο του Θεού στον κόσμο και στη σύνδεση της Θείας με την Ανθρώπινη Φύση, της κτιστής με την άκτιστη πραγματικότητα.

Με τον τρόπο αυτό δεν έχουμε μία επιφανειακή ή φανταστική σχέση (δοκητισμός) του Θεού με τον Άνθρωπο και τον κόσμο, αλλά μία πραγματική σύνδεση, αφού, δια της Θεοτόκου, απέκτησε σάρκα και οστά η υποστατική ένωση των δύο φύσεων, (Θείας και Ανθρώπινης) στο πρόσωπο του Χριστού.

Η Συνέργεια αυτή της Θεοτόκου εξυψώνει τον Άνθρωπο, διότι απέδειξε ότι είναι σε θέση ο Άνθρωπος να γίνει συνεργάτης του Θεού δια της υπακοής, της ταπείνωσης, της εγκράτειας και της ασκητικότητας. Η συγκλονιστική άλλωστε φράση της «*Ίδού ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτο μοι κατά τὸ ρῆμα Σου*», δηλώνει όχι απλώς την αξία της ταπείνωσης, αλλά τα θαύματα που μπορούν να επιτελεσθούν όταν οι Άνθρωποι κάνουν καλή χρήση του αυτεξουσίου τους και υποταχθούν στο θέλημα του Θεού υπερνικώντας τον εγωισμό τους και τα πάθη τους.

Με τη στάση της τιμήθηκε ο Ανθρώπινος Πολιτισμός και τα επιτεύγματα του, όχι σε μια κατεύθυνση ακραίου δικαιωματισμού, που υποκαθιστούν τον Θεό και το θέλημά Του. Η Παναγία Θεοτόκος δίδαξε την αποφυγή των ειδωλοποιημένων μορφών της ανθρώπινης δράσης και έφερε σε αγαστή σχέση την Γνώση με την πίστη, το θείο με το ανθρώπινο θέλημα.

Οι πιστοί την επικαλούνται κάθε στιγμή της ζωής τους και της προσφέρουν πολλές προσωνυμίες, ανάλογα με τον τόπο, τις ιδιότητές της και την κατάσταση. Έτσι έχουμε τις προσωνυμίες της Παναγίας με βάση:

Α. Τις ιδιότητες Της.

Κυρία, Ελεούσα, Πονολύτριά, Παρηγορίτισσα, Γιά-

τρισα, Σωτήρα, Ελευθερώτρια, Γοργοεπήκοος κ.ά.

Β. Τον τρόπο, ή τόπο που βρέθηκε η εικόνα της, ή βρίσκεται Ναός.

Μυρτιδιώτισσα (Κύθηρα), Καλαμιώτισσα (Ανάφη), Θαλασσινή (Άνδρος), Πορταΐ-τισσα (Μονής Ιβήρων), Βατοπαιδινή, Αθηνιώτισσα, Καταπολιανή, κ.ά.

Γ. Από την τεχνοτροπία του Ναού Της.

Θολοσκέπαστη, Μολυβδοσκέπαστη, Πελεκητή, Κρεμαστή, Μαρμαριώτισσα.

Δ. Από τον Εικονογραφικό Τύπο της παραστάσεώς Της.

Δεομένη, Γλυκοφιλούσα, Βρεφοκρατούσα, Θρηνούσα, Μαντηλούσα (Με μαντίλι στο κεφάλι), Δεξιοχερούσα (Κρατά το θείο βρέφος στα δεξιά της), Μεγαλομάτα, Πλατυτέρα ή Πλατυτέρα των Ουρανών (καθισμένη σε θρόνο έχοντας στην αγκαλιά της τον Ιησού Χριστό παιδί και ως υποπόδιο το νέφος), Τριχερούσα (το θαύμα που συνέβη στον υμνητή της Άγ. Ιωάννη Δαμασκηνό όπου αποκαταστάθηκε θαυματουργικά το αποκοπέν υπό των μουσουλμάνων δεξί χέρι του), Ρόδο το αμάραντο, κ.ά.

Ε. Από την παλαιότητα της εικόνας Της.

Μαυριώτισσα.

Στ. Από το κάλλος Της.

Ηλιοκάλλη, Κεχαριτωμένη, Χρυσοπηγή

Ζ. Από τον χρόνο που εορτάζει.

Πολυσπορίτισσα (21 Νοε.), Ακαθή (του Ακάθιστου Ύμνου), Βροντού (8 Σεπ. με τα πρωτοβρόχια).

Είναι τόσο το μέγεθος της Αγνότητάς Της, ώστε την μακαρίζουν των Αγγέλων τα πλήθη στον ουρανό και το γένος των Ανθρώπων στη Γη.

Ο «ομφαλός της Γης» σύμφωνα με έναν Ύμνο της Εκκλησίας μεσιτεύει συνεχώς υπέρ της Ειρήνης του σύμπαντος κόσμου και υπέρ της Σωτηρίας όλων των Ανθρώπων.

«*Άσπιλε ἀμόλυντε Παναγία Μητηρ τοῦ Θεοῦ, προσφέρειν σοι ὠδὰς πόθου ἐκ ψυχῆς, ἠρξάμην Πανάμωμε, ἐκλιπαρῶν, δός μοι τὴν ἰσχύν ἵνα ἐπαξίως σε, ἀνυμνήσω Παναγία μου*».

Η θαυματουργή εικόνα της Παναγίας της Τήνου

ΚΑΛΛΙΣΤΟΝ ΓΑΡ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ...ΩΔΗ ΣΤΟ ΉΔΥΠΝΟΟΝ...

ΜΙΝΑ ΚΑΪΑΦΑ-ΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ
Αρχαιολόγος, Δρ. Αρχιτεκτονικής

Πάτησε το γκάζι νευρικά κι ανέβηκε με ταχύτητα την ανηφοριά του Καντατζογλείου που οδηγούσε στον περιφερειακό. Χωρίς δισταγμό, με πείσμα θαρρείς έστριψε το τιμόνι ρίχνοντας μία θυμωμένη, σχεδόν περιφρονητική ματιά στην ταμπέλα που έγραφε «Χαλκιδική». Ένωσε μία περιέργη ικανοποίηση που την προσπερνούσε έχοντας αυτή τη φορά διαφορετικό προορισμό.

Κανείς από τη νεανική παρέα δε θέλησε να την ακολουθήσει όταν τους παρακίνησε να προτιμήσουν για φέτος άλλα, καινούρια ακρογιάλια. «Καλοκαίρι χωρίς Χαλκιδική, βίος ανεόρταστος» της ψιθύρισε με νόημα η φίλη στα δεξιά της, ενώ η άλλη στα ζερβά της έσπευσε να της πει ότι δεν είναι μόνο οι βελουδένιοι αιγιαλοί που κρατούν άγρυπνη την επιθυμία στα γνώριμα μέρη της Κασσάνδρας και της Σιθωνίας και πάλι να περπατήσουν, αλλά η αρμαθιά απ' τα άπειρα στιγμιότυπα της πολύχρονης φιλίας τους, ηλιόλουστα και συννεφιασμένα, όλα φονταρισμένα σε τοπία Χαλκιδικιώτικα. «...Χαλκιδική...το πιο ζηλευτό της φύσης σκίτσο»..... έφτασε στα αυτιά της φωνή γνώριμη από απέναντι, «...δεν μπορείς ξαφνικά να την εξοστρακίζεις». «Γίνετε δέσμοι αυτής της ομορφιάς, καιρός να αποτινάξετε τα δεσμά», άκουσε τον εαυτό της να τους λέει, με ντεσιμπέλ λίγο πάνω από το κανονικό. «Δηλώνουμε αιώνιοι δεσμώτες της χάρης της που μένει ακούρσευτη στο χρόνο...», αντιλάλησαν οι συνομιλητές της, «.....και δεν είναι δεσμά, κορδέλες από μετάξι είναι...» της αντιμίλησαν, ενώ εκείνη ήδη είχε απομακρυνθεί πιότερο πεισμημένη.

Στη μοναχική διαδρομή προς την Πιερική ακτή θέρεινε ολοένα και περισσότερο μέσα της η θέληση να απομακρυνθεί από τον ίσκιο της Χαλκιδικής, έστω και για μία χρονιά, ατσαλωνόταν η επιθυμία να φύγει μακριά, να βρει για την ένταση του νου και του σώματος αλλού αραξοβόλι απάγκιο.

Κάθισε στον Ολύμπου τις παρυφές τυλιγμένη ακόμη στο καπρίτσιο της. Η Κασσανδρινή ακτογραμμή αγνάγντια της..... της φάνηκε πικραμένη μαζί και προκλητική. Του νου ανόητα γελάσματα, μονολόγησε, κι έκλεισε για λίγο τα μάτια για να διώξει την άβολη σκέψη. Τα άνοιξε ξανά..... ο γνώριμος γιαλός στα πέρα νόμισε πως της έστειλε παραπονιαρικό φιλί. Το ένιωσε τρυφερό, σαν το χάδι νιογέννητου μωρού. Ένα μενεξεδένιο δέιλι σκόρπισε αφειδώς βάμματα σκουρόχρωμα τριγύρω και δυο στρατοί από αντίπαλες σκέψεις, ετοιμοπόλεμοι, άρχισαν ανεξέλεγκτα να αναμετρώνται. Άρχισε κι εκείνη αθέλητα να γράδαι την επιμονή της από τη Χαλκιδική να αποδράσει. Τα γράδα στο κόκκινο..... άρχισαν ευθύς να ανοίγουν ρωγμές στην πρότερη σιγουριά της. Αίφνης ένιωσε για μια στιγμή

πως πρόδωσε τον αγαπημένο τόπο, στη ζωή της για πρώτη φορά.

Με Χαλκιδική ήταν γεμάτη η ζωή της όλη, από τα πρώτα γρατζουνίσματα στα γόνατα έως τα πρώτα αγκυλώματα της καρδιάς. Μικρές ενοχές άρχισαν να τη ραμφίζουν. «.....Πιατί λείπεις;».....μια φωνή, αχός από απέναντι, σα καμτσικιά ήχησε μέσα της.

Το βράδυ τη βρήκε στην ίδια θέση. Κάποια στιγμή κούρνιασε στην αγκαλιά ενός γλυκού Μορφέα, χώθηκε σε ονειρών καλντερίμια Χαλκιδική γεμάτα, πέρασε μέσα από την αχλύ του χρόνου και άρχισε να νυχοπατά στο μεταίχμιο των μύθων και της ιστορίας της. Μοιράστηκε έτσι την αγωνία του αρχανθρώπου που ξεπρόβαλε με όπλα από τη σπηλιά του στα Πετράλωνα να κυνηγήσει θηράματα για να τραφεί, τον παρακολούθησε να απολαμβάνει το ψητό γεύμα του, να ξαποσταίνει δίπλα στην αναμμένη του φωτιά. Είδε τη Μενδηίδα, τη νύμφη, να λικνίζεται μπρος το Σίθωνα βασιλιά, που ο άνομος έρωτας για την κόρη του Παλλήνη όπλισε το χέρι του πολλές φορές με θανατερά βέλη. Άκουσε το τελευταίο βογγητό του Μέροπα, του βασιλιά της Ανθεμούνας, στη Γαλάτιστα κοντά, που έπεσε από ένα τέτοιο βέλος λαβωμένος. Ήταν παρούσα στους γάμους της Παλλήνης και του Κλίτου, που βασίλεψε τη χώρα και καλωσόρισε στα μέρη τον Πρωτέα από την Αίγυπτο.

Κάπου στο προβόδωμα της νύχτας ξύπνησε, τρομαγμένη από την αντάρα της τρομερής μάχης των Θεών και των Γιγάντων στο πεδίο της Φλέγρας, τον υπόκωφο κρότο των κυμβάλων και των τυμπάνων που έκαναν οι μαινόμενοι Σάτυροι και οι μανιασμένοι Κορύβαντες, ακόλουθοι του Διόνυσου. Αναπήδησε από το πλατάγισμα του μυτερού βράχου στη θάλασσα που εκσφενδόνισε προς τη μάχη ο γίγαντας Άθως, αλλά ξαστόχισε.

Αναδεύτηκε στην καρέκλα της, παρέα με μian ένοχη σιωπή και άφησε τη σκέψη να διαγράψει καμπύλη τροχιά από τα Πιερικά ακρογιάλια μέχρι την Κασσανδρινή χερσόνησο, που ακόμη αγρυπνούσε. Έκανε νοητό σεργιάνι στις ακρογιαλιές της, είδε πεύκα που γερμένα σιγομαρτυρούν στις ακτές όλα τα σ' αγαπώ που ακούγονται στις ρίζες τους, γαλήνεψε από το φλοίσβο των κυμάτων του Θερμαϊκού και του Τορωναίου που μαστορεύουν στρίφωμα λευκό στην ακτογραμμή της. Και ύστερα μέθυσε αύρα θαλασσινή θωπεύοντας το ανάδεμα μιας λασκοδεμένης βάρκας, το λίκνισμα του καϊκιού σε αρτυδιάστα θαλασσόνερα. Χόρεψε το μυαλό της στο παλκοσένικο της φύσης της, καμάρωσε ελιές σεμνές μαζί κι αγέρωχες, αναμλιασμένες, καρπούς γιομάτες να υμνούν το Θεό, άγγιξε ηλιανθους με κεφάλια μειλίχια σκυμμένα, χάιδεψε φλο-

γάτες παπαρούνες που χόρευαν τσιγγάνικα το χορό του ανέμου. Ανέβηκε χαμηλές λοφοκορφές και μύρισε την ευωδιά της ρίγανης που σε μικρά ματσάκια τη σκλάβωνε μικρή σαν ήταν. Τρύπωσε σε δάση, ξαπόστασε σε πεύκων κυρτωμένους ίσκιους. Στρατάρισε σιμά τους μύρισε θαρρείς το ρετσίνο τους που κυλά φιλήδονα και αποστεγνώνει πάνω στους γέρικους αυλακωτούς κορμούς τους. Φαντάστηκε Αμαδρυάδες νύμφες κάτω από φεγγάρια εαρινά να χορεύουν χορούς λάγνους, ανάμεσά στους. Περπάτησε αργά, μυσταγωγικά, μεράκλωσε από σεβνταλίδικες νότες των τζιτζικιών, ρυμούλκισε ήχους από πουλιών κοινόβια. Ζάφνου, ζωντάνεψε μέσα της τους θεριστάδες να μαζεύουν τον επιούσιο σε δεμάτια σε κάμπους χρυσοκίτρινους, μεστωμένους..

Ξεστράτισε ο λογισμός της έως την Άφυτο, στο χωριό που έρωτα ασίγαστο έχει από παιδί. Βρέθηκε στα πέτρινα που 'ναι σε σύναξη γύρω απ' την εκκλησιά του Αη-Δημήτρη, θώπευσε αχόρταγα την ακριβή πατίνα της παράδοσης και πήγε ίσαμε το βράχο για να μετρήσει στο ξεψύχισμα της νύχτας κάτω από φεγγάρι ολόγιομο τα χωριά της Σιθωνίας απέναντί της, που συρτό χορό χορεύουν μπρος τον Τωρωναίο. Περίμενε λίγο να προβάλλει αυθάδης ο καλοκαιρινός ήλιος, όχι άσκοπα, μα για να γλυκοθωρήσει τον Άθωνα. Αιχμαλώτισε η ματιά της το ιερό ψήλωμα, κι σ' αυτό ξαρμάτωσε τις ελπίδες της, ξόρκισε έστω και λίγο τις ανεμοδούρες της. Η καθηλωτική εικόνα του βουνού που φαίνεται από της Χαλκιδικής την κάθε γωνιά έμεινε στη σκέψη της. Ζωγράφισε με το νου την μυτερή κορφή όπως την είδε από τη Βουρβουρού τον περασμένο χειμώνα, με χιόνι σκουφωμένη.

Οι αρχαίοι Μενδαίοι πρόβαλαν ξάφνου στο νου της, να τρυγούν τα προσήλια αμπέλια τους, να φτιάχουν κρασί μοναδικό και περιζήτητο, να προσφέρουν το πρώτο λαγούμι στον Ποσειδώνα, στο ιερό σιμά τους, να δώσει θάλασσες ακύμαντες για να ταξιδέψουν το λευκό πιτό στα πέρατα του κόσμου. Μπλέχτηκε ύστερα με μύστες και πολίτες της Σάνης που περίμεναν το βράδυ να τιμήσουν την Άρτεμη με των λύχνων την ταπεινή φλόγα. Και όταν ο λογισμός λίγο πιο νότια στην Κασσανδρινή γη αλήτεψε, στο ακρογιάλι της Καλλιθέας, γιομίσανε τα μάτια της από το θάμβος που εκπνέουν ακόμη τα συντρίμματα του Αμμώνιου ιερού, φτιαγμένο από τους Αφυτιώτες δίπλα στο παλιότερο λημέρι Διονύσου και το στέκι των Νυμφών, που μπαινόβγαιναν ασύδοτες το άνοιγμα του μικρού σπηλαίου. Ταυτόχρονα στ' αυτιά της ένοιωσε τον ήχο απ' τη λύρα του Απόλλωνα του Καναστραίου που βγαίνει ακόμη θαρρείς μεθυστικός κάτω απ' το ξωκκλήσι του Αι- Νικόλα στο ακρωτήρι σιμά στο Παλιούρι.

Η σκοτεινιά που είχε απλώσει στα μέσα της ο εγωισμός άρχισε να φεγγαριάζει σαν άκουσε την αντιβολή των μαχών έξω από τα τείχη της αρχαίας Ποτίδαιας, που 'καμαν οι Αθηναίοι, μα και ο Φίλιππος κι έδωκαν στις μέρες της χρώματα του ερέβους..... πιο μπροστά άκουσε τις στριγγλιές των Περσών πολεμιστών να πνίγονται από το ξαφνικό κύμα που έφτασε αδηφάγο ως την ακτή της να αλλάξει φορεσιά στην ιστορία. Στο έμπα του ισθμού αγκυροβόλησε τη σκέψη της. Αφουγκράστηκε τις κλαγγές των όπλων του 21' και συγχρόνισε την ανάσα της με το άμετρο χτυποκάρδι των αγωνιστών που φορτώθηκαν στους ώμους τους τον νιογέννητο αγώνα. Στα ερειπωμένα αμυντήρια είδε αγέρωχη ακόμη να ακροβατεί η αντρείουσύνη τους, που 'καμε την ένδοξη θυσία τους προζύμι της λευτεριάς μας. Η οργή την έπνιξε για τους Οθωμανούς δαίμονες που τρομεροί και αλαλάζοντες ξεπέτρισαν χωριά και

Γλαρόκαβος Κασσάνδρα

τα λαμπάδιασαν, μοιράσανε απελπισιά, στραγγίξανε ζωές χιλιάδες. Το κορμί της περούνιασε σα φαντάστηκε το μακρόσυρτο ουρλιαχτό που διαπέρασε τη φύση κείνη τη μέρα του Νοέμβρη άφησε την Κασσάνδρα για χρόνους τόπο άλαλο.....

Σα σφραγίδα πυρωμένη ακόμη πάνω στη σάρκα της ιστορίας του τόπου ένωσε το χαλασμό του 21'. Τον Καγκε-

λευτό χορό που χόρεψε μια Λαμπροτρίτη χρόνια πριν στην Ιερισσό, μνημόσυνο για τους 400 του χωριού που σφαγιάστηκαν από οργίλα γιαταγάνια θυμήθηκε. Θύμωσε πάλι σα σκέφτηκε τις πέτρες που τινάχτηκαν από μένος οθωμανικό και πλάκωσαν χλιοτσακισμένο το παρελθόν ολάκερης της Χαλκιδικής. Σε πείσμα εκείνου του ολέθρου πλήρη έβαλε το νου ν' αρμενίσει σε δόξες βυζαντινές που γλίτωσαν από τον αφανισμό.... στο ξωκκλήσι της Παναγίας της Φανερωμένης, λίγο πριν τη Σκιώνη, αλλά και στην άλλη Παναγιά, τη Μαυρούτσα, σιμά στη Φούρκα... Ταξίδεψε η σκέψη μετά, στον Αι- Νικόλα των Μαρνανών, στον Αι-Πύργη στη Νικήτη και στη βασιλική του Σωφρονίου και του Σωλήνα.

Ξεμύτησε ξανά η νοσταλγία πιο έντονη και η νοσταλγική σκέψη βρήκε διέξοδο στη Σιθωνία. Μα πριν σ' εκείνα τα μέρη κάνει ψυχής ταξίδι, παλιές αράδες της ιστορίας θέλησε να θυμηθεί, και για τούτο της Ολύνθου της αρχαίες πέτρες νοερά άγγιξε, που ζεματιστές παλιές δόξες προδίδουν κάτω από το λιοπύρι. Κι ύστερα κατηφόρισε από το Μαρμαρά ως τον «Κωφό λιμένα» του Θουοκιδίδη. Αγνάντεψε τη βραχύδη απόκρημνη ακτή, άρπαξε μικρή βάρκα και έκανε βεγγέρα σε ανήλιαγη σπηλιά. Κέντησε το περιγράμμα της χερσονήσου με τα γραφικά αγκυροβόλια, απόλαυσε τα ακύμαντα θαλασσόνερα φυσικών όρμων, έφτασε έως τα Καρτάλια των γυπαετών, στη νότια άκρη, εκεί που η θάλασσα είναι συνήθως σεκλετισμένη, πιάνει τον ίδιο ρυθμό

με της νιότης τους σεβντάδες, που πλέουν τα βράδια σε μισογεμάτα κρασοπότηρα. Κι όταν άξαφνα θέλησε με Βυζάντιο το μυαλό της να μυρώσει έτρεξε να απολαύσει το κάστρο της Λυκήθου, εκεί στην Τορώνη.... Σα στο.... μυαλό της το 'βαλε, εκτίμησε για άλλη μια φορά την ομορφιά που έδωσε η φύση στο Καλαμίτσι με τόσο σπάταλη απλοχεριά και αναγνώρισε και πάλι το ακριβό μερτικό που είχαν στην επανάσταση, αλλά και στο Μακεδονικό αγώνα οι Συκιώτες, που χούφτιασαν τα όπλα για να αποκαθαιρέσουν τον ρύπο της υποταγής.

Μόλις το περσινό καλοκαίρι είχε δοκιμάσει ν' αγγίξει την απότομη κορυφογραμμή του Βραχωτού, εκεί όπου οι άνεμοι γίνονται γαλαντόμοι. Στη μακριά διαδρομή μικρά ξωκκλήσια απάντησε, λίγα απ' τα πολλά του όμορφου τόπου της, κάποια με συναγωγές ανθρώπων έξω από τα πορτοπαραθύρια τους και ήχους από μικρές καμπάνες που δονούνταν κρούοντας εσπερινούς που Αγίους γιόρταζαν. Και μόλις στο ύψωμα έφτασε τους λογισμούς για ν' αγερίσει, τον Άθωνα αγνάντεψε και άφησε τις προσευχές της ανόθευτες να καλπάζουν μέχρις την αγιασμένη γη να σμίξουν με σαλπίσματα αγγελικά. Στα γρήγορα κατέβηκε και μέλωσε τον ουρανό της με ντόπιο μέλι φρέσκο. Ενέργεια έτσι είχε πάρει προτού τις θαλασσοσπηλιές στην Τορώνη επισκεφτεί αλμύρα να ρουφήξει. Έψαξε τις διάσπαρτες γλαροφωλιές και άκουσε το κρώξιμο των γλάρων, που σπάθιζαν τον αέρα με κοζάκιους χορούς. Με ομορφιά χορτασμένη έτρεξε στα μικρά νησιά, που χαρίζουν μαργιόλικες ματιές στη Διάπορο που στέκει αγνάντια στην Αμμουλιανή. Στα Πυργαδίκια είχε σπεύσει, να καμαρώσει απ' τα βόρεια τα δυο νησιά, τ' ακουμπισμένα στο γαλάζιο καμβά του Σιγγιτικού.

Ανέσυρε ξάφνου από τη μνήμη εκείνο το ανέβασμα στον Παρθενώνα, χρόνια πριν. Είχε τρυπώσει με ορμή στο γραφικό χωριό που 'χει δρόμους ψιχαλισμένους παράδοση και αυλές αλειμμένες θύμησης προγονικές. Ξελογιασμένη από τη θέα, μπρος σ' έναν πορφυρό ήλιο που βασιλεύει αρχοντικά, ευχήθηκε να μπορούσε να βάλει την ομορφιά εκείνου του τοπίου σ' ένα ταγάρι, να κρατήσει το μαϊστρο στις χούφτες της, να τον βάλει στην πνοή μιας φλογέρας. Την ίδια μέρα είχε ανηφορίσει ίσαμε την Αρναία.... Κεντίδι πέτρινο η μικρή πόλη, φορεμένη πυργόσπιτα με βαριά θυρώματα και ξυλόφερτα σαχνισιά που προσκυνούν πλακοστρωμένα μονοπάτια, τόσο γραφικά που νεράιδες χαρούμενες θαρρείς πως τα νυχοπατούν και καλόγνωμα αερικά τα σεργιανίζουν..... Σεργιάνισε κι εκείνη, απόλαυσε τα ρωμαλέα χρώματα που βάφουν τους εξώστες, αγνάντεψε μέσα στα παραθύρια τη ζωή και τη φύση να αναπαύονται σε πολύχρωμα υφαντά πάνω από τα κρεβάτια. Κάθισε, πριν φύγει, στην πλατεία της.... σαν κάποιου παλιού παραμυθιού γωνιά την είχε νοιώσει.... Κι έτσι μερακλωμένη σα στον Πολύγυρο πήγε, πρωτεύουσα πόλη, τις έξι βρύσες πλησίασε, χαμηλά στο μικρό γήλοφο, νερό να ξεδιψάσει. Κι όταν από τα ριζά με λίγα βήματα στην κορυφή του έφτασε σκέφτηκε ότι βρισκόταν στο Χολομώντα

καταμεσής. Το μικρό λόφο εκεί ομφαλό τον βάπτισε, κέντρο της Χαλκιδικής, του τόπου του ευλογημένου.

Απαλλαγμένη πια από τις στοιβαγμένες στρώσεις του άδικου θυμού της έκανε και άλλες αναμνήσεις φωτογραφίες μέσα της. Θυμήθηκε εκείνη την αυθόρμητη εξόρμηση στην ανατολική Χαλκιδική το προπέρσινο καλοκαίρι. Άρχισε να ξαναχαράζει τη διαδρομή με τη γραφίδα της μνήμης. Στην Ολυμπιάδα είχε μείνει για λίγο να χάσει το όμορφο σκηνικό που 'χει στήσει ο Καυκανάς καταμεσής στον κόλπο. Λιοτόπι της είχαν πει πως λέγεται η μικρή χερσόνησος που εισβάλλει μια στάλα στα γαλαζόνερα του Στρυμονικού και φιλοξένησε την πόλη των Σταγείρων. Την είχε περιδιαβεί συλλαβίζοντας την ιστορία της στις γκρεμισμένες πέτρες. Στα τείχη της σα μπήκε ξεμύτησε θαρρείς η στοχαστική μορφή του Αριστοτέλη, η πιο αξιόλογη φύτρα του τόπου, που δασκάλεψε στον βασιλιά Αλέξανδρο χρηστότητα και αρετή. Βαριά βήματα τον φαντάστηκε να βηματίζει, μπρος τη στοά της πόλης του, σέρνοντας μαζί του τη γνώση σε μυριάδες στίχους σκαλωμένη. Πριν φύγει κάθισε δίπλα στο μαρμαρένιο είδωλό του και άφηκε το βλέμμα της να περιδιαβεί στις σπαρμένες γύρω του επιστήμες.

Κατηφορίζοντας είχε προσπεράσει στα δεξιά της τη Στρατονίκη και το Μαδέμ Λάκκο. Θλίψη ενδύθηκε η ψυχή της γιατί την ακριβή προίκα στα βάθη τούτης της περιοχής βάνουσα τραβάνε να την πάρουν. Βίαια ξεκοιλιάζουν τη μεταλλοφόρα γη, άγαρμπα και αλύπητα τόσο, ώστε κάνουν ολοένα και βαρύτερο το αεράκι της αυγής, την αύρα του απόβραδου. Ευχήθηκε αυτό γρήγορα να σταματήσει, να αλλάξει, πριν η φύση αντιγυρίσει ομοιότροπα τούτη την απονιά. Είχε πάρει λίγο αργότερα μιαν ανάσα στην Ιερισσό, κρατώντας λίγη συντροφιά στο ερειπωμένο οχυρό της Κρούνας και ξαποσταίνοντας στο ύψωμα της αρχαίας Ακάνθου. Στο δρόμο για την Ουρανούπολη είχε φανταστεί το στρατό του Ξέρξη να ξαίνει σύσσωμος τη γη για να κάνει το στενό αυχένα αυλάκι να περάσει στα γρήγορα και στα σίγουρα ο στόλος του. Φτάνοντας στον προορισμό της είχε δει μικρό καΐκι να αποπλέει απ' το γραφικό λιμάνι για τη μοναστική πολιτεία, φιγούρες αντρικές γιομάτο, κάποιες ρασοφορεμένες. Όλες σκυφτές, σκεπτικές, σιωπηλές, έσπευδαν στον Άγιο Τόπο για να γαληνέψουν, να αποστεγώσουν τα μάτια, να φεγγαριάσουν τις ψυχές. Δε σκέφτηκε πολύ, τη Μονή Ζυγού είχε ζυγώσει τότε, στο κατώφλι του ιερού περιβολιού, ο μόνος τρόπος για τη φύση της να αγγίξει την Παναγιά του Άθωνα.

Πεθυμιά μεγάλη της ήρθε για τα μέρη του Γαλαρινού και της Περιστεράς, του Στανού και του Παλαιοχωριού. Αλάργεψε ο νους της στα Πετροκέρασα, στα Δουμπιά, στη Μεγάλη Παναγία.... κι αμέσως ανάσανε, θαρρείς, πνοή βουνίσια. Άμετρη ένοιωσε τη λαχτάρα ν' ανέβει στη Βαρβάρα και τον Ταξιάρχη, να βηματίσει στις φύσης τους τα ορεινά καπηλειά, να στείλει κλεφτές ματιές στα κορυφώματα ορθόστητων δέντρων, να ξελογιαστεί από του πράσινου την αμβρόσια παλέτα, να ακομπανιάρει γλυκο-

λαλιές πουλιών, να αλεγράρει με ναμάτων μπαλάντες...

Νοερό ραντεβού θυμήθηκε ξάφνου πως είχε κλείσει από πέρσι με τους βυζαντινούς νερόμυλους στη Γαλάτιστα, αλλά και με τον πύργο της, φτιάξη ενετική, που πιότερο φλερτάρει με τον μύθο παρά με την ιστορία του. Βαθιά κουρνιασμένη ανακάλυψε και την υπόσχεσή της και στους άλλους πύργους να ξαναπάει. Διάσπαρτοι, στο Ζωγράφου, στην Όλυνθο, στα Πυργαδίκια, και την Ουρανούπολη, περήφανες βίγλες από παλιά μετόχια, μάρτυρες αίγλης Βυζαντινής, Μεταβυζαντινής και Αγιορείτικης μαζί, την ψυχή της αγάλλουν κάθε φορά. Μόνον εκείνος ο Πύργος στο ύψωμα της Ν. Φώκαιας, που αγνάντιο ήταν του Εμμανουήλ Παππά τις μέρες του ολέθρου, θλίψη της γεννά και οδύνη άφατη, που τις μερώνει μόνο το αγιασμένο νερό απ' το ξωκκλήσι του Αγίου Παύλου απέναντι στο δρόμο..... Με τι καρδιά φέτος θ' αφήσει τέτοιο αντάμωμα στις καλένδες;

Ρόδισε η αυγή και αμυδροφώτισε τον ουρανό, που άφησε μερικά σκόρπια σύννεφα να σεργιανάνε στον καμβά του. Τα ζήλεψε... διαβατάτικο ασπρολεκέδες που έσπευδαν ανατολικά, προς την Κασσάνδρα, και με το ελαφροχάιδεμα του ανέμου δε θα αργούσαν να ανακατευτούν με πλημμυρίδες προσευχών, ψαλμούς, ύμνους και ιερά διαβάσματα από τις μονές και τις σκήτες του Αθωνα, τα σεντούκια με Θεό γεμάτα. Χάιδεψε η ματιά της τη Χαλκιδική απέναντί της και η όψη της λόγχισε τον εγωισμό της, σκόρπισε και τα τελευταία ψήγματα του χθεσινού επιπόλαιου πείσματος. «Απόλαυση και γλυκασμός είναι η Χαλκιδική, που πλατάνει την ψυχή και διαστέλλει τους όμορφους στοχασμούς»..... έδωσε αβίαστα απάντηση στο ξαφνικό ερώτημα του μυαλού της. Είναι χαρά και τέρψη το άγγιγμά της, γιατί με μαεστρία μεταγγίζει τη χάρη της. Τόπος ευλογημένος είναι, που συνταιριάζει αντιθέσεις ποικίλες, χρωματίζει της κάθε ψυχής όλες τις συντεταγμένες, τόπος που ήρθε και μάντρωσε ο Θεός την κάλλιστη αρμονία.

Μέθη είναι το σεργιάνι σε κάθε γωνιά της, μέθη και χορός ρυθμικός, δυναμικός...σαν αργεντίνικο τάνγκο.

Ακτή Σπαθιές Νικήτη Σιθωνίας

Παρτενέρ πιστός είναι η Χαλκιδική, που σε διεκδικεί με απλότητα και ερωτισμό, κομψότητα και πάθος...κι εσύ ανταποκρίνεσαι συνεπαρμένος στο κάλεσμα της. Σαν την πλησιάσεις, σε παίρνει και σε παρασέρνει στην κάθε επόμενη κίνηση με βήματα δυναμικά, σίγουρα, σε αφήνει και σε ξανατραβά κάθε φορά και πιο διεκδικητικά, πιο παθιασμένα...κι εσύ στροβιλίζεσαι ρυθμικά μαζί της, γίνεσαι έρμαιο της ομορφιάς, της γοητείας, της μυθιστορίας της. Στο τέλος, σαν τελειώσει ο χορός και έρθει η ώρα να φύγεις απ' την αγκαλιά της, σε φιλά ιπποτικά, ευγενικά τόσο που κάνει την κουρσεμένη σου καρδιά να δονεί από τον πόθο.... όπως σε χόρεψε να σε ξαναχορέψει, όπως σε σαγήνεψε να σε ξαναγητέψει.

Μια θυελλώδης ενοχή τη σφιχταγκάλιασε γιατί θέλησε πίσω της τον τόπο της να αφήσει. Χαλκιδικής γέννημα αυτή, κατευόδιο ποτέ τελικά δε θα μπορέσει να της απαγγείλει γιατί ειδύλλιο αείζωο έχει μαζί της, δέσιμο με κορδέλες μεταξωτές. Μια σταγόνα δάκρυ στάλαξε στην άκρη του ματιού της για τη λαθεμένη απόφαση, την άστοχη φυγή. Ένωσε ακατανίκητη την ανάγκη να αφεθεί στην παραζάλη του ζηλευτού τόπου, να περιδιαβεί τα χωριά του, τα ντόπια ή τα περήφανα γεννήματα της προσφυ-

γιάς του 23', να ραχατέψει στις άπειρες ακρογιαλιές του, να περπατήσει σε μονοπάτια καμπουριασμένα, σχεδόν αγνοημένα, που με ποδοπατήματα τυχαία χαράχτηκαν, να μαγευτεί από τις σταγονορροές των σπηλαίων, ερείπια αρχαία να μορφωθεί.

Ένα χαμόγελο ζωγραφίστηκε πλατύ στο πρόσωπό της. Σε δύο ώρες, υπολόγισε, το Χαλκιδικιώτικο τοπίο θα άδειαζε και πάλι τα κάλλη του εμπρός της. Σε δύο ώρες και λίγο περισσότερο θα ήταν στων Νέων Μουδανιών τη νότια άκρη, θα άναβε αγιοκέρι μπρος την εικόνα της Παναγίας της Κορυφινής, της προσφυγοπούλας απ' την Καλόλιμνο.

Μπήκε στο αμάξι και γύρισε με αδημονία το κλειδί. Δύο ώρες μόλις τη χώριζαν από τη δική της αγαπημένη γη, τη Χαλκιδική της καρδιάς της.....

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ ΕΚΔΡΟΜΗ

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου αποφάσισε να πραγματοποιήσει και φέτος πρωτοχρονιάτικη εκδρομή, τέλος Δεκεμβρίου - αρχές Ιανουαρίου. Ο προορισμός, η διάρκεια, οι ημερομηνίες της εκδρομής, η τιμή, καθώς και λοιπές λεπτομέρειες, θα ανακοινωθούν στα μέλη και φίλους του Συλλόγου, μετά την οριστικοποίηση από το Δ.Σ. του προορισμού και την έρευνα αγοράς, με S.M.S. και email.

ΟΦΕΙΛΕΙ Η ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΝΑ ΣΚΕΦΤΕΤΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΑ

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΤΑΣΙΟΣ

Πρόεδρος Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Ξενοδόχων – ΠΟΞ,
Πρόεδρος Ένωσης Ξενοδοχείων Χαλκιδικής – ΕΕΧ,
Πρόεδρος Τουριστικού Οργανισμού Χαλκιδικής – ΤΟΧ

Η **θερινή** τουριστική περίοδος 2023 στο Νομό Χαλκιδικής έχει χαρακτηριστικά αντίστοιχα της σεζόν του 2019, κυρίως όσον αφορά τα ξενοδοχεία. Ξεκίνησε στις αρχές Μαΐου και θα ολοκληρωθεί στα τέλη Οκτωβρίου, με τις αφίξεις από τους Βαλκάνιους επισκέπτες να κάνουν την εμφάνισή τους από τις 10 Ιουνίου και έπειτα, εξαιτίας καιρικών συνθηκών. Οι πληρότητες τον Ιούνιο άγγιξαν το 70%, τον Ιούλιο και τον Αύγουστο το 90% και τον Σεπτέμβριο φτάνουν το 80% και μένει να δούμε πόσα ξενοδοχεία θα παραμείνουν ανοιχτά τον Οκτώβριο. Στα ενοικιαζόμενα δωμάτια και διαμερίσματα η σεζόν υπολογίζεται φέτος περίπου στις 90 μέρες, από τις συνήθεις 110.

Άγγλοι, Γερμανοί, Ιταλοί και τουρίστες από τις Κάτω Χώρες, τη Γαλλία και την Τσεχία, μαζί με την επαναφορά της πολωνικής αγοράς είναι, κατά κύριο λόγο, οι φετινοί επισκέπτες της Χαλκιδικής μέσω του αεροδρομίου «Μακεδονία» της Θεσσαλονίκης. Εκτός από τους Βαλκάνιους οδικούς τουρίστες, είχαμε και ικανό αριθμό Τούρκων επισκεπτών στις αρχές Ιουλίου οι οποίοι εκμεταλλεύτηκαν τις αργίες για το Μπαϊράμι και προτίμησαν τη Χαλκιδική για τις καλοκαιρινές τους διακοπές.

Σαφώς, **η φετινή τουριστική κίνηση έχει δώσει μεγάλη οικονομική ανάσα** σε όλες τις επιχειρηματικές δραστηριότητες του Νομού και στην τόνωση της απασχόλησης, παρά τα μεγάλα κενά που εξακολουθούν να υπάρχουν στις θέσεις εργασίας στον τουρισμό, επισιτισμό και αγροτική παραγωγή. Ανάσα, όχι μόνο στον κλάδο της φιλοξενίας, αλλά και στα καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος, στην αγορά, στον πρωτογενή τομέα, στους επαγγελματίες, στα ταξί κ.α. Επιπλέον, η κατάταξη του Νομού Χαλκιδικής στη δεύτερη θέση του κοινωνικού τουρισμού (πρώτη είναι η Εύβοια με 12 μέρες δωρεάν διακοπές), δείχνει ότι είναι ένας σημαντικός προορισμός για τον εσωτερικό τουρισμό.

Από την άλλη πλευρά, κατά τους μήνες αιχμής όπου παρατηρείται μεγάλη κινητικότητα από τη Θεσσαλονίκη στο κομμάτι της παραθεριστικής κατοικίας, Ιούλιο και Αύγουστο, αναδείχθηκαν εκ νέου αρκετά ζητήματα που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης. Μεγαλύτερο πρόβλημα οι ελλείψεις στην ύδρευση, αλλά και προβλήματα στο δίκτυο ΔΕΔΔΗΕ, παράλληλα με

τις ελλείψεις προσωπικού στα Κέντρα Υγείας και την ελλιπή κάλυψη του ΕΚΑΒ. Φέτος θα έχουμε 1,2 αφίξεις στο Νομό Χαλκιδικής, εδραιώνοντάς τον για τα καλά στην πέμπτη θέση των ελληνικών προορισμών, αυξάνοντας ταυτόχρονα τη διάθεση διεθνών επενδυτών για εκσυγχρονισμό μεγάλων ξενοδοχείων.

Για παράδειγμα, το 2025 αναμένεται να πε-

ρατωθεί η τριπλή ανακαίνιση και εκσυγχρονισμός των ξενοδοχειακών μονάδων «Pallini Beach» (τεσσάρων αστέρων), «Athos Palace» (επίσης τετράστερο) και «Theophano Imperial Palace» (πέντε αστέρων) στην Καλλιθέα, που εξαγοράστηκαν από την «Goldman Sachs Asset Management» και η επένδυση αναμένεται να ξεπεράσει τα 150 εκατομμύρια. Το 2028 εκτιμάται ότι θα περατωθεί το επενδυτικό σχέδιο στο Πόρτο Καρράς, όπου εκσυγχρονίζεται πλήρως το ξενοδοχείο «Σιθωνία» και δημιουργείται «μπουτίκ» μονάδα στη μαρίνα ενώ η Hyatt προτίθεται να αναλάβει το μάνατζμεντ ξενοδοχείου στην Κασσάνδρα με ακόμα πιο ποιοτικές υπηρεσίες.

Μεγάλα έργα όπως είναι το φράγμα του Χαβρία και ένα πλέγμα χρηματοδοτήσεων ώστε να αναβαθμιστούν σημαντικοί οδικοί άξονες στη Σιθωνία και τη Βόρεια Χαλκιδική, θα πρέπει να ολοκληρωθούν το συντομότερο και να συνδυαστούν με παρεμβάσεις που θα ενισχύσουν το εισόδημα στον πρωτογενή τομέα και στον τουρισμό μας. Διαθέτουμε τα εχέγγυα και αποτελεί ευθύνη της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας να αντιληφθεί τι σημαίνει βιώσιμος τουρισμός στο Νομό

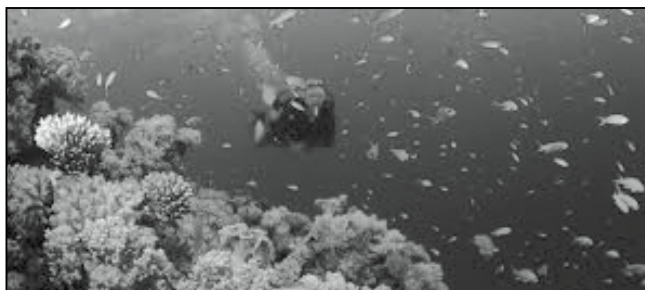
Ξενοδοχειακό συγκρότημα στη Χαλκιδική

που συνεισφέρει το μεγαλύτερο κομμάτι της «πίτας» ώστε να προχωρήσει αναλόγως στο σχεδιασμό και στη στρατηγική της επόμενης μέρας. Αλλά και της Αυτοδιοίκησης α' βαθμού, να κατανοήσει ότι ευχαριστημένοι κάτοικοι προσελκύνουν ευχαριστημένους τουρίστες και για αυτό, θα πρέπει να υλοποιήσει βασικές υποδομές για όλους (και για τα ΑμεΑ), επαρκή φωτισμό, συγκοινωνιακές μελέτες κ.α.

Οι υποδομές πάσης φύσεως επείγουν, αλλιώς θα υπάρχει γκρίνια και η γκρίνια φέρνει προβλήματα. Οι Δήμοι του Νομού μας χρειάζεται να οργανωθούν καλύτερα, ώστε το όραμα που έχουμε για τον τόπο μας να συμβαδίζει με τις σύγχρονες ανάγκες της εποχής. Στον τουρισμό, θα πρέπει να συνεχίσουμε τις προσπάθειές μας για κοινά πακέτα με τη Θεσσαλονίκη ως ενιαίο προορισμό και να ενθαρρύνουμε τις διαδημοτικές συνεργασίες, διότι οι επισκέπτες μας, στο τέλος της μέρας, ξέρουν και επιλέγουν έναν (ενιαίο) προορισμό, τη Χαλκιδική.

Μεγάλο στοίχημα είναι η βελτίωση της νομοθεσίας για τους Οργανισμούς Διαχείρισης Προορισμών DMOs που εμείς στη Χαλκιδική έχουμε, αλλά μόνο για τη διαχείριση της προβολής του προορισμού και όχι για το σύνολο της διαχείρισης, όπου χρειάζεται παράλληλα και παρατηρητήριο στατιστικών δεδομένων για καλύτερη ανάπτυξη στρατηγικού σχεδιασμού. Να γίνουν παραδοχές ότι ο ρόλος της Αυτοδιοίκησης είναι κομβικός για τη βιώσιμη του-

Βυθός Σιθωνίας

ριστική ανάπτυξη. Οι Δήμοι θα πρέπει να βρουν τους τρόπους για να αξιοποιήσουν όλους τους διαθέσιμους οικονομικούς πόρους, βελτιώνοντας την ποιότητα της ζωής των κατοίκων και των επισκεπτών μας. Η βραχυχρόνια μίσθωση να μην να εξακολουθεί να υπάρχει χωρίς όμως να διαταράσσεται ο κοινωνικός ιστός, συνεισφέροντας επί ίσοις όροις στα δημόσια ταμεία όπως το πράττουν οι αδειοδοτημένες επιχειρήσεις.

Οφείλει η Αυτοδιοίκηση να σκέφτεται σύγχρονα. Δεν μπορούμε να απαιτούμε από τον ιδιωτικό τομέα να συνεισφέρει στο κράτος και στους πολίτες με έμμεση και άμεση φορολογία, και την ίδια στιγμή, τα προβλήματα στην αποκομιδή των σκουπιδιών να επιμένουν, να μην έχουμε δει ακόμη τους καφέ κάδους για τα οργανικά απόβλητα και να μην έχουμε εξασφαλίσει τις αρμόδιες υπηρεσίες που θα εντοπίζουν και θα αξιο-

ποιούν τα κατάλληλα διαθέσιμα χρηματοδοτικά εργαλεία που θα βελτιώνουν τις συνθήκες διαβίωσης στη Χαλκιδική.

Ζητούμενο δεν είναι να είμαστε πρωταθλητές σε αριθμούς για 50 (μόνο) μέρες σε συνθήκες υπερτουρισμού. Οι υποδομές μας πλέον δεν επαρκούν και δεν εί-

ναι ικανές να δημιουργήσουν βιώσιμο τουρισμό όλο το χρόνο. Πρόκληση για όλους μας ενόψει περιφερειακών και δημοτικών εκλογών τον Οκτώβριο, είναι στη νέα πενταετία που έχουμε μπροστά μας, παράλληλα με την Πολιτεία, και η Αυτοδιοίκηση να σταθεί στο ύψος των περιστάσεων.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ-ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ- ΕΥΧΕΣ-ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Προς τους νέους φοιτητές

Πολλοί ήταν και εφέτος από τη Χαλκιδική οι επιτυχόντες στις Ανώτατες Σχολές. Νέοι δρόμοι ανοίγονται και νέα όνειρα πλάθουν τα παιδιά μας για το μέλλον τους. Είναι πράγματι ωραία η περίοδος της επιτυχίας μετά από έναν σκληρό αγώνα προετοιμασίας αρκετών ετών. Συγχαρητήρια παιδιά και σε εσάς αλλά και στους γονείς που σας στηρίζουν αλλά και στους δασκάλους σας.

Η ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ: Τώρα που γίνετε φοιτητές ελάτε στον Παγχαλκιδικό. Ελάτε να τον γνωρίσετε. Είναι ο Σύλλογος όλης της Χαλκιδικής από το 1903. Ελάτε μια Δευτέρα η Πέμπτη βράδυ 7-9 και θα βρείτε και πολλά άλλα παιδιά, συμπατριώτες, φοιτητές. Θα το χαρείτε. Ο Σύλλογος θα σας προσφέρει με τα τμήματά του πολλές ευκαιρίες για απασχόληση, γνώσεις και ψυχαγωγία και θα σας στηρίξει στις σπουδές σας, γιατί έχουμε και πολλούς καθηγητές Χαλκιδικιώτες στα Πανεπιστήμια. Σας περιμένουμε.

Το Δ.Σ.

ΚΙΝΗΜΑ ΠΟΛΙΤΩΝ ΓΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ

ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΕΣ ΠΑΡΑΛΙΕΣ ΣΤΗ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ 2023

(Το κίνημα των πολιτών μέσω των κοινωνικών δικτύων, που προσπαθεί να βοηθήσει το κράτος (Δήμους, Κτηματική υπηρεσία, Αστυνομία, Λιμενικό σώμα), να περιορίσει την παρανομία και την κατάχρηση από επιχειρηματίες που δεν σέβονται το νόμο)

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΣΤΡΑΤΗΣ

Πλοίαρχος Π.Ν ε.α.

Οικονομολόγος

Κάθε χρόνο το θέμα των ελεύθερων παραλιών απασχολεί τους πολίτες, οι οποίοι απαιτούν τα δικαιώματά τους, όσον αφορά την χρήση της παραλίας, με συνέπεια να δημιουργούνται διάφορα θέματα με τους επιχειρηματίες του χώρου, και καταφεύγοντας στις αρμόδιες υπηρεσίες να μην βρίσκουν το δίκαιό τους, αφού οι περισσότεροι δηλώνουν αναρμόδιοι, δημιουργώντας σύγχυση και αποφεύγοντας να πάρουν τις ευθύνες που τους αναλογούν και ορίζονται σαφώς από το νόμο.

Την φετινή χρονιά, τα κοινωνικά δίκτυα έδωσαν την δυνατότητα σε μία αυτοοργάνωση των πολιτών, με δύο σαφείς στόχους. Αφενός να γνωρίσουν τι ακριβώς ορίζεται στο νόμο και αφετέρου να πιέσουν τις αρμόδιες υπηρεσίες (Δήμος, κτηματική υπηρεσία, λιμενικό, αστυνομία), να ενεργοποιηθούν στις υποχρεώσεις που ορίζονται από το νόμο.

Παρακολουθώντας από την πρώτη στιγμή την ενεργοποίηση των πολιτών στη Χαλκιδική, που νομίζω ότι το πρόβλημα είναι εξίσου σοβαρό όσο και στα νησιά, διαπιστώνω ότι έχει τεράστια απήχηση μεταξύ των πολιτών, με συνέπεια να είναι ορατά τα αποτελέσματα στην τή-

ρηση του νόμου. Οι Δήμαρχοι της Χαλκιδικής άρχισαν ν' ανησυχούν από το κύμα των πολιτών που ενεργοποιήθηκαν στην τήρηση του νόμου και εκτιμώ ότι στο εξής θα είναι πιο προσεκτικοί στις παραχωρήσεις αλλά κυρίως στους ελέγχους που είναι υποχρεωμένοι να κάνουν.

Ας ξεκινήσουμε από το βασικό. Το σύνταγμα μας (Άρθρο 24), μιλάει για το αυτονόητο: «**Αιγιαλοί και παραλίες ανήκουν στους πολίτες**». Η παραχώρηση δικαιωμάτων απλής χρήσης σε επιχειρηματίες που ασχολούνται με τον τουρισμό, γίνεται με μία πολύπλοκη διαδικασία, η οποία περιγράφεται σε μία κοινή απόφαση των υπουργών Οικονομικών, εσωτερικών, περιβάλλοντος και ενέργειας. (ΚΥΑ 38609 ΕΞ 2023 ΦΕΚ τεύχος δεύτερο 10 Μαρτίου 2023 Αρ. Φύλλου 1432). Ο τίτλος της παραπάνω ΚΥΑ είναι: «**Καθορισμός όρων, προϋποθέσεων, τεχνικών θεμάτων, αναγκαίων λεπτομερειών και διαδικασίας για την πα-**

ραχώρηση απλής χρήσης, αιγιαλού, παραλίας, όχθης, παράχθιας ζώνης, υδάτινου στοιχείου θάλασσας, λιμνοθάλασσας, λίμνης και πλεύσιμου ποταμού».

Ακτή Καλογριάς Σιθωνίας 5 Αυγούστου 2023

Λαγονήσι Σιθωνίας 7 Αυγούστου 2023

Κριαρίτσι Σιθωνίας 7 Αυγούστου 2023

Στη συνέχεια θ' αναφερθούμε στα σημεία που ενδιαφέρουν τους πολλούς πολίτες, που ενδιαφέρονται να απολαύσουν στις διακοπές τους στις παραλίες της χώρας και εμποδίζονται από επιχειρήσεις, οι οποίες έχουν παρανοήσει; τα δικαιώματα χρήσης που τους έχει παραχωρήσει ο οικείος Δήμος στον οποίο δραστηριοποιούνται.

Τι μπορεί να παραχωρήσει ένας Δήμος και ποια είναι τα κύρια σημεία ενδιαφέροντος; Το άρθρο 10 της παραπάνω ΚΥΑ, αναφέρεται στις υποχρεώσεις των Δήμων, ενώ το άρθρο 11 αναφέρεται στις υποχρεώσεις των λιμενικών και αστυνομικών αρχών. Το άρθρο 13 αναφέρεται στην διαδικασία και τους όρους μεταβίβασης του δικαιώματος απλής χρήσης προς τρίτους, ενώ το άρθρο 15 αναφέρεται στην ανάκληση παραχώρησης.

Τι πρέπει να ξέρει ένας απλός πολίτης, ο οποίος θέλει να κολυμπήσει ή να ξαπλώσει σε μία παραλία, στην οποία δραστηριοποιείται μία ξενοδοχειακή μονάδα, ή ένα αδειοδοτημένο από τον οικείο Δήμο κατάστημα;

Πώς παραχωρείται η χρήση αιγιαλού και παραλίας;

Αιγιαλοί και παραλίες είναι, βάσει του Συντάγματος, δημόσιοι (εκτός συναλλαγής) και κοινόχρηστοι. Κάθε χρόνο, το υπουργείο Οικονομικών εκδίδει μια απόφαση με την οποία παραχωρεί το δικαίωμα απλής χρήσης στους δήμους, που με τη σειρά τους μπορεί να το παραχωρήσουν σε ιδιώτες ή δημοτικές επιχειρήσεις. Η παραχώρηση της εκμετάλλευσης χώρου μπροστά από μια τουριστική επιχείρηση (λ.χ. ένα ξενοδοχείο) μπορεί να γίνεται απευθείας, ενώ στις υπόλοιπες περιπτώσεις μέσω δημοπρασίας από τον δήμο.

Υπάρχουν ιδιωτικές παραλίες στη χώρα μας;

Όχι. Ακόμα κι αν μια επιχείρηση (λ.χ. ένα ξενοδοχείο) βρίσκεται ακριβώς μπροστά από μια παραλία, οφείλει υποχρεωτικά να διατηρεί ελεύθερη την πρόσβαση των λουόμενων (αν η μόνη δίοδος είναι μέσω των εγκαταστάσεών του).

Υπό ποιους όρους επιτρέπεται να τοποθετούνται ομπρέλες και ξαπλώστρες;

Η μέγιστη παραχωρούμενη επιφάνεια δεν μπορεί να ξεπερνά το 50% μιας παραλίας. Και η μέγιστη κάλυψη της χρήσης δεν μπορεί να υπερβαίνει το μισό της έκτασης που παραχωρήθηκε: πρέπει να υπάρχουν οριζόντιοι και κάθετοι διάδρομοι μήκους ενός μέτρου. Επιπλέον, οι ξαπλώστρες δεν επιτρέπεται... να είναι «η μία επάνω στην άλλη»: ένα τυπικό σετ (ξαπλώστρα - ομπρέλα - τραπεζάκι) πρέπει κατ' ελάχιστον να έχει χώρο 5 τετραγωνικών μέτρων.

Μπορούν οι ξαπλώστρες να φθάνουν στο κύμα;

Όχι. Υποχρεωτικά πρέπει να διατηρείται απόσταση 5 μέτρων από την τελευταία σειρά από ξαπλώστρες μέχρι τη θάλασσα.

Σε μια μεγάλη παραλία μπορούν να υπάρχουν πολλές παραχωρήσεις;

Ναι. Αλλά πρέπει να καταλαμβάνουν έως 500 τ.μ. έκαστος και να διατηρούν ανάμεσά τους ελεύθερη ζώνη 100 μέτρων (και συνολικά να καταλάβουν έως το 50% μιας παραλίας). Η υποχρέωση ελεύθερης ζώνης δεν ισχύει για τις περιπτώσεις χρήσης της παραλίας από τις επιχειρήσεις που βρίσκονται σε επαφή με αυτήν.

Τα εστιατόρια «επάνω στο κύμα» είναι παράνομα;

Ναι. Ο νόμος απαγορεύει ρητά την τοποθέτηση τραπεζοκαθισμάτων από επιχειρήσεις υγειονομικού ενδιαφέροντος.

Τι ισχύει για τις καντίνες;

Μπορούν να καταλάβουν μέχρι 15 τ.μ. Πρέπει να λειτουργούν με άδεια και να πληρούν συγκεκριμένες προδιαγραφές. Δεν επιτρέπεται να έχουν ηχεία και πρέπει να απέχουν 100 μέτρα από τις παραθαλάσσιες

επιχειρήσεις (λ.χ. κέντρα αναψυχής, ξενοδοχεία).

Επιτρέπονται περιφράξεις επάνω στην άμμο;

Κατηγορηματικά όχι. Η παραχώρηση απλής χρήσης δεν ακυρώνει την κοινοχρησία του αγαθού. Επίσης απαγορεύεται οποιαδήποτε κατασκευή που συνδέεται μόνιμα με το έδαφος, όπως οι πακτώσεις με τσιμέντο.

Αμμουλιανή 13 Αυγούστου 2023

Καβουρότρυπες Σιθωνίας 14 Αυγούστου 2023

Παραλία Τρίκορφο - Σιθωνίας 14 Αυγούστου 2023

Τι ισχύει για τη μουσική;

Απαγορεύεται η τοποθέτηση ηχητικών συστημάτων στον δημόσιο χώρο. Στις περιπτώσεις παραβάσεων επιχειρήσεων, η παραγόμενη στάθμη θορύβου δεν πρέπει να ξεπερνά τα 50 ντεσιμπέλ.

Τι ισχύει για τον φωτισμό;

Πρέπει να είναι χαμηλός και περιορισμένος, στο απολύτως αναγκαίο για λόγους ασφαλείας και καθοδήγησης.

Αυτά ισχύουν για όλες τις παραλίες;

Ναι, εκτός από τις παραλίες των προστατευόμενων περιοχών (Natura), όπου υπάρχουν πιο συγκεκριμένοι περιορισμοί, όπως η απαγόρευση ισοπέδωσης των αμμοθινών και ο υποχρεωτικός καθημερινός καθαρισμός τους.

Ποιοι είναι υπεύθυνοι για τι

Πού μπορεί να απευθυνθεί ένας πολίτης για να καταγγείλει παρανομίες στη χρήση μιας παραλίας; Τυπικά υπεύθυνοι είναι ο δήμος αλλά και το αρμόδιο Γραφείο Δημόσιας Περιουσίας (οι παλαιές Κτηματικές Υπηρεσίες). Αυτοψίες πρέπει να πραγματοποιούν και οι δύο για την τήρηση των όσων έχουν συμφωνηθεί, επομένως ο πολίτης μπορεί να απευθυνθεί σε οποιονδήποτε από τους δύο, κάνοντας έγγραφη καταγγελία. Επίσης σε κάποιες περιπτώσεις (λ.χ. ηχορύπανση) ενδέχεται να εμπλέκεται και η αστυνομία. Ειδικά για τις επιχειρήσεις που ενοικιάζουν μέσα θαλάσσιας αναψυχής, αποκλειστικά υπεύθυνο είναι το Λιμενικό Σώμα, το οποίο ορίζει και τους ειδικούς όρους λειτουργίας τους.

Το παραπάνω άρθρο, είναι ενημερωτικό και σαφώς δεν καλύπτει το σύνολο των θεμάτων που ανακύπτει από το τεράστιο αυτό θέμα, που απασχολεί τις τοπικές κοινωνίες, με συνέπεια να δημιουργούνται εντάσεις και αλληλοκατηγορίες μεταξύ πολιτών και επιχειρηματιών. Επειδή, ιδιαίτερα για τη Χαλκιδική, το θέμα έχει τεράστιο ενδιαφέρον, οι Δήμοι πρέπει ν' αναλάβουν πρωτοβουλίες ώστε η κείμενη διαδικασία να αλλάξει προς όφελος των Δήμων, αλλά και των πολιτών. Είναι γνωστό ότι η Κτηματική υπηρεσία, η οποία έχει το κυρίαρχο λόγο στις μισθώσεις και τους ελέγχους με

βάσει την κείμενη νομοθεσία, να μην μπορεί ν' ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις της λόγω προσωπικού και έλλειψης ενδιαφέροντος. Οι Δήμοι πρέπει ν' αναλάβουν πιο ενεργό και υπεύθυνο ρόλο στις παραχωρήσεις των παραλιών ευθύνης τους, δημιουργώντας μηχανισμό τήρησης του νόμου. Ένας Δήμος που θα διαχειρίζεται σωστά τις παραλίες του, θα έχει και ο ίδιος τεράστια έσοδα και θα έχει και ευχαριστημένους τους λουόμενους.

Ακολουθούν μερικές – ελάχιστες από τις πάρα πολλές φωτογραφίες από παραλίες της Χαλκιδικής όπου η καταπάτηση του νόμου και η αυθαιρεσία των επιχειρηματιών που τους παραχωρήθηκαν παραλίες για προσωρινή χρήση από τους οικείους Δήμους είναι εμφανέστατη. Οι φωτογραφίες έχουν ληφθεί από τα μέλη της κίνησης, την φετινή περίοδο που ξεκίνησε το κίνημα, αρχές Αυγούστου 2023

και φέρουν ημερομηνία και ονόματα των συγκεκριμένων τόπων.

Την επόμενη περίοδο, το 2024, **το κίνημα των πολιτών για ελεύθερες και προσβάσιμες παραλίες στη Χαλκιδική**, πιστεύω ότι θα δυναμώσει και θα δώσει το παρών από την αρχή της τουριστικής περιόδου. Οι Δήμοι της Χαλκιδικής με τις καινούργιες ηγεσίες τους ας είναι πιο προσεκτικοί, τόσο στις παραχωρήσεις, αλλά κυρίως στους ελέγχους που είναι απαραίτητοι για την τήρηση του νόμου. Σήμερα εργαλεία για τον εύκολο έλεγχο στις συμβάσεις που κάνουν με τους επιχειρηματίες, υπάρχουν πολλά (αεροφωτογραφίες μέσω Google, drones με φωτογραφίες σε μεγάλη ανάλυση, κ.ά.) και ο έλεγχος μπορεί να γίνεται μέσω του γραφείου στο Δήμο

*Πευκοχώρι Κασσάνδρας 9 Αυγούστου 2023**Σίβηρη Κασσάνδρας 10 Αυγούστου 2023**Παραλία Χρούσω Παλιούρι 10 Αυγούστου 2023*

γρήγορα, εύκολα και αποτελεσματικά. Όταν ο επιχειρηματίας γνωρίζει ότι θα του ανακληθεί η άδεια, δεν θα τολμήσει να παρανομήσει. Επιτέλους ας κάνουμε μία σωστή αρχή στην τήρηση του νόμου, ώστε ο πολίτης ν' αποκτήσει περισσότερη εμπιστοσύνη στην πολιτεία αλλά και στις Δημοτικές αρχές και να μην αφήνουμε τους κακόπιστους να διαδίδουν σενάρια, που δηλητηριάζουν την κοινωνία.

ΤΡΟΦΙΜΑ – ΔΙΑΤΡΟΦΗ - ΥΓΕΙΑ

ΜΥΚΟΤΟΞΙΝΕΣ: ΜΙΑ ΘΑΝΑΣΙΜΗ ΑΠΕΙΛΗ ΣΤΟ ΠΙΑΤΟ ΜΑΣ

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Ν. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ*
Ομότιμος Καθηγητής Μηχανικής Τροφίμων
Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Εισαγωγή

Η υγιεινή διατροφή συμβάλει αποφασιστικά στην υγεία και στην ευεξία του ανθρώπου και αυτό μας είναι γνωστό από την εποχή του Ιπποκράτη (460 - 377 π.Χ.) με τη διατύπωση των προϋποθέσεων εξασφάλισης καλής υγείας (εικ. 1). Τα τρόφιμα όμως συνιστούν και σοβαρό κίνδυνο για την υγεία μας, όταν δεν τηρούνται οι σωστές πρακτικές παραγωγής, διακίνησης και συντήρησής τους. Γιατί τα τρόφιμα είναι άριστα υποστρώματα ανάπτυξης παθογόνων μικροβίων, που προκαλούν σοβαρές τροφικές δηλητηριάσεις. Οι δηλητηριάσεις αυτές είναι γνωστές ως **λοιμώξεις**, όταν το αίτιο είναι ο ίδιος ο παθογόνος μικροοργανισμός (π.χ. σαλμονέλλωση), ή **τοξινώσεις**, όταν το αίτιο είναι η τοξίνη, που παράγει ο μικροοργανισμός (π.χ. βουτυλισμός).

Η παρουσία τοξικών χημικών ενώσεων στα τρόφιμα, μας απασχολεί σοβαρά από την αρχαιότητα. Καταγραφές μόλυνσης από **μυκοτοξίνες** έχουν εντοπισθεί σε αρχαία κείμενα και αρχεία. Πρόκειται για τοξικές ενώσεις παραγόμενες από συγκεκριμένα είδη μικροοργανισμών, που ανήκουν στους **μύκητες** («μούχλες»). Οι μυκοτοξίνες προκαλούν καρκινογένεση, τόσο στον άνθρωπο, όσο και στα ζώα. Παράλληλα με τις τεράστιες απώλειες σε φυτικά προϊόντα και σε ζωϊκό κεφάλαιο, σήμερα σε παγκόσμιο επίπεδο οι μυκοτοξίνες προκαλούν εκατομμύρια θανατηφόρες τροφο-δηλητηριάσεις.

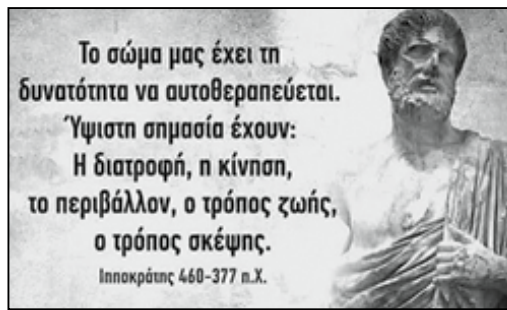
Στην επικοινωνία μας αυτή θα περιγράψουμε το πρόβλημα των μυκοτοξινών και θα προτείνουμε τρόπους προστασίας από μια θανάσιμη απειλή, που συχνά «σερβίρεται» στο πιάτο μας. Γιατί **η γνώση είναι δύναμη** και χωρίς γνώση του προβλήματος, τίποτα δεν μπορεί να γίνει για την αντιμετώπισή του.

Προέλευση μυκοτοξινών

Τι είναι οι μυκοτοξίνες; Είναι τοξικές ενώσεις, που παράγονται κατά την ανάπτυξη συγκεκριμένων ειδών μυκήτων.

Πού, πότε και γιατί παράγονται; Η αλήθεια είναι ότι **δε γνωρίζουμε γιατί παράγονται**. Γνωρίζουμε

απλά ότι δε βοηθούν την ανάπτυξη ή την αναπαραγωγή των μυκήτων, όπως θα περιμέναμε. Πιθανά παίζουν κάποιο ρόλο στην άμυνά τους ενάντια σε επίδοξους «εισβολείς» (μικρόβια, έντομα, ζώα). Κι αυτό το λέμε γιατί, σύμφωνα με τον **Αριστοτέλη**, τα πάντα στη φύση συμβαίνουν για κάποιο «τέλος», κάποιο σκοπό και **τίποτα δε γίνεται άσκοπα**.

Εικ. 1. Ιπποκράτης και σημασία της σωστής διατροφής

Πότε παράγονται; Οι μυκοτοξίνες παράγονται όταν ο παθογόνος μύκητας βρεθεί σε συνθήκες υψηλής θερμοκρασίας και υγρασίας σε ένα ευνοϊκό για την ανάπτυξή του υπόστρωμα. Ιδιαίτερο ρόλο παίζουν η οξύτητα (pH) και τα συστατικά του τροφίμου.

Πού παράγονται; Τις μυκοτοξίνες τις βρίσκουμε σε ένα μεγάλο φάσμα τροφίμων, που περιλαμβάνει δημητριακά, ξη-

ρούς καρπούς, καρυκεύματα, κόκκους καφέ και αποξηραμένα φρούτα. Οι μύκητες αναπτύσσονται σε όλα τα στάδια της τροφικής αλυσίδας, πριν ή μετά τη συγκομιδή και την αποθήκευση των αγροτικών πρώτων υλών, καθώς και στο τελικό τρόφιμο. Την προχωρημένη ανάπτυξή τους σε ένα τρόφιμο την καταλαβαίνουμε από την εμφάνιση **μούχλας** (εικ. 2).

Είναι αξιοσημείωτο ότι ο μύκητας (η μούχλα), που παράγει την τοξίνη, δεν περιορίζεται στην επιφάνεια του τροφίμου, αλλά μπορεί να εισχωρήσει βαθύτερα, γεγονός που περιπλέκει το πρόβλημα του εντοπισμού και της απομάκρυνσής του. Ακόμα χειρότερα για μας, οι μυκοτοξίνες αντέχουν («επιβιώνουν») σε συνθήκες επεξεργασίας και είναι χημικά σταθερές, άρα αν βρεθούν στην πρώτη ύλη παραμένουν στο τρόφιμο μέχρι την κατανάλωσή του, ακόμη και όταν ο μικροοργανισμός έχει εξαλειφθεί.

Αναφορικά με τους **μύκητες**, που παράγουν μυκοτοξίνες, αυτοί ανήκουν σε ελάχιστα, συγκεκριμένα είδη, ανάμεσα στα περισσότερα από 1,5 εκατομμύριο (!) είδη, που περιλαμβάνει το **βασιλείο των μυκήτων**. Ανάμεσα στα 75.000 είδη, που έχουν περιγραφεί, τα παρακάτω 3 είδη παράγουν μυκοτοξίνες: *Aspergillus flavus* και *Aspergillus parasiticus*, *Πενικίλλιο* (*Penicillium*) και *Φουζάριο* (*Fusarium*).

Επικινδυνότητα μυκοτοξινών

Αν και υπάρχουν εκατοντάδες διαφορετικές μυκοτοξίνες, είναι λίγες αυτές, που προκαλούν προβλήματα στον άνθρωπο και στα οικόσιτα ζώα. Παραδείγματα τέτοιων μυκοτοξινών είναι οι *αφλατοξίνες*, η *οχρατοξίνη*, η *πατουλίνη* και μια σειρά τοξινών του μύκητα *Φουζάριο*.

Ο πιο επικίνδυνος τύπος μυκοτοξινών είναι οι **αφλατοξίνες**, που παράγονται από είδη του *Aspergillus* και υποδιαιρούνται σε αφλατοξίνες B1, B2, G1, G2 και M1. Ο συνηθέστερος, αλλά και πλέον τοξικός τύπος, είναι ο τύπος B1. Ο τύπος αυτός έχει αναγνωρισθεί ως το **ισχυρότερο**, φυσικής προέλευσης **καρκινογόνο** του **ήπατος**, που ενοχοποιείται για το 25% των περιπτώσεων ηπατικού καρκίνου παγκοσμίως. Πέρα από την καρκινογόνο δράση, οι μυκοτοξίνες λειτουργούν **γενοτοξικά**, προκαλούν δηλαδή αλλαγές στο γενετικό μας υλικό (DNA) και **καθυστέρηση ανάπτυξης** στα παιδιά, με συνεχιζόμενες επιπτώσεις στην υγεία τους.

Η **οχρατοξίνη A** παράγεται από τα είδη *Aspergillus* και *Penicillium*, που αναπτύσσονται σε φυτικά προϊόντα.

Η τοξίνη αυτή προσβάλλει τα νεφρά των ζώων, ενώ οι επιπτώσεις στον άνθρωπο δεν είναι ακόμα γνωστές. Η **πατουλίνη** παράγεται από τα ίδια είδη μυκήτων, που αναπτύσσονται σε σάπια μήλα. Στον άνθρωπο προκαλεί **γαστρεντερικές διαταραχές**.

Τα είδη *Fusarium* παράγουν τις μυκοτοξίνες **τριχοθυκένια**, **φουμονισίνη** και **ζεαραλενόνη**. Οι πρώτες δύο είναι τοξικές στον άνθρωπο, με τη δεύτερη να προκαλεί **καρκίνο οισοφάγου**. Η τρίτη προκαλεί σοβαρές ορμονικές διαταραχές στα ζώα.

Τι επιπτώσεις έχουν όμως οι μυκοτοξίνες στα **ζώα** και στα **ζωϊκά προϊόντα**; Η κατανάλωση μολυσμένων ζωοτροφών προκαλεί σοβαρά προβλήματα στην υγεία των ζώων. Τη δεκαετία του 1960, στη Μεγάλη Βρετανία πέθαναν πάνω από 100.000 γαλοπούλες από ζωοτροφές, που περιείχαν μυκοτοξίνες του μύκητα *Aspergillus flavus*. Περίπου την ίδια περίοδο στις Η.Π.Α, παρατηρήθηκε έξαρση καρκίνου του ήπατος σε πέστροφες, που αποδόθηκε στην παρουσία αφλατοξινών στο μίγμα διατροφής τους. Παράλληλα με τις συνέπειες στα ζώα, η κατανάλωση μολυσμένων ζωοτροφών οδηγεί σε **παρουσία αφλατοξίνης στο κρέας**, στο **γάλα** και στα **προϊόντα** τους¹. Συμπερασματικά, πέρα από την κατανάλωση μολυσμένων τροφίμων, η διατροφή των παραγωγικών ζώων με μολυσμένες ζωοτροφές είναι μια δεύτερη σημαντική οδός εισόδου των μυκοτοξινών στην τροφική μας αλυσίδα.

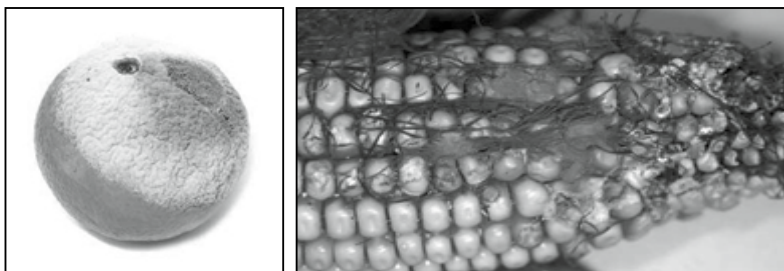
Βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις

Οι επιπτώσεις στην υγεία του ανθρώπου περιλαμβάνουν επικίνδυνες δυσλειτουργίες σε συγκεκριμένα όργανα (ήπαρ, νεφρά) και στη λειτουργία του οργανισμού συνολικά. Οι επιπτώσεις μπορεί να εμφανιστούν αρκετά σύντομα μετά την κατανάλωση μολυσμένων τροφίμων. Τα **βραχυπρόθεσμα** συμπτώματα περιλαμβάνουν ναυτία, έμετο, κοιλιακό πόνο και σπασμούς. Στην περίπτωση των αφλατοξινών, υψηλές δόσεις μπορεί να προκαλέσουν **οξεία αφλατοξίκωση**, με συνέπεια τη σοβαρή ηπατική βλάβη, που συχνά οδηγεί σε θάνατο. Το 2018 η Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφάλειας Τροφίμων (EFSA) πρόβλεψε ότι αύξηση του μέγιστου επιτρεπόμενου ορίου αφλατοξινών στο αράπικο φυστίκι και σε επεξεργασμένα προϊόντα του, θα προκαλούσε διπλασιασμό των περιπτώσεων καρκίνου από αφλατοξίνες στους καταναλωτές.

Οι **μακροπρόθεσμες** συνέπειες περιλαμβάνουν την **καρκινογένεση** και την καταστολή του **ανοσοποιητικού**. Συγκεκριμένα οι μυκοτοξίνες προκαλούν διάφορες μορφές καρκίνου, ηπατική, νεφρική

και αναπαραγωγική δυσλειτουργία, προβλήματα λειτουργίας του γαστρεντερικού και του ανοσοποιητικού. Τα **παιδιά** επηρεάζονται ιδιαίτερα από την έκθεση σε αφλατοξίνες, οι οποίες προκαλούν **καθυστέρηση ανάπτυξης** και αυξημένη **ευαισθησία σε ασθένειες**. Πέρα από τα παραπάνω, υπάρχει σοβαρός κίνδυνος γενοτοξικών μεταβολών (βλάβης του γονιδιώματος - DNA), με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την υγεία και ασφάλεια όχι μόνον του πάσχοντα αλλά και των απογόνων του.

Η δηλητηρίαση από αφλατοξίνη συνήθως προκύπτει με κατάποση, αλλά η πιο τοξική αφλατοξίνη, η B1, μπορεί να **διαπεράσει το δέρμα**. Δηλητηριάσεις από αφλατοξίνες είναι αρκετά συχνές στις αναπτυσσόμενες χώρες, όπου οι κακές συνθήκες συγκομιδής, διαχείρισης και συντήρησης των παραγόμενων φυτικών προϊόντων προάγουν την ανάπτυξη μυκήτων και την παραγωγή μυκοτοξινών. Λόγω απουσίας ελέγχων για παρουσία μυκοτοξινών, εκτιμάται ότι **4,5 δισεκατομμύρια** άνθρωποι στις αναπτυσσόμενες χώρες βρίσκονται διαρκώς εκτεθειμένοι σε **δηλητηριάσεις**. Ιδιαίτερα στην υπο-Σαχάρεια Αφρική και τη Ν. Ασία, όπου επικρατούν υψηλές θερμοκρασίες και υγρασία, συνθήκες που ευνοούν προσβολές του καλαμποκιού και άλλων φαγώσιμων σπόρων από μύκητες, οι συχνές μυκοτοξικώσεις συνιστούν σοβαρότατο πρόβλημα υγείας των τοπικών πληθυσμών. Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες δεν απειλούνται σοβαρά από μυκοτοξίνες, αφού αρκετές

Εικόνα 2. Ανάπτυξη μυκήτων (μούχλας) σε φρούτο και σε καλαμπόκι

πρώτες ύλες τροφίμων εισάγονται από αναπτυσσόμενες χώρες.

Μέτρα προστασίας

Η προστασία των φυτικών προϊόντων από την ανάπτυξη μυκήτων και ο τακτικός έλεγχος ύποπτων προϊόντων από τις αρμόδιες υπηρεσίες συνιστούν το βασικό δίπτυχο αντιμετώπισης του κινδύνου τροφο-δηλητηριάσεων από μυκοτοξίνες.

Το πρώτο σκέλος αφορά κατά κύριο λόγο τη **σωστή μετασυλλεκτική διαχείριση** των καρπών και ιδιαίτερα των δημητριακών και ξηρών καρπών, που περιλαμβάνει την αποθήκευση και διακίνησή τους σε συνθήκες χαμηλής θερμοκρασίας και υγρασίας. Υπόπτες παρτίδες προϊόντων πρέπει να ελέγχονται για παρουσία μυκοτοξινών και να καταστρέφονται, όταν επιβεβαιωθεί η παρουσία τους. Απαγορεύεται αυστηρά η χρήση μολυσμένων ζωοτροφών, καθώς - όπως προαναφέραμε - οι τοξίνες θα περάσουν στα ζωικά προϊόντα.

Σε ένα δεύτερο επίπεδο, ο **τακτικός δειγματοληπτικός έλεγχος** των τροφίμων πριν φθάσουν στον Καταναλωτή, θα συνιστούσε τη μεγαλύτερη εγγύηση για την υγεία και την ασφάλειά του. Στην κατεύθυνση αυτή, ο Κανονισμός 1881/2006 της ΕΕ ορίζει τα **ανώτατα επιτρεπόμενα όρια** παρουσίας συγκεκριμένων μυκοτοξινών στις διάφορες κατηγορίες τροφίμων. Στα περισσότερα βρεφικά τρόφιμα η ανοχή στην παρουσία μυκοτοξινών είναι **μηδενική (!)**, καθώς ο υψηλός κίνδυνος γενετοξικών αλλοιώσεων, η μεγάλη αναμενόμενη διάρκεια έκθεσης (υψηλό προσδόκιμο ζωής) και η σωρευτική δράση των τοξινών συνιστούν σοβαρές απειλές υγείας σε βάθος χρόνου. Σε κάθε περίπτωση, τα επιτρεπόμενα όρια είναι μερικά **μικρογραμμάρια** (εκατομμυριοστά του γραμμαρίου!) ανά **κιλό** τροφίμου. Η ανίχνευση τόσο χαμηλών συγκεντρώσεων απαιτεί τη χρήση πολύ ευαίσθητων μεθόδων και οργάνων ανάλυσης από εξειδικευμένο προσωπικό. Δυστυχώς, η σοβαρή υποστελέχωση των αρμόδιων κρατικών υπηρεσιών ελέγχου στη χώρα μας δεν επιτρέπει επαρκείς δειγματοληπτικούς ελέγχους, με αποτέλεσμα να μη διασφαλίζεται σε ικανοποιητικό βαθμό η προστασία του Καταναλωτή.

Σε γενικές γραμμές, η διαχείριση του προβλήματος των μυκοτοξινών είναι μια πολύπλοκη και πολυπαραγοντική διαδικασία, που ξεκινάει από τη φάρμα (με σωστή προστασία των φυτών από μόλυνση και των ζώων από μολυσμένες ζωοτροφές), συνεχίζεται στο εργοστάσιο επεξεργασίας (με σωστή διαλογή και έλεγχο των πρώτων υλών) και ολοκληρώνεται με επαρκείς ελέγχους στο ράφι του καταστήματος. Με άλλα λόγια μιλάμε για **αυστηρό έλεγχο ολόκληρης της αλυσίδας** παραγωγής

- διακίνησης τροφίμων «*από το χωράφι στο ράφι*». Η συνευθύνη του Καταναλωτή στη σωστή διαχείριση των τροφίμων, που προμηθεύεται, επεκτείνει την ασφαλή διακίνησή τους μέχρι το πιρούνι του. **Η κακή συνήθεια** αρκετών Καταναλωτών να προμηθεύονται **υπερβολικές ποσότητες τροφίμων**, ευνοεί την ανάπτυξη μυκήτων και μυκοτοξινών στο τελευταίο στάδιο της αλυσίδας διακίνησης (κουζίνα), όπου δεν μπορεί πλέον να ελεγχθεί και έτσι επιτείνεται το πρόβλημα των τροφο-δηλητηριάσεων.

Επίλογος

Η παρουσία μυκοτοξινών στα τρόφιμα, συνιστά μια θανάσιμη απειλή στο πιάτο μας, καθώς η έκθεση σε μυκοτοξίνες οδηγεί σε εμφάνιση καρκίνου και άλλων σοβαρών ασθενειών. Πρόσφατες στατιστικές του ΟΟΣΑ (2019) δείχνουν ότι ο καρκίνος στην Ελλάδα ευθύνεται για 1 στους 4 θανάτους.

Καθοριστικό ρόλο στην εξασφάλιση ασφαλών τροφίμων παίζει η επάρκεια των ελέγχων από τους αρμόδιους φορείς της Πολιτείας - ΕΦΕΤ (Ενιαίος Φορέας Ελέγχου Τροφίμων), ΓΧΚ (Γενικό Χημείο του Κράτους), Κτηνιατρικές υπηρεσίες. Αν οι φορείς αυτοί είναι σε θέση να ασκούν με επάρκεια τις αρμοδιότητές τους, εξασφαλίζεται σημαντικός χώρος βελτίωσης της ασφαλείας των τροφίμων και προστασίας της υγείας του Καταναλωτή. Δυστυχώς υπάρχει σοβαρό πρόβλημα υποστελέχωσης των φορέων αυτών, ιδιαίτερα εν μέσω μιας πολυχρόνιας πολιτικής λιτότητας, με πάρα πολλές αποχωρήσεις και σχεδόν μηδενικές προσλήψεις.

Τι μπορούμε να κάνουμε εμείς ως ενεργοί Πολίτες - Καταναλωτές;

1. **Προγραμματίζουμε** ορθολογικά τις προμήθειες τροφίμων για «άμεση» κατανάλωση

2. **Απορρίπτουμε** ύποπτα τρόφιμα (με σημάδια μούχλας)

3. **Απαιτούμε** σεβασμό των δικαιωμάτων μας:
- για πρόσβαση σε επαρκώς ελεγμένα, **ασφαλή τρόφιμα**,

- για **εκπαίδευση** σε θέματα Καταναλωτικής αγωγής και στην ασφαλή διαχείριση των τροφίμων.

Πώς θα ακουστεί η φωνή μας; Μόνον αν ενωθούμε με πολλές άλλες φωνές. Μόνο αν συμμετέχουμε σε Ενώσεις Καταναλωτών (βλ. ΚΕ.Π.ΚΑ.- www.kepka.org) για να δημιουργήσουμε ένα ισχυρό Καταναλωτικό κίνημα. Η διδασκαλία θεμάτων **καταναλωτικής αγωγής** στο δημόσιο σχολείο είναι το μέγα ζητούμενο για την ανάπτυξη σωστής καταναλωτικής συνείδησης και την αυτοπροστασία του αυριανού ενεργού πολίτη - Καταναλωτή. Γιατί τίποτα δεν είναι σημαντικότερο από την υγεία και την ευημερία μας.

1. Iqbal, Shahzad Zafar (2014). «Natural incidence of aflatoxins, ochratoxin A and zearalenone in chicken meat and eggs». *Food Control* 43: 98 - 103

* Διεύθυνση επικοινωνίας (για σχόλια και επιστημονικές): Lazaride@agro.auth.gr

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΟΦΙΑ: ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ-ΓΝΩΜΙΚΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΤΣΑΝΤΑΚΗΣ
Εκπαιδευτικός - Συγγραφέας

Απόφθεγμα (από+φθέγμα<φθέγγομαι (προφέρω λέξεις, φράσεις) αποτελεί σύντομη ιδέα, άποψη, κρίση διατυπωμένη από προσωπικότητα της πνευματικής, επιστημονικής, πολιτικής ζωής, την οποία επικαλούνται οι ομιλητές για να προσδώσουν κύρος στον λόγο τους. Εναλλακτικά στην αρχαία ελληνική γραμματεία χρησιμοποιείται ο όρος γνώμη (γνωμικό). Τα πρώτα αποφθέγματα τοποθετούνται διαχρονικά στους προκλασικούς χρόνους και αργότερα σε έργα των αρχαίων αλλά και νεότερων Ελλήνων ποιητών και πεζογράφων.

α' Όμηρος (9ος-8ος αι. π.Χ.) Έλληνας επικός ποιητής, πιθανόν από την Ιωνία της Μικράς Ασίας. Αναφέρεται ο δημιουργός των δύο επών της Ιλιάδας και της Οδύσσειας, ωστόσο μελετητές (Ντ' Ομπινιάκ, Βίκο, Βόλφ, Λάχμαν, Γκρότ) υποστηρίζουν ότι τα ομηρικά έπη διαθέτουν μεν ενότητα θέματος και ηρώων, ενδεχομένως να μην είναι έργα ενός ποιητή, αλλά να αποτελούν λαϊκή δημιουργία που επεξεργάστηκαν και πλούτισαν μέσα σε τρεις περίπου αιώνες πολλοί λαϊκοί ερμηνευτές. Την άποψη αυτή θεμελιώνουν αρκετές αντιφάσεις που διαπιστώνονται στα έπη, όπως: Κρήτη (... και Δωρικοί και Πελασγοί, *Οδύσεια T, 178*), η κάθοδος των Δωριέων στην κεντρική Ελλάδα πραγματοποιήθηκε εκατό περίπου χρόνια μετά τον τρωικό πόλεμο, Αχαιοί (χρήση σιδήρου, *Ιλιάς H, 473*), η χρήση ήταν άγνωστη στη Μυκηναϊκή περίοδο.

Τα ομηρικά έπη έλαβαν την τελική τους μορφή αργότερα στην εποχή του τυράννου της Αθήνας Πεισιστράτου (6ος αι. π.Χ.). Η Ιλιάς αποτελείται από 15.693 στίχους και αναφέρεται στις τελευταίες ημέρες του δεκαετούς πολέμου της Τροίας (1194-1184 π.Χ.). Η Οδύσεια αποτελείται από 12.110 στίχους και περιγράφει τη δεκαετή περιπετειώδη επιστροφή του Οδυσσέα στην πατρίδα του την Ιθάκη μετά την κατάληψη της Τροίας.

1. «Αιδώς Αργείοι» Ντροπή Αργείοι, *Ιλιάς, Ραψωδία O, 502-503*.

ΣΧΟΛΙΟ Φράση του Αίαντα με την οποία επιπλήττει τους Αργείους, οι οποίοι έδειχναν ότι φοβήθηκαν τους Τρώες.

2. «Επί ξυρού ίσταται ακμής» Από μία τρίχα κρέμεται η τύχη, *Ιλιάς, Ραψωδία K, 173*.

ΣΧΟΛΙΟ Ειπώθηκε από τον Νέστορα στον Διομήδη, προκειμένου να συμμετέχει στον πόλεμο εναντίον των Τρώων.

3. «Παρά θιν' αλός» Στην παραλία/ακρογιαλιά, *Ιλιάς, Ραψωδία A, 316*.

4. «Αιέν αριστεύειν και υπείροχον έμμεναι άλλων»

Πάντοτε να είσαι πρώτος και να ξεπερνάς τους άλλους, *Ιλιάς, Ραψωδία Z, 208*.

5. «Εις οιωνός άριστος αμύνεσθαι περί πάτρης» Το καλύτερο σημάδι είναι να αγωνίζεσαι για την πατρίδα, *Ιλιάς, Ραψωδία M, 243*.

6. «Ειθ' έκατόμβης» Ίσως τεράστια θυσία, *Ιλιάς, Ραψωδία A, 65*.

ΣΧΟΛΙΟ Εκατόμβη στην αρχαία Ελλάδα ονόμαζαν την προσφορά εκατό βοδιών για θυσία στους θεούς.

7. «Έπεα πτερόεντα» Λόγια του αέρα (πτερωτά), *Ιλιάς, Ραψωδία A, 201*.

8. «Νόστιμον ήμαρ» Ημέρα της επιστροφής/του γυρισμού, *Οδύσεια, Ραψωδία A, 168*.

9 «Δώκε δε ασκόν ένθα δε βυκτάων ανέμων κατέδησε κέλευθα» Μου έδωσε έναν ασκό (σάκο από δέρμα) όπου εκεί έδεσε τους δρόμους των ανέμων που λυσσομανούν, *Οδύσεια, Ραψωδία K, 19-20*.

ΣΧΟΛΙΟ Η έκφραση «*Ασκός του Αιόλου*» δεν συναντάται σε κάποια Ραψωδία της Οδύσσειας. Εγγύτερη φράση θεωρείται η παραπάνω.

β' Ησίοδος έζησε στα τέλη του 8ου αι. π.Χ., αρχαίος Έλληνας ποιητής, ραψωδός, συγγραφέας και μυθογράφος. Υπήρξε ο δεύτερος σπουδαιότερος ποιητής μετά τον Όμηρο. Γεννήθηκε στην Άσκη της Βοιωτίας. Διασώθηκαν τρία ποιήματά του «*Έργα και Ημέραι*», «*Θεογονία*» και «*Κατάλογος Γυναικών*».

1. «έργον ουδέν ην όνειδος, αεργίη δε τ' όνειδος» Δεν είναι ντροπή η δουλειά, ντροπή είναι η αεργία, *Έργα και Ημέραι, 312*.

2. «Μηδ' αναβάλλεσθαι ες τ' αύριον ες τ' έννηφιν» Μην αναβάλλετε για αύριο και μεθαύριο, *Έργα και Ημέραι, 410*.

γ' Σόλων (639-559 π.Χ.) γιος του Εξηκεστίδη, Αθηναίος νομοθέτης, φιλόσοφος, ποιητής και ένας από τους επτά σοφούς της αρχαίας Ελλάδας. Έγραψε την ελεγεία (ποίημα που εκφράζει θρήνο και συναισθήματα) με τον τίτλο «*Σαλαμής*», στην οποία προτρέπει τους Αθηναίους να ανακτήσουν τη νήσο, καθώς και πολιτικές ελεγείες.

1. «Μηδέν άγαν» Καμία υπερβολή, *Διογένης Λαέρτιος, Βίοι Φιλοσόφων, 1.63-Ιωάννης Στοβαίος, Ανθολόγιον, 3.1.172β*.

2. «Άρχε πρώτον μαθών άρχεσθαι» Εξουσία να αναλαμβάνεις, αφού πρώτα μάθεις να εξουσιάζεσαι, *Διογένης Λαέρτιος, Βίοι Φιλοσόφων, 1.60*.

3. «Άρχεσθαι μαθών, άρχειν επιστήση» Αν μάθεις να άρχεσαι (διοικείσαι), θα γνωρίζεις να άρχεις (διοικείς), *Ιωάννης Στοβαίος, Ανθολόγιον, 3.1.172β*.

4. «*Γηράσκω δ' αϊεί πολλά διδασκόμενος*» Μεγάλων ηλικιακά μαθαίνοντας συνεχώς πολλά. Τη φράση αναφέρει ο Πλούταρχος στο *Βίοι Παράλληλοι, Σόλων, 31.7*.

5. «*Ω δ' εις τέλος ο δαίμων έθετο την ευπραξίαν, τούτον ευδαίμονα νομίζομεν*» Σε όποιον ο θεός χάρισε την ευτυχία ως το τέλος της ζωής του, αυτόν θεωρούμε ευτυχισμένο. Τη φράση αναφέρει ο Πλούταρχος στο *Βίοι Παράλληλοι, Σόλων, 27.8*.

ΣΧΟΛΙΟ Η φράση «*Μηδένα προ του τέλους μακάριζε*» που αποδίδεται στον Σόλωνα δεν συναντάται στην αρχαία ελληνική γραμματεία και η πλησιέστερη φράση θεωρείται η παραπάνω. Ενδεχομένως, η φράση αυτή να είναι νεότερη.

δ' **Αίσωπος** (620-564 π.Χ.) αρχαίος Έλληνας μυθογράφος. Εισηγητής της διδακτικής μυθολογίας. Οι «*Αισώπειοι Μύθοι*» σε πεζό λόγο εκδόθηκαν για πρώτη φορά από τον Δημήτριο τον Φαληρέα στα τέλη του 4ου αι. π.Χ. Η συλλογή αυτή δεν διασώζεται.

1. «*Συν Αθηνά και συ χείρα κίνει*» Μαζί με την Αθηνά κούνα κι εσύ το χέρι, *Μύθοι, Ανήρ ναυαγός, ΝΓ', 26*.

2. «*Αυτού γαρ και Ρόδος και πήδημα*» Σε αυτό (το σκάμμα) και Ρόδος και άλμα, *Μύθοι, Ανήρ κομπαστής, ΝΑ', 26*.

ΣΧΟΛΙΟ Η φράση χρησιμοποιείται ως πρόκληση σε κάποιον, ώστε να αποδείξει ένα κατόρθωμα για το οποίο υπερηφανεύεται.

3. «*Ένα, έφη, αλλά λέοντα*» Ένα, είπε, αλλά λιοντάρι, *Μύθοι, Λέαινα και αλώπηξ, Ρς Δ', 84*.

ΣΧΟΛΙΟ Η αλεπού περηφανευόταν διότι γεννά πολλά μικρά και για να ειρωνευθεί τη λέαινα, η οποία γεννά ένα, τη ρώτησε: «*Εσύ πόσα μικρά γεννάς;*». Η λέαινα απάντησε: «*Ένα μόνο, αλλά είναι λιοντάρι!*»

4. «*Εις μίαν μερίδα συναθροίσασα*» Σχεδόν όλα (τα κρέατα) τα έκανε μία μερίδα, *Μύθοι, Λέων και όνος και αλώπηξ, ΣΘ', 93*.

ΣΧΟΛΙΟ «*Μπράβο*», είπε το λιοντάρι στην αλεπού τα μοίρασε με μεγάλη σοφία. Μα ποιος σε δίδαξε να μοιράζεις τόσο δίκαια; του γαϊδάρου το πάθημα με δίδαξε είπε η αλεπού. Έτσι, από τον μύθο αυτό προήλθε η έκφραση «*μερίδα του λέοντος*».

ε' **Χίλων** ο Λακεδαιμόνιος (600-520 π.Χ.) γιος του Δαμάγητου και ένας από τους επτά σοφούς της αρχαίας Ελλάδας. Έγραψε ελεγειακούς στίχους σε περίπου διακόσια έπη, τα οποία δεν διασώθηκαν. Ωστόσο, διασώθηκαν μερικά πολύ σημαντικά γνωμικά του, τα οποία διακρίνονται για τη σοφή βραχυλογία τους.

1. «*Γνώθι σαυτόν*» Γνώρισε τον εαυτό σου, *Ιωάννης Στοβαίος, Ανθολόγιον, 3.1.172γ*.

2. «*Χρόνου φείδου*» Να κάνεις οικονομία στον χρόνο σου, *Στοβαίος, Ανθολόγιον, 3.1.173*.

3. «*Γλώτταν μη προτρέχειν του νου*» Η γλώσσα (ομιλία) να μην προτρέχει (προηγείται) της σκέψης, *Διογένης Λαέρτιος, Βίοι Φιλοσόφων Α', 1.70*.

4. «*Γλώττης κρατεί, και μάλιστα εν συμποσίω*» Να συγκρατείς τη γλώσσα (ομιλία) σου, και μάλιστα στα συμπόσια (επίσημα γεύματα), *Διογένης Λαέρτιος, Βίοι Φιλοσόφων Α', 1.69*.

5. «*Γήρας τιμάν*» Να σέβεσαι τα γηρατεία, *Διογένης Λαέρτιος, Βίοι Φιλοσόφων Α', 1.70*.

6. «*Φυλάττειν εαυτόν*» Να προστατεύεις τον εαυτόν σου, *Διογένης Λαέρτιος, Βίοι Φιλοσόφων Α' 1.70*.

7. «*Ζημίαν αιρείσθαι μάλλον ή κέρδος αισχρόν*» Να προτιμάς τη ζημιά (οικονομική) παρά το ανέντιμο κέρδος, *Διογένης Λαέρτιος, Βίοι Φιλοσόφων Α', 1.70*.

ΣΧΟΛΙΟ 1. Ο Διογένης Λαέρτιος (3ος αι. μ.Χ.), ιστοριογράφος της αρχαίας φιλοσοφίας, συγγραφέας του έργου «*Βίοι Φιλοσόφων*» με τον πλήρη τίτλο «*Βίοι και γνώμαι των εν φιλοσοφία ευδοκιμησάντων*». Ελληνικής καταγωγής, γεννημένος πιθανότατα στη Λαέρτη της Κιλικίας.

2. Ο Ιωάννης Στοβαίος (5ος αι. μ.Χ.), συγγραφέας του έργου «*Ανθολόγιον*», το οποίο αποτελείται

από 500 αποσπάσματα έργων ποιητών, φιλοσόφων και ρητόρων. Η αξία του έργου θεωρείται τεράστια καθώς σώθηκαν αποσπάσματα σημαντικών πνευματικών προσωπικοτήτων. Καταγόταν από τους Στόβους της Μακεδονίας (αρχαία Παιονία).

στ' **Βίας** (600-530 π.Χ.) γιος του Τεύταμου από την Πριήγη της Ιωνίας και ένας από τους επτά σοφούς της αρχαιότητας. Σύμφωνα με τον Σάτυρο (περιπατητικός φιλόσοφος και ιστορικός), όταν Αθηναίοι ψαράδες αλίευσαν χάλκινο τρίποδα που έφερε επιγραφή «*τω σοφώ*», έστειλαν τον τρίποδα στον Βία, εκτιμώντας ότι του ανήκει επειδή τον θεωρούσαν ως τον σοφότερο άνδρα.

1. «*Αρχή άνδρα δείκνυσιν*» Η εξουσία δείχνει (αποκαλύπτει) τον χαρακτήρα του ανθρώπου. Η φράση αυτή αποδίδεται στον Βία, αλλά καταγράφεται και στον Πιττακό τον Μυτιληναίο, πολιτικό και στρατιωτικό ηγέτη της Μυτιλήνης, ένας από τους επτά σοφούς της αρχαίας Ελλάδας:

1.1 «*Αρχή άνδρα δείκνυσιν*» Η εξουσία δείχνει (αποκαλύπτει) τον χαρακτήρα του ανθρώπου, *Διογένης Λαέρτιος, Βίοι και γνώμαι των εν φιλοσοφία ευδοκιμησάντων, Βιβλίον Α', Πιττακός, 77*.

1.2 «*Και δια τούτο ευ δοκεί έχειν το του Βίαντος, ότι αρχή άνδρα δείξει*» Αυτός είναι ο λόγος που όλοι θεωρούν σωστή τη ρήση του Βία, ότι η εξουσία θα δείξει

Οι σοφοί της αρχαίας Ελλάδας

(αποκαλύψει) τον άνθρωπο, *Αριστοτέλης, Ηθικά Νικομάχεια, βιβλίον Ε', 1130α.*

2. «**απεφθέξατο-οι πλείστοι κακοί**» το απόφθεγμα του (η κρίση του) οι πιο πολλοί (άνθρωποι) είναι κακοί, *Διογένης Λαέρτιος, Βίοι Φιλοσόφων Α', 1.88.*

3. «**Περί θεών λέγε ως εισίν**» Για τους θεούς να λες ότι υπάρχουν, *Διογένης Λαέρτιος, Βίοι Φιλοσόφων Α', 1.88.*

4. «**Ανάξιον άνδρα μη επαινεί δια πλούτον**» Μην επαινείς ασήμαντο άνθρωπο για τα υλικά του αγαθά, *Διογένης Λαέρτιος, Βίοι Φιλοσόφων Α', 1.88 και Ιωάννης Στοβαίος, Περί Φρονήσεως Γ', 41.*

5. «**τί γλυκὸ ανθρώποις, «ἐλπίς» ἔφη.**» τι είναι γλυκό (ευχάριστο) για τους ανθρώπους, είπε: «η ελπίδα», *Διογένης Λαέρτιος, Βίοι Φιλοσόφων Α', 1.87.*

6. «**τί ποιόν άνθρωπος τέρπεται, ἔφη, «κερδαίωνν.**» τι κάνει τον άνθρωπο να ευχαριστιέται, είπε: «να κερδίζει χρήματα», *Διογένης Λαέρτιος, Βίοι Φιλοσόφων Α', 1.87.*

7. **Εφόδιον από νεότητος εις γήρας αναλάμβανε σοφίαν· βεβαιότερον γαρ τούτο των άλλων κτημάτων.**» Να θεωρείς εφόδιο τη σοφία (γνώση) από τη νεότητα έως τα γηρατειά: είναι το πιο σίγουρο από όλα τα αποκτήματα, *Διογένης Λαέρτιος, Βίοι Φιλοσόφων Α', 1.88.*

ζ' **Κλεόβουλος** (6ος αι. π.Χ.) γιος του Ευαγόρα από τη Λίνδο ή την Καρία, υπήρξε τύραννος της Λίνδου στη Ρόδο, ποιητής και ένας από τους επτά σοφούς της αρχαιότητας.

1. «**Μέτρον άριστον**» Το μέτρο (όριο, αποφυγή υπερβολής) είναι ό,τι το καλύτερο, *Διογένης Λαέρτιος, Βίοι Φιλοσόφων Α', 1.93.*

2. «**ευτυχών μη ίσθι υπερήφανος**» Όταν έχεις την τύχη, να μην είσαι αλαζόνας (περήφανος), *Διογένης Λαέρτιος, Βίοι Φιλοσόφων Α', 1.93.*

η' **Σιμωνίδης ο Κείος** (556-469 π.Χ.), Έλληνας λυρικός ποιητής από τη νήσο Κέα (Κυκλάδες). Συνέθεσε ελεγείες, χορικά ποιήματα, επινίκιους ύμνους, διθυράμβους, θρήνους και επιγράμματα. Από τα κορυφαία επιγράμματα θεωρούνται αυτά για τους πεσόντες της μάχης του Μαραθώνα (490 π.Χ.) και των Θερμοπυλών (480 π.Χ.).

1. «**ανάγκαι δ' ουδὲ θεοὶ μάχονται**» με την ανάγκη ούτε οι θεοί δεν τα βάζουν, *απ. 542 page, 29-30.*

2. «**των γαρ ηλιθίων απείρων γενέθλα**» η γενιά των ηλιθίων δεν έχει αριθμό, *απ. 542 page, 37-38.*

ΣΧΟΛΙΟ Το επίγραμμα του για τον Σπαρτιάτη βασιλιά Λεωνίδα και τους 300 συντρόφους του, οι οποίοι πολέμησαν στις Θερμοπύλες (480 π.Χ.): «Ω ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῆδε κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι» Διαβάτη, να λες στους Λακεδαιμόνιους, ότι σε αυτήν εδώ τη γη ταφήκαμε, υπακούοντας στα προστάγματά τους.

θ' **Ηράκλειτος** (544-484 π.Χ.). Έλληνας προσωκρατικός φιλόσοφος από την Έφεσο της Μικράς Ασί-

ας. Στον Ηράκλειτο αποδίδεται το έργο «*Περί Φύσεως*», το οποίο χωρίζεται στο πολιτικό, θεολογικό και κοσμολογικό μέρος.

1. «**Πάντα χωρεί και ουδέν μένει**» Όλα αλλάζουν τόπο (κινούνται) και τίποτα δεν παραμένει.

ΣΧΟΛΙΟ Η έκφραση καταγράφεται στον πλατωνικό διάλογο «Κρατύλος» (αρχαίος Αθηναίος φιλόσοφος, 5ος αι. π.Χ.). Στον διάλογο αυτό ο Πλάτων αποκαλύπτει το φιλοσοφικό υπόβαθρο της ελληνικής γλώσσας και διερευνά το σχέδιο της δημιουργίας της.

Διάλογος: Ερμογένης (αρχαίος Αθηναίος φιλόσοφος, φίλος του Σωκράτη): «*Πώς τούτο λέγεις;*» (Πως το εννοείς αυτό;).

Σωκράτης: «*Λέγει που Ηράκλειτος ότι πάντα χωρεί και ουδέν μένει...*» Λέει κάπου ο Ηράκλειτος ότι όλα αλλάζουν (προχωρούν) και τίποτα δεν παραμένει, *Πλάτων, Κρατύλος, 402α.*

2. «**Ουδείς ασφαλέστερος εχθρός εκ του ευεργετηθέντος αχαρίστου**» Κανένας πιο βέβαιος εχθρός (ανταγωνιστής) από τον αχάριστο που ευεργετήθηκε (ωφελήθηκε).

ΣΧΟΛΙΟ Η φράση αυτή ενίοτε αποδίδεται στον Ηράκλειτο, ωστόσο δεν συναντάται στην αρχαία ελληνική γραμματεία. Ενδεχομένως να είναι νεότερη.

ι' **Σοφοκλής** (496 π.Χ.- 406 π.Χ.) αρχαίος Έλληνας τραγωδός από την Αθήνα. Έγραψε 123 τραγωδίες από τις οποίες σώζονται επτά.

«**Αμήχανον δε παντός ανδρός εκμαθείν ψυχήν τε και φρόνημα και γνώμην, πριν αν αρχαίς τε και νόμοισιν εντριβής φανή**» Αδύνατο να γνωρίσεις την ψυχή, τη σκέψη και την άποψη του κάθε ανθρώπου, προτού πάρει στα χέρια του την εξουσία και τους νόμους, *Σοφοκλής, Αντιγόνη, 175-177.*

ια' **Ηρόδοτος** (484-425 π.Χ.) Έλληνας ιστορικός, περιηγητής και γεωγράφος από την Αλικαρνασό της Μικράς Ασίας, αρχαίος. Θεωρείται ο θεμελιωτής της επιστήμης της ιστορίας και γνωστός για τη συγγραφή της «*Ιστορίας*». Ο Ηρόδοτος χαρακτηρίστηκε από τον Κικέρωνα (Ρωμαίος πολιτικός, ρήτορας και φιλόσοφος), ως πατέρας της Ιστορίας.

1. «**Ει δε προς τούτοις έτι τελευτήσει τον βίον ευ, ούτος εκείνος τον συ ζητείς, «ο» ὄλβιος κεκλήσθαι αξιός έστι· πριν δ' αν τελευτήσει**» Και αν πλάι σε αυτά τύχει να έχει και καλό τέλος στη ζωή του, αυτός είναι εκείνος που ζητάς, ο άξιος (ικανός) να ονομάζεται ευτυχισμένος προτού πεθάνει, *Ιστορίας, 1.32.7.*

2. «**Γην τε και ὕδωρ**» Γη και νερό, *Ιστορίας, 5.18.1.*

ΣΧΟΛΙΟ Οι απεσταλμένοι των Περσών παρουσιάστηκαν στον Αμύντα Α' (520-500 π.Χ.) (βασιλιάς της Μακεδονίας), απαιτώντας να δώσει γη και νερό στον βασιλιά Δαρείο Α', δηλαδή σύμβολο υποταγής σ' αυτούς.

3. «**Δέσποτα, μέμνεο των Αθηναίων**» Άρχοντά μου, θυμήσου τους Αθηναίους, *Ιστορίας, 5.105.2.*

ΣΧΟΛΙΟ Την παραπάνω φράση έλεγε τρεις φορές την ημέρα ένας υπηρέτης στον Δαρείο Α' (521-486 π.Χ.), διότι οι Αθηναίοι κατά τη διάρκεια της ιωνικής επανάστασης συμμετείχαν στην πυρπόληση των Σάρδεων το (499 π.Χ.). Τότε καταστράφηκε και ο περίφημος Ναός της Κυβέλης.

ιβ' Αριστοφάνης (445-386 π.Χ.) Αθηναίος σατιρικός ποιητής. Έγραψε 46 κωμωδίες από τις οποίες διασώζονται 11.

«*Τις γλαύκ' Αθήναζ' ήγαγεν;*», Ποιος να φέρει γλαύκα (κουκουβάγια) εδώ στην Αθήνα; Όρνιθες, 301.

ΣΧΟΛΙΟ Η φράση «*Κομίζω γλαύκα ες Αθήνας*» μεταφέρω γλαύκα (κουκουβάγια) στην Αθήνα, δηλαδή φέρνω ως καινούργιο κάτι ήδη γνωστό, που αποδίδεται στον Αριστοφάνη δεν συναντάται στην αρχαία ελληνική γραμματεία και η πλησιέστερη σε αυτή θεωρείται η παραπάνω φράση. Η φράση λέγεται συχνά, διότι στην Αθήνα η γλαύκα (κουκουβάγια), ήταν γνωστή, σαν σύμβολο της Αθήνας και εικονιζόταν σε σπίτια και νομίσματα.

ιγ' Πλάτων (427-347 π.Χ.) Έλληνας φιλόσοφος από την Αθήνα, μαθητής του Σωκράτη και δάσκαλος του Αριστοτέλη. Τα έργα του Πλάτωνα τριάντα έξι (36) στον αριθμό έχουν διασωθεί ολόκληρα και είναι γραμμένα σε μορφή διαλόγου, εκτός από την Απολογία του Σωκράτη και τις Επιστολές. Κεντρικό πρόσωπο στους διαλόγους, εκτός από τους Νόμους, παρουσιάζεται ο Σωκράτης.

1. «ο λόγος ήκει ο πάντων χρημάτων μέτρον άνθρωπον λέγων» Ο λόγος (λογική ικανότητα) που λέει ότι για όλα τα πράγματα μέτρο (όριο, αποφυγή υπερβολής) είναι ο άνθρωπος, *Θεαίτητος, 170d*.

ΣΧΟΛΙΟ Συζητώντας με τον Θεαίτητο για την ουσία της γνώσης, ο Σωκράτης επεσήμανε ότι, εάν ίσχυε η θέση του Πρωταγόρα ότι «πάντων χρημάτων μέτρον άνθρωπος», όλοι οι άνθρωποι θα ήταν το ίδιο σοφοί.

2. «Ως όμοιον ομοίω αεί πελάζει» Το όμοιο (ο ίδιος χαρακτήρας) πάντοτε τον όμοιό του ζυγώνει (πλησιάζει), *Συμπόσιον, 195b*.

3. «Κακός μεν γαρ εκών ουδείς» Κακός δεν είναι κανείς με τη θέλησή του, *Τίμαιος, 86d-e*.

4. «Μη περί ονου σκιάς ως ίππου τον έπαινον ποιούμενος» Όχι τον ίσκιο του γαϊδάρου παίρνοντας σαν ίσκιο του αλόγου, *Φαίδρος, 260c*.

ΣΧΟΛΙΟ Η έκφραση ερμηνεύεται για γεγονός που είναι ανάξιο λόγου.

5. «Ότι το λακωνίζειν πολύ μάλλον έστιν φιλοσοφείν ή φιλογυμναστέιν» Το να λέγει κανείς λίγα είναι φιλοσοφία (αγάπη για τη γνώση) παρά κάνοντας γυμναστική (αγάπη για την άσκηση του σώματος), *Πρω-*

ταγόρας, 342e.

6. «Φοροίεν εις τον τετρημένον πίθον ύδωρ» Να ρίχνουν νερό σε πιθάρι που έχει τρύπες, *Γοργίας, 493b* και *Πλούταρχος, Ηθικά, Παροιμιαί αις Αλεξανδρείς εχρώντο, 46*.

ΣΧΟΛΙΟ Σύμφωνα με την παράδοση οι κόρες του Δαναού, οι Δαναΐδες, καταδικάστηκαν μετά τον θάνατό τους και την κάθοδό τους στον Άδη να μεταφέρουν και να ρίχνουν νερό σε πιθάρι με τρύπες ως τιμωρία για τη δολοφονία των συζύγων τους κατά την πρώτη νύχτα του γάμου.

7. «Αρχή γαρ λέγεται μεν ήμισυ παντός εν ταις παροιμιαίς έργου» Λέγεται πράγματι σε μία από τις παροιμίες ότι η αρχή είναι το μισό κάθε έργου, *Νόμοι, Βιβλίον ΣΤ, 753e*.

8. «Εγώ δε, ώσπερ ουν ουκ οίδα, ουδє οίομαι» Εγώ, καθώς λοιπόν δεν ξέρω, ούτε νομίζω πως ξέρω, *Απολογία Σωκράτη, 21d*.

ΣΧΟΛΙΟ Η φράση «*Εν οίδα ότι ουδєν οίδα*» που αποδίδεται στον Σωκράτη δεν συναντάται στην αρχαία ελληνική γραμματεία και ως πλησιέστερη φράση θεωρείται η παραπάνω.

9. «Οι [κύκνοι] επειδάν αισθωνται ότι δει αυτούς αποθαινειν, άδοντες», Οι οποίοι (κύκνοι), όταν αισθάνονται ότι πλησιάζει το τέλος της ζωής τους, τραγουδούν, *Φαίδων, 84e*.

ΣΧΟΛΙΟ «Κύκναιο άσμα», η φράση δεν συναντάται στην αρχαία ελληνική γραμματεία, αλλά προήλθε από την παραπάνω φράση και σημαίνει το τελευταίο έργο ενός δημιουργού.

ιδ' Αριστοτέλης (384-322 π.Χ.) Έλληνας φιλόσοφος και επιστήμονας. Γεννήθηκε στα Στάγειρα της Χαλκιδικής. Ο κατάλογος του Ησυχίου (Έλληνας συγγραφέας στην Αλεξάνδρεια, 5ος αι. μ.Χ.) περιλαμβάνει 197 τίτλους συγγραφών, ο οποίος συμπίπτει με τον αντίστοιχο του Διογένη Λαέρτιου.

1. «Και δια τούτο εν δοκει ήχειν το του Βίαντος, ότι αρχή άνδρα δείξει» Αυτός είναι ο λόγος που όλοι θεωρούν σωστή τη ρήση του Βία, ότι η εξουσία θα δείξει (αποκαλύψει) τον άνθρωπο, *Ηθικά Νικομάχεια, βιβλίον Ε', 1130a, 1*.

2. «και ότι ο άνθρωπος φύσει πολιτικόν ζών», και ότι ο άνθρωπος από τη φύση του είναι πολιτικό ον (συμβίωση με άλλους ανθρώπους), Πολιτικών, Βιβλίον Α', 1253a, 3.

3. «Πάντες άνθρωποι του ειδέναι ορέγονται φύσει», Όλοι οι άνθρωποι από τη φύση τους επιθυμούν να αποκτήσουν γνώση, *Μετά τα Φυσικά, βιβλίον Α', 980 α, 21*.

4. «μία γαρ χελιδών έαρ ου ποιεί» ένα χελιδόνι δεν κάνει (φέρνει) την άνοιξη, *Ηθικά Νικομάχεια, Βιβλίον*

Η αρχαία αγορά

A', 1098a, 7.

5. «Ο δε θεός και η φύσις ουδέν μάτην ποιούσιν», Ο θεός και η φύση δεν κάνουν (δημιουργούν) τίποτα άσκοπα, *Περί Ουρανού, Βιβλίον Α', 271α.*

6. «άνευ γαρ φίλων ουδείς έλοιτ' αν ζην, έχων τα λοιπά αγαθά πάντα» Πραγματικά κανένας δεν θα επέλεγε να ζει χωρίς φίλους, ας έχει όλα τα υπόλοιπα αγαθά, *Ηθικά Νικομάχεια, βιβλίον Θ', 1155α, 1.*

ιε' Μένανδρος (342-292 π.Χ.) γιος του Διοπίθης, Αθηναίος κωμικός ποιητής, εκπρόσωπος της Νέας Αττικής Κωμωδίας. Από τις 105-109 κωμωδίες του έχουν διασωθεί κυρίως αποσπάσματα, η μόνη ολοκληρωμένη που σώζεται είναι ο «Δύσκολος», γνωστή και ως «Μισάνθρωπος». Επιπλέον, στον Μένανδρο αποδίδεται και η ανθολόγηση γνωμικών στη συλλογή «Γνώμαι Μονόστιχοι».

1. *Δις εξαμαρτείν ταυτόν ουκ ανδρός σοφού»,* Να κάνεις το ίδιο λάθος δύο φορές δεν είναι γνώρισμα συνετού ανθρώπου, *Γνώμαι Μονόστιχοι, Δ, 183.*

2. «Δρυός πεσούσης πας ανήρ ξυλεύεται», Όταν πέσει η βελανιδιά ο κάθε άνθρωπος αρπάζει τα κλαδιά (δηλαδή όταν κάποιος άνθρωπος χάσει τη δύναμή του, τότε ο καθένας προσπαθεί να επωφεληθεί), *Γνώμαι Μονόστιχοι, Δ, 185.*

3. «Έστιν Δίκης οφθαλμός, ος τα πάνθ' ορά», Υπάρχει ο οφθαλμός (το μάτι) της δικαιοσύνης, ο οποίος βλέπει τα πάντα, *Γνώμαι Μονόστιχοι, Ε, 225.*

4. «Η γλώσσ' αμαρτάνουσα ταληθή λέγει», Η γλώσσα (ομιλία) που κάνει λάθη λέει την αλήθεια, *Γνώμαι Μονόστιχοι, Η, 294.*

5. «Κρείττον σιωπών έστιν ή λαλείν μάτην», Καλύτερο είναι η σιωπή παρά να μιλάς άσκοπα, *Γνώμαι Μονόστιχοι, Κ, 409.*

Ωστόσο, ο Ιωάννης Στοβαίος αποδίδει τη φράση και στον Φιλωνίδη, *Περί Σιωπής, ΑΓ., 7.*

6. «Σιγάν άμεινον ή λαλείν α μη πρέπει» Καλύτερα να σιωπάς παρά να λες αυτά που δεν πρέπει, *Γνώμαι Μονόστιχοι, Σ, 710.*

7. «Φοβού το γήρας ου γάρ έρχεται μόνον» Να συνειδητοποιείς τα γηρατειά, διότι έρχονται με όλα τα επακόλουθα, *Γνώμαι Μονόστιχοι, Φ, 802.*

ιστ'. Βιργίλιος (70-19 π.Χ.) Ρωμαίος ποιητής. Διασώθηκαν τρία ποιήματά του «Βουκολικά», «Γεωργικά» και «Αινειάδα».

«Φοβού τους Δαναούς και δώρα φέροντας» (timeo Danaos et dona ferentes), φοβάμαι (να φοβάσαι) τους Δαναούς ακόμα και όταν φέρνουν δώρα, *Αινειάδα, Βιβλίον Β', 48.*

ΣΧΟΛΙΟ Οι Τρώες απήφησαν τη συμβουλή του Λαοκόωντα (ένας από τους Τρώες ιερείς του Απόλλωνα), να μην εμπιστεύονται τους Έλληνες (Δαναούς) που έφεραν ως δώρο τον Δούρειο Ίππο (ξύλινο άλογο) στους Τρώες.

ιζ' Στράβων (64 π.Χ.-24 μ.Χ.), Έλληνας γεωγράφος, φιλόσοφος και ιστορικός από την Αμάσεια του Πόντου.

Έργα του είναι τα «Ιστορικά υπομνήματα» και τα «Γεωγραφικά».

«ου παντός ανδρός ες Κόρινθόν έσθ' ο πλους» δεν μπορεί ο καθένας άνθρωπος να ταξιδέψει στην Κόρινθο, *Στράβων, Γεωγραφικά, Βιβλίον Η, 6.20.*

ιη' Κλαύδιος Αιλιανός (175-235 μ.Χ.) Ρωμαίος συγγραφέας και δάσκαλος της ρητορικής. Έγραψε και στην ελληνική γλώσσα, την οποία μιλούσε άριστα. Το πιο γνωστό έργο του Αιλιανού που διασώζεται κατά το μεγαλύτερο μέρος του είναι «*Varia Historia*» (Ποικίλη Ιστορία).

«Εξέστω Κλαζομενίους ασχημονείν» Συνηθίζεται στους Κλαζομένιους να διαπράττουν απρέπειες, *Varia Historia (Ποικίλη Ιστορία), Βιβλίον Δεύτερον, 15 Περί των τους των Εφόρων θρόνους ασβόλω χρισαμένων.*

ΣΧΟΛΙΟ Φράση των πέντε Εφόρων της Σπάρτης για τους Κλαζομένιους, πόλης της αρχαίας Ιωνίας, όταν οι αντιπρόσωποί τους επισκέφθηκαν τη Σπάρτη και βρόμισαν τους θρόνους τους στη Γερουσία.

ιθ' Λουκιανός (125-180 μ.Χ.) καταγόταν από τα Σαμόσατα της Συρίας, ρήτορας και σατιρικός συγγραφέας, ο οποίος έγραφε στην ελληνική γλώσσα. Σημαντικά έργα του από τους διαλόγους είναι «*Νεκρικοί Διάλογοι*» και τις επιστολές «*Πώς δει ιστορίαν συγγράφειν.*»

1. «Ουκ αν λάβοις παρά του μη έχοντος» Δεν υπάρχει περίπτωση να πάρεις από κάποιον που δεν έχει, *Νεκρικοί Διάλογοι, 2.1.*

ΣΧΟΛΙΟ Διάλογος: Χάρων: «Απόδος, φημί, ανθ' ων σε διεπορθμεύσαμεν» Πλήρωσέ με, είπα, που σε πέρασα στην απέναντι όχθη.

Μένιππος: «Ουκ αν λάβοις παρά του μη έχοντος» Δεν υπάρχει περίπτωση να πάρεις από κάποιον που δεν έχει.

Αναφέρεται ότι ο κυνικός φιλόσοφος Μένιππος ήταν ο μόνος που διέσχισε τον Αχέροντα, χωρίς να πληρώσει τον οβολό στον Χάρο.

2. «Ευθύς γουν οι ακούσαντες επιφθέγγονται αυτοίς το, Ωδινεν όρος» Και αμέσως έρχεται στη μνήμη του αναγνώστη η παροιμία, Κοιλοπονούσε το βουνό, *Πώς δει ιστορίαν συγγράφειν, 23.*

ΣΧΟΛΙΟ Η φράση «Ωδινεν όρος, είτα μυν απέτεκεν» Κοιλοπονούσε το βουνό, έπειτα γέννησε ποντίκι, αναφέρεται στην *Paroemiographi Graeci (Παλαιογραφία Ελλήνων), Διογενιανού περί παροιμιών, VIII, 75.*

κ' Πλούταρχος (45-120 μ.Χ.) Έλληνας ιστορικός, βιογράφος, φιλόσοφος. Γεννημένος στη Χαιρώνεια της Βοιωτίας. Έργο του είναι οι «*Βίοι Παράλληλοι*» μια σειρά βιογραφιών διάσημων Ελλήνων και Ρωμαίων. Το υπόλοιπο έργο του ενοποιήθηκε σε μία συλλογή με τον τίτλο «*Ηθικά*», πρόκειται για μια συλλογή 183 πραγματειών και καταγραμμένων λόγων, από τους οποίους διασώζονται 76.

1. «Πάλιν δε του Ξέρξου γράψαντος, Πέμψον τα όπλα, αντέγραψεν, Μολών λαβέ» Όταν πάλι ο Ξέρξης του έγραψε, Στείλε τα όπλα σου, απάντησε γραπτώς,

Έλα να τα πάρεις, *Ηθικά, Μικτά Συγγράμματα Ηθικά τοις Πολλοίς Λεγόμενα, Αποφθέγματα Βασιλέων και Στρατηγών (Λακωνικά), τόμος β΄, Λεωνίδου του Αναξανδρίδα, XI.*

2. «*Γηράσκω δ' αϊεί πολλά διδασκόμενος*» Μεγάλωνω (γερνώ) μαθαίνοντας συνεχώς πολλά, *Βίοι Παράλληλοι, Σόλων, 31.7.*

3. «*Ω δ' εις τέλος ο δαίμων έθετο την ευπραξίαν, τούτον ευδαίμονα νομίζομεν*» Σε όποιον ο θεός χάρισε την ευτυχία ως το τέλος της ζωής του, αυτόν θεωρούμε ευτυχισμένο, *Βίοι Παράλληλοι, Σόλων, 27.8.*

4. «*Φοροίεν εις τον τετρημένον πίθον ύδωρ*» Να ρίχνουν νερό σε πιθάρι που έχει τρύπες, *Ηθικά, Παροιμιαίαις Αλεξανδρείς εχρώντω, 46.*

κα' Χαρίλαος Τρικούπης (1832-1896), Έλληνας διπλωμάτης, πολιτικός και πρωθυπουργός με καταγωγή από το Μεσολόγγι.

«*Ανθ' ημών Γουλιμής*». Αντί εμείς Γουλιμής. Για την

ακρίβεια, η πλήρης φράση που είπε ο μεγάλος πολιτικός μετά την εκλογική του ήττα «*Ανθ' ημών, λοιπόν, βουλευτής ο κύριος Γουλιμής. Καληνύχτα σας*» Αντί εμείς, λοιπόν, βουλευτής ο κύριος Γουλιμής. Η έκφραση σήμερα χρησιμοποιείται για να υποτιμήσουμε κάποιον. Ωστόσο, ειπώθηκε από τον Χαρίλαο Τρικούπη, τον Απρίλιο 1895, όταν δεν εκλέχθηκε ούτε βουλευτής και στη θέση του εκλέχθηκε ο Μιλτιάδης Γουλιμής με διαφορά 4 ψήφων. Όμως, ο Τρικούπης δεν αναφέρθηκε μειωτικά, αλλά εξέφρασε την πικρία του, διότι ο Μιλτιάδης Γουλιμής ήταν φίλος του. Ο Γουλιμής μόλις πληροφορήθηκε τη μη εκλογή του Τρικούπη εκδήλωσε την πρόθεσή του να παραιτηθεί υπέρ αυτού, κάτι που δεν δέχτηκε ο Τρικούπης.

Παρά την επιμονή του Γουλιμή να είναι υποψήφιος στον συνδυασμό του Τρικούπη, αυτός αρνήθηκε. Βαθιά πικραμένος ο Γουλιμής αντέδρασε και προσχώρησε στον αντίπαλο συνδυασμό του Θεόδωρου Δηλιγιάννη.

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΙΩΤΩΝ

Επίτιμη διδάκτορας του ΑΠΘ η Ευστρατία Ζαφειρίου στέλεχος γνωστών αυτοκινητοβιομηχανιών Η Ευστρατία Ζαφειρίου, υψηλόβαθμο στέλεχος κορυφαίων αυτοκινητοβιομηχανιών, έγινε η πρώτη επίτιμη διδάκτορας του τμήματος Μηχανολόγων Μηχανικής της Πολυτεχνικής Σχολής του ΑΠΘ.

Η διαπρεπής επιστήμων από την Τρίγλια της Χαλκίδικης τιμήθηκε από το πανεπιστήμιο, από το οποίο αποφοίτησε, για την προσφορά της στην ανάπτυξη συστημάτων αυτοματισμού και ρομποτικής, στην προώθηση της έρευνας στην ηλεκτροκίνηση και στην τεχνητή νοημοσύνη.

Στην τελετή αναγόρευσης που πραγματοποιήθηκε στην Αίθουσα Τελετών της Παλαιάς Φιλοσοφικής Σχολής, ο πρύτανης του ΑΠΘ, κ Δημήτρης Κωβαίος, αναφέρθηκε στη λαμπρή πορεία που διέγραψε η τιμώμενη στην παγκόσμια αυτοκινητοβιομηχανία. Όπως είπε, «μας κάνει όλους εμάς να νιώθουμε ιδιαίτερα χαρούμενοι και υπερήφανοι». και τόνισε πως αποτελεί υπόδειγμα για τους φοιτητές και απόδειξη ότι το ΑΠΘ και γενικά το δημόσιο πανεπιστήμιο παρέχει υψηλού επιπέδου υπηρεσίες.

Αποτελείτε έμπνευση για τους φοιτητές μας και για μας», είπε από την πλευρά του ο πρόεδρος του τμήματος, κ. Γιώργος Σαββαΐδης, σημειώνοντας πως αυτό ακριβώς που κατάφερε η Ευστρατία Ζαφειρίου είναι ο στόχος του τμήματος, δηλαδή να μπορούν οι φοιτητές να βγουν και να προσφέρουν στην ελεύθερη οικονομία

και στην κοινωνία.

Τον έπαινο εκφώνησε ο καθηγητής του τμήματος, κ Νίκος Μουσιόπουλος, ο οποίος ήταν ο άνθρωπος που την έπεισε να πάει μέσω Erasmus στο Πολυτεχνείο της Καρλσρούης, όπου τελικά έκανε το διδακτορικό της. Ο κ. Μουσιόπουλος αναφέρθηκε στην επαγγελματική της διαδρομή και στα πολλά

διεθνή βραβεία που απέσπασε και δήλωσε βέβαιος ότι και η ίδια θα παραμείνει αρωγός στη προσπάθεια του πανεπιστημίου να διαπλάθει νέους μηχανικούς που θα συμβάλουν στην προώθηση της αριστείας και στο κοινό καλό.

Εμφανώς συγκινημένη για την τιμή η κ. Ευστρατία Ζαφειρίου εκφώνησε την ομιλία της με θέμα «"Τα πάντα ρει" της Διεθνούς Αυτοκινητοβιομηχανίας –Μεταξύ Εμπειρίας, Ενόρασης, Επίγνωσης και Θάρρους». Αφού ευχαρίστησε για την πίστη στο πρόσωπό της και τις γνώσεις που έλαβε από το ΑΠΘ, που αποτέλεσαν τις βάσεις για να επιλεγεί από το καλύτερο πανεπιστήμιο της Γερμανίας για το διδακτορικό της, μίλησε για τις αλλαγές που έρχονται στην αυτοκινητοβιομηχανία, τονίζοντας πως «η μόνη σταθερή αξία είναι η αλλαγή».

Η τελετή ολοκληρώθηκε με μουσικό χαιρετισμό από τον Αυστριακό τρομπετίστα, λέκτορα στο πανεπιστήμιο της Βιέννης Leonhard Leeb και τη δημοτική χορωδία Νέας Τρίγλιας του δήμου Νέας Προποντίδας.

ΠΗΓΗ. VORIA. GR

Το Δ.Σ. του Παγκυαλκδικού Συλλόγου συγχαίρει θερμά την κ. Ζαφειρίου και εύχεται πάντα επιτυχίες.

ΧΑΛΚΙΔΙΚΙΩΤΕΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ (1824)

Η προοπτική μιας ιστορικοκεντρικής σύνδεσης με τη νήσο των Ψαρών

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΧΙΟΥΤΗΣ

Εκπαιδευτικός – Ιστορικός Ερευνητής

ΤΟ 1824 Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ των Ελλήνων έχασε τη δυναμική της εξαιτίας των εμφύλιων ερίδων, οι οποίες έδειξαν να κυριαρχούν στην επαναστατική συγκυρία. Σε αυτό το μειονεκτικό κλίμα η Βουλή των Ψαρών διεμήνυσε στους προκρίτους της Ύδρας ότι οι Οθωμανοί ενισχύονταν στρατιωτικά στα παράλια της Σμύρνης με σκοπό να εκστρατεύσουν στο Αιγαίο. Σύμφωνα οι κατασκοπευτικές πληροφορίες τους επιβεβαιώθηκαν, καθώς ο οθωμανικός στόλος βγήκε από τα Δαρδανέλια και προωθήθηκε στην Εύβοια λύνοντας τις πολιορκίες των Ελλήνων σε Κάρυστο και Χαλκίδα (Απρίλιος 1824).

Οι Ψαριανοί ανησυχώντας διαρκώς για τις κινήσεις του εχθρικού στόλου ζήτησαν θαλάσσια προστασία από τη Διοίκηση του Αγώνα, αλλά δυστυχώς δεν υπήρξε καμία στρατιωτική ενέργεια υποστήριξης του νησιού. Παραγκωνισμένοι στη δύσκολη συγκυρία δεν έμειναν αδρανείς, αλλά διέταξαν όλα τα πλοία τους να επιστρέψουν στα Ψαρά, ενώ πρότειναν την απαγόρευση του απόπλου όσων πλοίων ήσαν ελλιμενισμένα εκεί. Κατά συνέπεια η άμυνα του νησιού οργανώθηκε με το ανθρώπινο δυναμικό, το οποίο βρισκόταν εκεί.

Οι πηγές κάνουν λόγο για 7.000 ντόπιους και για 23.000 πρόσφυγες, οι οποίοι κατά διαστήματα κατέφθαναν στα Ψαρά από διάφορα μέρη για την ασφάλειά τους. Από όλους αυτούς προήλθε μια ένοπλη δύναμη 2.000 ανδρών. Οι Ψαριανοί είχαν, όμως, φέρει στο νησί κι ένα έμμισθο επικουρικό στράτευμα αποτελούμενο από περίπου 1.000 άνδρες, οι οποίοι αποκαλούνταν «Θεσσαλομακεδόνες» και εκείνη την εποχή παροικούσαν με τις οικογένειές τους στα νησιά Σκιάθο και Σκόπελο. Αυτοί ήταν γνωστοί και ως «Λιάπηδες». Μεταξύ αυτών υπήρχαν πολλοί, οι οποίοι είχαν καταγωγή από τη Χαλκιδική.

Τελικά, ο οθωμανικός στόλος υπό τον Χοσρέφ πασά επιτέθηκε στα Ψαρά ξεκινώντας αποβάσεις στο βόρειο τμήμα του νησιού στις 20 Ιουνίου 1824. Το εχθρικό στράτευμα πέτυχε να διασπάσει τη άμυνα του νησιού και να προωθηθεί στη Χώρα των Ψαρών εντός ολίγων ημερών. Εκεί βρισκόταν ο κύριος όγκος των αμάχων, οι οποίοι γνώρισαν τον όλεθρο, διότι άλλοι σφαγιαστήκαν, άλλοι αιχμαλωτίστηκαν και άλλοι πνίγηκαν στην προσπάθειά τους να επιβιβαστούν στα μικρά πλοία του λιμανιού. Υπήρξε, όμως, και τμήμα του πληθυσμού, το οποίο διέφυγε έγκαιρα από το νησί.

Όταν καταλήφθηκε η Χώρα (22 Ιουνίου 1824), ο εχθρός επιτέθηκε στο γειτονικό Παλαιόκαστρο,

το οποίο ορθώνονταν σε ένα ύψωμα (ράχη) και στο οποίο είχαν οχυρωθεί περίπου 100 Ψαριανοί και 50 από τους «Θεσσαλομακεδόνες». Μαζί τους είχαν καταφύγει σε αυτό και οικογένειες, οι οποίες είχαν γλυτώσει από τη σφαγή στη Χώρα. Οι Οθωμανοί έκαναν συνεχείς επιθέσεις στο φρούριο και επειδή αυτό κινδύνευε, οι έγκλειστοι έβαλαν φωτιά στις δύο πυριτιδαποθήκες που υπήρχαν εκεί. Έλληνες και Οθωμανοί που βρέθηκαν στο ύψωμα, έγιναν παρανάλωμα της φωτιάς και η γη κατάντησε κατάμαυρη από την πυρίτιδα. Γι' αυτό και ο Σολωμός αναφέρθηκε σε μια «ολόμαυρη ράχη», η οποία καλύφθηκε από πτώματα.

Στα Ψαρά η θυσία των επαναστατημένων Ελλήνων υπήρξε ολοκληρωτική. Αναφέρεται στη βιβλιογραφία ότι από τους 7.000 ψαριανούς κατοίκους επέζησαν λιγότεροι από 4.000, ενώ από τον προσφυγικό πληθυσμό των 23.000 σώθηκαν περίπου 10.000 άνθρωποι.

÷ ÷ ÷

Η παρουσία αγωνιστών από τη Χαλκιδική στην άμυνα των Ψαρών είναι τεκμηριωμένη, αλλά λανθάνει στην ελληνική ιστοριογραφία, προφανώς κάτω από τον ασαφή όρο «Θεσσαλομακεδόνες». Επιπλέον, η συμμετοχή αυτή συνιστά μια πτυχή της συμβολής της Χαλκιδικής στον Αγώνα του 1821.

Από την αρχαική έρευνα δεν είναι σαφές, αν οι χαλκιδικιώτες αγωνιστές ήρθαν στα Ψαρά από τα νησιά των Βορείων Σποράδων, στα οποία υπήρχε παροικία Χαλκιδικιωτών από τα 1821/22. Υπάρχει η πιθανότητα ένα τμήμα των Χαλκιδικιωτών να παροικούσαν ήδη στα Ψαρά, ίσως μετά από την καταστολή του κινήματος στη Χαλκιδική (1821). Αρκετοί αγωνιστές, οι οποίοι διασώθηκαν ύστερα από το ολοκαύτωμα βεβαιώνουν σε έγγρατά τους ότι βρίσκονταν οικογενειακά στο νησί, με μητέρες, γυναίκες και τέκνα.

Από την εξέταση των εγγράφων παρατηρούμε ότι στα Ψαρά δεν είχαν εκστρατεύσει «γνωστά ονόματα» οπλαρχηγών της Χαλκιδικής, όπως οι Αποστολάρας, Χιμεντός, Μαρίνος και οι Δουμπιώτες, κάτι που χρήζει περαιτέρω ερμηνείας. Ωστόσο, οι Χαλκιδικιώτες πολεμήσαν στα Ψαρά υπό τις διαταγές άλλων μικροκαπετάνιων (μπουλουκτσήδων) με καταγωγή από τη Χαλκιδική.

Θα μπορούσε να τεθεί και το ερώτημα ποιος ήταν ο αριθμός των Χαλκιδικιωτών, οι οποίοι υπερασπίστηκαν τα Ψαρά το 1824; Αυτό δεν είναι δυνατόν να εξακριβωθεί, διότι ένας άγνωστος αριθμός αυτών χάθηκε στις μάχες του νησιού, αλλά και σε μεταγενέστερες

σε άλλες περιοχές του επαναστατημένου χώρου. Ένας αριθμός που μπορεί να αποτελέσει όριο στην προσπάθεια ανίχνευσης των ενόπλων, είναι εκείνος τον οποίο επισημαίνει η ελληνική βιβλιογραφία, ότι δηλαδή στα Ψαρά κατέφθασαν 1.027 «Θεσσαλομακεδόνες» για την ενίσχυση της άμυνας.

Από τις πηγές γνωρίζουμε ότι υπήρξαν χαλκιδικιώτες αγωνιστές, οι οποίοι συνελήφθησαν στις συμπλοκές σε όρμο Κανάλου, κάβο Μαρκάκη, Φτελιό, Άγιο Δημήτριο, νησάκι Άγιος Νικόλαος και Χώρα Ψαρών. Ο ιερισσιώτης αγωνιστής Αστέριος Πέτρου υποστηρίζει ότι οι έντεκα από τους τριάντα άνδρες του αιχμαλωτίστηκαν σε μάχες, οι οποίες έγιναν στο νησί. Ο Γεώργιος Μακρής (από τα Ριζά) επέζησε από το πόλεμο στα Ψαρά, αλλά αρκετοί από τους στρατιώτες του αιχμαλωτίστηκαν από το πολυάριθμο στράτευμα του Χοσρέφ πασά.

Αιχμαλωσίες συνέβησαν και σε αμάχους Χαλκιδικιώτες. Ο κασσανδρινός αγωνιστής Γεώργιος Αδάμ αναφέρει σε έγγραφό του την αιχμαλωσία της συζύγου και των τέκνων του. Ένας άλλος συμπατριώτης του δηλώνει ότι οι εχθροί είχαν συλλάβει τις αδελφές και τη μητέρα του, την οποία μητέρα την απελευθέρωσαν οι Οθωμανοί μετά από μια τριετία ομηρίας στη Μυτιλήνη. Κάποια γυναίκα από την Ορμύλια αιχμαλωτίστηκε στα Ψαρά και έζησε όμηρος μέχρι το 1829 στον Τσεσμέ. Η οικογένεια του Γεωργίου Αστερίου (από τη Βαρβάρα) ήταν αιχμάλωτη μέχρι το 1839, δεκαπέντε χρόνια μετά από την κατάληψη των Ψαρών. Σε ένα έγγραφο του 1846 διαβάζουμε το δράμα του αγωνιστή Βασιλικού Αθανασίου (από τη Φούρκα): «έπειτα μεταβάς εις Ψαρρά με τριάκοντα περίπου στρατιώτας, εκ των οποίων αι περισσότεροι ήσαν συγγενείς μου, έχων και την οικογένειάν μου εκεί [...] εκεί ηχμαλωτίσθησαν τα ανήλικα τέκνα μου, και τα οποία εισέτι μένουσιν αιχμάλωτα».

Απροσδιόριστος είναι ο αριθμός των υπερασπιστών από τη Χαλκιδική, οι οποίοι έπεσαν στις μάχες που έγιναν στο νησί. Από τα έγγραφα, τα οποία υπάρχουν σε διάφορους φακέλους αγωνιστών της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδας έχουμε γνώση μόνο ενός τμήματος των όσων αγωνιστών άφησαν την τελευταία τους πνοή στα Ψαρά. Σαφώς, ο αριθμός τους είναι αυξημένος σε σχέση με την υπάρχουσα εικόνα των νεκρών των τεκμηρίων, διότι τέτοιες πληροφορίες δόθηκαν μετεπαναστατικά από επιζώντες αγωνιστές ή επιζώντες συγγενείς νεκρών.

Στην προσωπογραφία των νεκρών Χαλκιδικιωτών,

η οποία διαμορφώθηκε μέχρι το 1865, μέσα από έναν όγκο αρχαιακού υλικού του ελληνικού κράτους, μπορούμε να συμπεριλάβουμε αγωνιστές από τη Συκιά, τον Παρθενώνα, την Ορμύλια και από τα χωριά της μαρτυρικής Κασσάνδρας (Άγία Παρασκευή, Νέα Σκιώνη, κ.ά.).

Από τους αρχηγούς σωμάτων ξεχωρίζουν οι νεκροί Λάμπρος Αδάμ και κάποιος Θανασάκης, και οι δύο ήρωες κασσανδρινοί. Το 1865 ο Στέργιος Κυρίτζης μνημόνευε τον νεκρό αδελφό του σε αίτησή του προς την κρατική επιτροπή εξέτασης των εκδουλεύσεων των αγωνιστών του 1821: «η τύχη του πολέμου μάς υστέρησε κ(αι) τον τελευταίον ταύτα αυτάδελφόν μου Αλέξιον [Κυρίτζη], πεσόντα ηρωϊκώς κατά την καταστροφήν των Ψαρών».

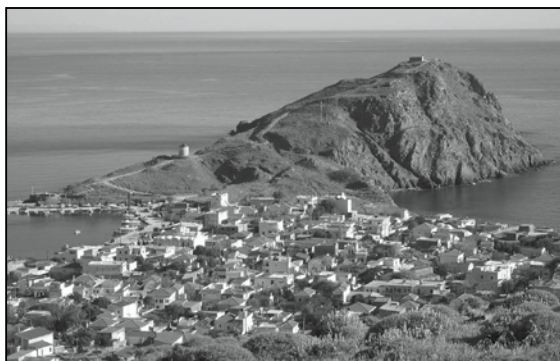
Μετά από την Απελευθέρωση το Ελληνικό Βασίλειο τίμησε τους νεκρούς της Επανάστασης παρέχοντας συντάξεις σε συζύγους και ορφανά τέκνα φονευθέντων αγωνιστών. Μας είναι γνωστό ότι σε κάποιες των περιπτώσεων υπήρξαν σχετικές ανταμοιβές, όπως έγινε με τη σύζυγο κάποιου Γεωργίου από την Κασσάνδρα. Για τον φονευθέντα Ιωάννη Τσατσάρωνη, ο οποίος με το πλοίο του ενίσχυσε την άμυνα των Ψαρών, αποζημιώθηκε η μητέρα του παίρνοντας σύνταξη το 1835.

÷ ÷ ÷

Συνεπώς, το ολοκαύτωμα των Ψαρών δεν συνιστά μια θλιβερή ιστορική σελίδα αποκλειστικά του μαρτυρικού νησιού, για την οποία θρήνησε όλο το Γένος και ο ευρωπαϊκός φιλελληνισμός. Η καταστροφή αγγίζει ιστορικά και τη Χαλκιδική. Η Χαλκιδική το 1824 έτεινε χέρι συμπαράστασης στους Ψαριανούς, οι οποίοι με τη σειρά τους στο παρελθόν είχαν σταθεί αρωγοί στις δύσκολες στιγμές κυρίως των Κασσανδρινών ή και των Σιθώνων, όταν το επαναστατικό κίνημα στη Χαλκιδική το 1821 ήταν σε εξέλιξη.

Οι στίχοι του ποιητή Διον. Σολωμού για την καταστροφή των Ψαρών, στο επί-γραμμά του με τίτλο «Η Δόξα» (1825), δεν αφορούν μόνο τους Ψαριανούς, αλλά αναλογούν και στους χαλκιδικιώτες υπερασπιστές του νησιού. Οι στίχοι του μας θυμίζουν τον ηρωικό θάνατο του κασσανδρινού οπλαρχηγού Λάμπρου και των ανδρών του, οι οποίοι με τους ντόπιους αγωνιστές και τα γυναικόπαιδα ανατινάχθηκαν στο ράχη του Παλαιοκάστρου:

Στων Ψαρών την ολόμαυρη ράχη
περπατώντας η Δόξα μονάχη
μελετά τα λαμπρά παλικάρια

Ο ιστορικός βράχος των Ψαρών

και στην κόμη στεφάνι φορεί
γενναμένο από λίγα χορτάρια
που είχαν μείνει στην έρημη γη.

Έχω την άποψη ότι θα πρέπει στο προσεχές μέλλον να γίνει πραγματικότητα μια αδελφοποίηση με την ηρωϊκή νήσο των Ψαρών, την πατρίδα του πυρπολητή Κανάρη. Και αυτό σε μεγάλο βαθμό θα πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα κυρίως των Κασσανδρινών, οι οποίοι έχασαν εκεί πολλούς δικούς τους ανθρώπους, ενόπλους και γυναικόπαιδα.

Για πολλά χρόνια επιλέξαμε -θεληματικά ή μη- μια εσωστρέφεια όσον αφορά την επαναστατική συγκυρία. Η συμμετοχή της Χαλκιδικής στον Αγώνα του

1821 δεν μπορεί να μένει μόνο στο τοπικό κίνημα του Εμ. Παπά. Υπάρχει μια όχι ευκαταφρόνητη εξακίνωση του ενόπλου αγώνα των Χαλκιδικιωτών κατά τους επαναστατικούς χρόνους, η οποία παραμένει άγνωστη στο Πανελλήνιο και στην κοινωνία της Χαλκιδικής. Υποθέτω ότι υπάρχουν πια ικανά εχέγγυα (ο κόσμος των αρχείων), ώστε να υποστηρίξουν αυτόν τον βηματισμό. Σαφώς, χωρίς στιχουργήματα και φιλολογισμούς υπέρμετρου τοπικισμού, αλλά με ανόθευτη διάθεση για αξιόπιστη ιστορική έρευνα. Αυτήν απαιτούν οι καιροί, καθώς και την υποστήριξη αυτής με αστειρευτο ενδιαφέρον από τους τοπικούς φορείς και τους φιλόστοργους ιδιώτες της Χαλκιδικής.

Ο ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΗΤΣΙΑΣ ΤΡΑΓΟΥΔΗΣΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΕΙΡΑΣ ΤΟΥ ΤΑ ΔΟΥΜΠΙΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

Με πρωτοβουλία του Δημάρχου Πολυγύρου κ. Αστερίου Ζωγράφου, στα πλαίσια του Θερινού Φεστιβάλ του Δήμου, πρόσκληση του Αθλητικού Συλλόγου Δουμπιών και του Εκκλησιαστικού Συμβουλίου του Ιερού Ναού Αγίας Παρασκευής Δουμπιών, ο μεγάλος μας τραγουδιστής και τροβαδούρος του ελαφρολαϊκού πενταγράμμου κ. ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΗΤΣΙΑΣ επισκέφθηκε τη γενέτειρά του, τα Δουμπιά Χαλκιδικής, την ημέρα που γιόρταζε η Εκκλησία που βαπτίστηκε, δηλαδή η Αγία Παρασκευή και πλούτισε τον τόπο με την έξοχη φωνή του και την υπέροχη μουσική που απέδωσαν εκλεκτοί συνεργάτες του.

Πράγματι την Τετάρτη, 26/7/2023 στις 9 το βράδυ τα Δουμπιά γνώρισαν μεγάλες δόξες, γιατί τούς δόθηκε η ευκαιρία να συναντήσουν το δικό τους παιδί, τον Μανώλη Μητσιά που ολάκερη η Ελλάδα αγαπά, τιμά και λατρεύει. Ο μεγάλος μας τροβαδούρος μάγεψε με τα τραγούδια τους χίλιους και πλέον ακροατές και θεατές του, που με δάκρυα στα μάτια ήλθαν να ακούσουν την "Ελευσίνα", τα μελοποιημένα του Χατζηδάκη, Θεοδωράκη, Μάνου Λοΐζου και Λουκιανού Κηλαηδόνη κ.α.

Παρόντες ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ιερισσού Αγ. Όρους και Αρδαμερίου κ.κ. Νικόδημος, η Αντιπεριφερειάρχης Χαλκιδικής κα Αικατερίνη Ζωγράφου, ο Δήμαρχος Πολυγύρου κ. Αστερίου Ζωγράφος, οι Αντιδήμαρχοι κ.κ. Χρήστος Βορδός, Χρήστος Κομπόγιαννος και Ιωάννης Σιμώνης, η Πρόεδρος της ΚΕΔΗΠΟ κα Μαρία Αβέρη, ο Πρόεδρος των Δουμπιών κ. Αστέριος Πιτσιόρλας και πολλοί Τοπικοί και Περιφερειακοί Σύμβουλοι, Πρόεδροι άλλων Κοινοτήτων και επιφανείς φίλοι του καλλιτέχνη. Απο τον Παγχαλκιδικό Σύλλογο περευρέθηκαν ο Πρόεδρος κ. Ιωάννης Κοτσάνης και τα μέλη του Δ.Σ. κ.Κοκό Ζαμπόκα και κ Χρήστος Παυλούδης.

Η πανέμορφη βραδιά ξεκίνησε με προσφώνηση του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου μας προς τον τραγουδιστή, που θυμήθηκαν μαζί μέρες ευλογημένες στο Μοναστήρι της Παναγίας της Έλνας Λεωνιδίου, με Λειτουργό τον τότε Αρχιμανδρίτη Θεόκλητο Αθανασόπουλο και Ψάλτες τον Μανώλη Μητσιά και την μακαριστή Ηγουμένη της Μονής Λαυρεντία Μοναχή. Ο Σεβασμιώτατος ευχαρίστησε τον πολυτάλαντο τραγουδιστή μας για την αφιλοχρήματη παρουσία του και προσφορά των εσόδων της βραδιάς για τη στήριξη του Ιερού Ναού της Αγίας Παρασκευής των Δουμπιών που γιόρταζε. Προς τιμήν του Μανώλη Μητσιά ο Δεσπότης του προσέφερε μία Αγιογραφημένη Βυζαντινή Εικόνα του Κυρίου μας ως Καλού Ποιμένος, αφού και ο Μητσιάς φέρει το όνομα Εμμανουήλ, δηλαδή του Χριστού μας το όνομα. Συγκινημένος ο τραγουδιστής ευχαρίστησε τον Επίσκοπό μας. Ακολούθησε προσφώνηση από τον Δήμαρχο Πολυγύρου κ. Αστέριο Ζωγράφου, ο οποίος έπλεξε το εγκώμιο του λαϊκού μας ερμηνευτή, της Αντιπεριφερειάρχη κ. Αικ. Ζωγράφου και άλλων.

Και μετά, η θεϊκή, λυγερή και νεανική φωνή του Μητσιά επλήρωσε την καλοκαιρινή βραδιά και γλύκανε με την ποιότητα της καρδιάς, ψυχές και νόες... Να τον έχει ο Θεός καλά για να τραγουδάει ακόμα τα παράπονα, τις χαρές, τον έρωτα και τις καθημερινές στιγμές του Ρωμιού Νεοέλληνα, που ξέρει και να ξεχωρίζει.

ΠΗΓΗ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ ON LINE

Σ.Σ. Το Δ.Σ. του Παγχαλκιδικού συγχαίρει τους οργανωτές της σπουδαίας και άριστα οργανωμένης εκδήλωσης και ευχαριστεί ιδιαίτερα τον συμπατριώτη μας καλλιτέχνη για την υπέροχη βραδιά που μας πρόσφερε.

ΤΟ ΠΥΡΟΦΑΝΙ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΜΑΝΤΣΙΟΣ ΤΟΥ ΦΙΛΩΤΑ

Υπομηχανικός

Το ολονύκτιο πυροφάνι με τον Μήτσιο Χριστοδουλάκη στο καμάκι, κι εμένα, τον αρχάριο, τον αδέξιο, στα κουπιά, ήταν μια ολόκληρη παράσταση, ένα θέαμα.

Ξεκινήσαμε με την βαρκούλα από μακριά, από τα Λαγόμαντρα και αγάλι – αγάλι, με τα κουπιά, περάσαμε γιαλό – γιαλό απ' όλους τους κάβους, απ' όλες τις αμμούδες, απ' όλες τις αγκάλες, απ' όλα τα θαλασσω-νύμια.

Περάσαμε από τον «Κοσμά», που πήρε τ' όνομά του από τον Νικητιανό Κοσμά, τον ναυτικό, που δεν λογάριαζε και πολύ τους Τούρκους, σήκωσε μπαϊράκι κι έκανε, με το μικρό του καϊκι, και τον πειρατή. Εκεί, στην ομώνυμη θέση, το 1821, οι Τούρκοι στήσανε καρτέρι στον Κοσμά τον ναυτικό, τον εγκλώβισαν στην θαλασσοσπηλιά και τον σκότωσαν. Η εγκυμονούσα γυναίκα του, Νικητιανή κι αυτή, από το σόι το Σαλιαραίικο, πήρε των ομματιών της και μαζί με άλλους κυνηγημένους, πέρασαν με καϊκία στην Σκόπελο. Εκεί παντρεύτηκε τον Αστέριο Δουμπιώτη, που γνώριζε την αλήθεια για την εγκυμοσύνη και την πατρότητα. Το νεογέννητο πήρε το επίθετό του, Δουμπιώτης, μα, σαν κοιλάρφανο, του δώσανε το όνομα Κοσμάς, το όνομα του γεννήτορά του. Αυτό το νήπιο έμελλε, αργότερα, να είναι ο στρατηγός Κοσμάς Δουμπιώτης, αρχηγός της επανάστασης του Ολύμπου, το 1878.

Περάσαμε κι από τον Στρουμπόλιθο, με τα στρογγυλεμένα, από τη φύση, λιθάκια, ίδια με κείνα που 'ρχιχαν στα στάδια οι αρχαίοι μας, ίδια με κείνα που 'ρχιχαν στο στάδιο, στον Πολύγυρο, οι δικοί μας, οι Παπαδημητρουδήδες τ' αδέρφια, ο Νίκος και ο Γιωργάκης οι αεροπόροι μας αργότερα, ο Μίμης Φουντούκης και οι άλλοι γεροδεμένοι.

Περάσαμε κι από τα βράχια του Άη – Γιάννη, τα απότομα, με τα βαθειά νερά και τις μικρές σπηλιές, εκεί που στα παλιά τα χρόνια ξαπόσταιναν οι περαστικές φώκιες, όπως θυμούνται οι πατεράδες και οι παππούδες μας.

Περάσαμε και ανάμεσα από το νησάκι, το Καστρι και την απέναντι μικρή χερσόνησο, που έχει όριο της

το Αυλάκι, το οποίο στην αρχαιότητα ήταν «οχυρωματικός αύλαξ», που οριοθετούσε και προστάτευε την αρχαία πόλη, την Γαληψώ, όπως μας έχει ενημερώσει και πάλι ο δικός μας, ο Ιωακείμ, ο αρχαιολόγος.

Περάσαμε και από τα ρηγά, το Κεραμαριό, εκεί που πέρασα τα παιδικά, τα νεανικά μου, καλοκαίρια, όταν, αμέσως μετά τον εμφύλιο, ο πατέρας μου ο Φιλώτας, οργάνωσε εκεί ένα μικρό, αρχέγονο κεραμαριό. Πιτιρίκια τότε εμείς, δουλεύαμε στη λάσπη και στο καλούπι ολημερίς και βασίλεμα ηλιού βουτούσαμε στα ρηγά, να ξεπλυθούμε απ' τις ξεραμένες λάσπες και να βγάλουμε πουρλίδες ριγωτές και γυαλιστερές.

Περάσαμε και απ' όλες τις καλάθες, τις αμμούδες, μέχρι να φτάσουμε, τελικά, στη Σκάλα, στο χωριό μας, τη Νικήτη. Γιαλό – γιαλό, γιαλεύουμε – ψαρεύουμε οτιδήποτε πιάσει το ψαραετίσιο μάτι του Μήτσου. Η μικρή, ευέλικτη βάρκα έχει στερεωμένη στο ποδόσταμο το πλωριό, στο κοράκι, μια ειδική λάμπα με γκάζι, μεγάλης ισχύος, που, ανάβοντάς την, δημιουργεί, μέσα στο πηχτό σκοτάδι της αφέγγαρης νύχτας, μια μεγάλη φω-

τεινή σφαίρα, που κάνει τη νύχτα μέρα. Αυτή η σύγχρονη λάμπα έχει αντικαταστήσει, εδώ και χρόνια, το τρομπριστό λουξ με τον αμιάντο, που έκαιγε φωτιστικό πετρέλαιο και το παραδοσιακό πυροφάνι, την πυροστιά, μια ειδική ελαφριά σιδερένια κατασκευή, με τ' αναμμένα δαδιά επάνω της, που χρησιμοποιούσαμε πολύ παλαιότερα.*

Το πυροφάνι με το τρομπριστό ΛΟΥΞ και περισσότερο με τις μεγάλης εντάσεως φωτισμού λάμπες υγραερίου είναι ίσως και αντιδεοντολογικό... «αντιαθλητικό»!...

Ο Μήτσιος, με τα πόδια χωμένα μέχρι ψηλά στους γοφούς, στο στρογγυλό άνοιγμα του καπακιού στην κουπαστή της πλώρης, το «αφάλι» όπως το λένε οι ναυτικοί μας, κυρίως για την ευστάθεια του σώματός του, με το καμάκι στο 'να χέρι και το άλλο ελεύθερο, να μπορεί να παίρνει από τον φουκά και να ρίχνει κάπου – κάπου σκροπιστά στη θάλασσα μια χούφτα χοντρή αμμούδα, ποτισμένη μ' ελαιόλαδο. Να κάνει τη λαδιά, «την γαλήνη» που λένε οι ψαράδες μας, ν' αποκτήσει η

Το πυροφάνι

επιφάνειά της μια λεπτότατη, διαφανή μεμβράνη από λάδι, που καταργεί το ελαφρό τρέμουλό της, λειτουργεί σαν το «γυαλί» και επιτρέπει στο μάτι να βλέπει καλά τον βυθό.

Αυτός ο βυθός! Σε τούτη εδώ τη συγκεκριμένη, θαλασσινή διαδρομή είναι μια ατέλειωτη μαγεία. Βραχάκια, αμμούδες, κάπαρα, ξέρες, τραγάνες, πλάκες, φυκιάδες, ρηγά επαναλαμβάνονται μ' εναλλασσόμενη σειρά. Και τι δεν έχει αυτός ο βυθός. Έναν ολόκληρο κόσμο. Όλα της θάλασσας τα καλούδια.

Αργοκίνητους, μελανόχρωμους, αυγομένους αχινοί, λικνιζόμενες κολυφάδες, μούσκλια σγουρά, αστερίες συμμετρικούς. Κοχυλάδες βιαστικούς, με τα ποδαράκια έξω, ή και τους άλλους, τους τεμπέληδες, με τις βεντούζες. Παραχωμένες γυαλιστερές και ριγωτές πουρλίδες. Φούσκες ιωδιούχες και πεταλίδες και στρείδια, όλα αφροδισιακά, όλα κολλημένα στα βράχια. Πολύχρωμα, πανέμορφα χτένια, που αλλού τα λένε και παπαγαλάκια, γλωσσάκια μισοπαραχωμένα στις αμμούδες, πίνες καρφωμένες με τη μύτη, που τώρα πια είναι είδος προς εξαφάνιση. Εκείνα τα μαυριδερά, τα κυλινδρικά, τα φαλόσχημα, με το άσογο, άσεμνο όνομα, που όμως κάτω από την κατάμαυρη πέτσα τους έχουν εσωτερικά ένα κάτασπρο στρώμα, εξαιρετικό δόλωμα για το παραγάδι. Ακόμα, γαριδούλες μικροσκοπικές, ίσα που τις πιάνει το μάτι σου, με τις χαρακτηριστικές, σπασμωδικές κινήσεις τους. Καβουράκια πλαγιοβαδίζοντα**, κοπαδάκια από μικρά κεφαλόπουλα, που βγαίνουν να «βοσκήσουν» μέχρι εκεί που σκάει το κύμα, κοπαδάκια με μικρόψαρα, με αθερίνες, με γύλους ιριδόχρωμους, με χάνους χάσκοντες, με καφετιές λαίμαργες μέρκες ή και με κατάμαυρες καλογρίτσες κι αυτές για δόλωμα. Σουπιές απρόβλεπτες, πανούργες, πυραυλοκίνητες, μελανοδόχες, κάποιες διάστικτες, κοφτεροδόντες, ύπουλες σμέρνες, που παραμονεύουν τα θύματά τους, μισοκρυμμένες στη θαλάμη τους, φιδόμορφα μουγκριά, που κλωθογυρίζουν ανέμελα στον πάτο και κάπου – κάπου και μερικά περαστικά, αλανιάρικα καλόψαρα.

Τέλος, αυτούς τους απίθανους θηρευτές, τους κυρίαρχους, που δεν αφήνουν όστρακο για όστρακο, τους πολυμήχανους οκτάποδες.

Του Μήτσιου, ασφαλώς, το μάτι βλέπει καλά μέχρι και τον βυθό, γιατί το δικό μου, με την θολούρα που έχει, δεν τα καταφέρνει καλά, προκαλώντας και την δικαιολογημένη αγανάκτησή του.

- Να, εδώ μπροστά σου, στο ένα μέτρο, πάνω στο

κάπαρο, το βλέπεις αυτό το χταπόδι; Να, θα είναι ίσα με δυο οκάδες!

Τίποτα δεν βλέπω, γιατί πέραν από την τύφλα της απειρίας μου, είναι γνωστό, πως αυτός ο μάγκας ο οκτάπους, είναι και αυθεντία στις παραλλαγές.

Το «μυστικό όπλο» του Μήτσιου είναι το καμάκι. Με μακρύ, σχετικά λεπτό, απόλυτα ευθύ, από ελαφρό ξύλο, κοντάρι, έτσι ώστε και βαθεία να σημαδεύει καλά, αλλά και να μη βουλιάζει η μια του άκρη, όταν το πετά, αν χρειαστεί, κάπως μακριά, σαν ακόντιο, πάνω σε κάποια αφροπεραστική ζαργάνα. Και η τρίαίνα μπροστά στερεωμένη γερά. Καλύτερα πεντάινα να λες. Μακρόστενη, καλοακονισμένη, ζουράφι, με μυτερές άκρες, που έχουν όλες τους, επίσης, μυτερές προς τα πίσω εγκοπές, τα «αρπαλίκια», λιμαρισμένα κι αυτά, έτσι ώστε το καμακωμένο να μην μπορεί, παρά τις απεγνωσμένες προσπάθειές του, να... ξεκαμακωθεί.

Καθισμένος όλη τη νύχτα στον πάγκο, στη μέση της βάρκας, λαμνοκοπώ, άλλοτε «αγάντα» ίσια μπροστά, άλλοτε «σία» κι άλλοτε πίσω αργά, σύμφωνα πάντα με τις οδηγίες του Μήτσιου και θαυμάζω αυτόν τον αριστοτέχνη, μερακλή, γόνο της μεγάλης, ψαράδικης οικογένειας των Χριστοδουλάκηδων. Θαυμάζω το Μήτσιο για τις προσεγμένες, ανάλαφρες, τελετουργικές κινήσεις του, τις ψιθυριστές και νοηματικές εντολές του προς εμένα, την προσήλωσή του και στους κινούμενους στόχους, την επαγγελματικότητά του. Αυτός δεν μοιάζει ψαράς. Αυτός ο ψηλόλιγνος μελαχρινός μοιάζει περισσότερο με χορευτή, που τον φάσκισαν τυλίγοντας με τουλπάνια μαζί τα δυο του τα πόδια, ψηλά, μέχρι απάνω στους γοφούς, κι αυτός, έτσι όπως είναι μισοχωμένος μέσα στο «αφάλι», κάτω από το εκτυφλωτικό φως του προβολέα, της λάμπας για την περίπτωση, χρησιμοποιώντας το μισό σώμα του και τα χέρια του, αποδεικνύει ότι και πάλι είναι ο κορυφαίος.

Κι όταν, το χάραμα, δένουμε με τον Μήτσιο την μικρή βάρκα στη Σκάλα και το πυροφάνι φτάνει στο τέλος του, αδειάζουμε τους δυο γεμάτους με αλιεύματα – γιαλέματα, γκαζοντενεκέδες στην κουπαστή της πλήρης και απολαμβάνουμε οπτικά την επιτυχία της νυχτερινής αποστολής μας.

Χταπόδια πολλά, κέφαλοι, ψάρια διάφορα, δυο μεγάλες ζαργάνες, ένα καλούτσικο μουγκριά κι έναν διπίθαμο λαύρακα.

Το ολονύκτιο πυροφάνι με τον Μήτσιο Χριστοδουλάκη στο καμάκι ήταν πάντα μια ολόκληρη παράσταση, ένα θέαμα.

* Πριν ακόμα αποκτήσουμε τα σύγχρονα μέσα φωτισμού, τότε που διαθέταμε εκτός από τη γκαζόλαμπα με το φυτίλι και το συνήθως λαμνισμένο λαμπογυαλί και ένα «γκαζιρό» για «πηρέτιου», το παραδοσιακό πυροφάνι με τα δαδιά ήταν απόλυτα ταυτισμένο με το νυχτερινό ψάρεμα, με το καμάκι.

** «Καρκινοβατούμε, καρκινοβατούμε...», μας επέληττε ο φιλόλογός μας στο Γυμνάσιο Πολυγύρου, ο Γιώργης Φιλιππακόπουλος, αυτός ο μεγάλος δάσκαλός μας, όταν δεν ήταν ικανοποιημένος από την πρόοδό μας... «Πάμε σαν τον κάβουρα», επεξηγούσε, για όσους δεν κατάλαβαν...

ΠΑΡΑΛΙΕΣ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

Σάρτη

Παραλία Καρύδι

Όρμος Παναγίας

Νικήτη

Ν. Μαρμαράς

Γερακινή

ΠΑΡΑΛΙΕΣ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

Καλίβες

Άγιος Μάμας

Ποσειδί

Κασσάνδρα

Σκάλα Φούρκας

Άθως

ΠΑΡΑΛΙΕΣ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

Χανιώτη

Ν. Σκιώνη

Αγία Παρασκευή, Λουτρά

Αμμουλιανή

Αμμουλιανή, Δρένια

Βουρβουρού

ΑΠΟ ΤΗΝ 10ΗΜΕΡΗ ΕΚΔΡΟΜΗ ΣΤΗ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΑ, 7-16/07/2023 (ρεπ. σελ. 54)

Όσλο, πάρκο Φρόγκνερ. Έργο Γουστάβου Βίγκελαντ.

Φλαμ, πριν την επιβίβαση στο πλοίο για την κρουαζιέρα στα Φιόρδ

Μεγάλος καταρράκτης. Διαδρομή Μυρντάλ- Φλάμ

Μπέργκεν, από τον λόφο

Κοπεγκάγη, στο Κοινοβούλιο

ΑΠΟ ΤΗΝ 10ΗΜΕΡΗ ΕΚΔΡΟΜΗ ΣΤΗ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΑ, 7-16/07/2023 (ρεπ. σελ. 54)

Φλάμ – Γκουντβάγεν, κρουαζιέρα στο μεγάλο Φιορδ.

Κοπεγχάγη

Νορβηγία, Χωριό κοντά στο Μπέργκεν, από την κρουαζιέρα στο φιορδ.

Νορβηγία, Ποτάμι – Παγετώνες στη διαδρομή Γκέιλο – Φλαμ

Στοκχόλμη

Φιορδ στη διαδρομή με το κρουαζιερόπλοιο Ελσίνκι - Στοκχόλμη

Σ.Σ. Φωτογραφίες κ. Ελεάνας Κοντογιαννοπούλου. Το Δ.Σ. την ευχαριστεί θερμά.

ΟΡΕΙΝΗ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ

Αρναία, Πλατεία Μουσείων

Στάγειρα, Άλσος Αριστοτέλη

Αρχαία Στάγειρα

Αρχαία Στάγειρα, άποψη της παραλίας

Βαρβάρα, Καταράκτες

Πυργαδίκια, άποψη του οικισμού

ΠΡΟ ΤΟΥ ΑΘΩ ΠΕΡΙΟΧΗ

Στρατώνι

Ιερισός

Ν. Ρόδα, εξωκκλήσι Αγ. Θεοδώρων

Κομίτσα

Ουρανούπολη

Αμμουλιανή, φόντο ο Άθωνας

ΙΕΡΕΣ ΜΟΝΕΣ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Ι.Μονή Μεγίστης Λαύρας

Ι. Μεγίστη Μονή Βατοπεδίου

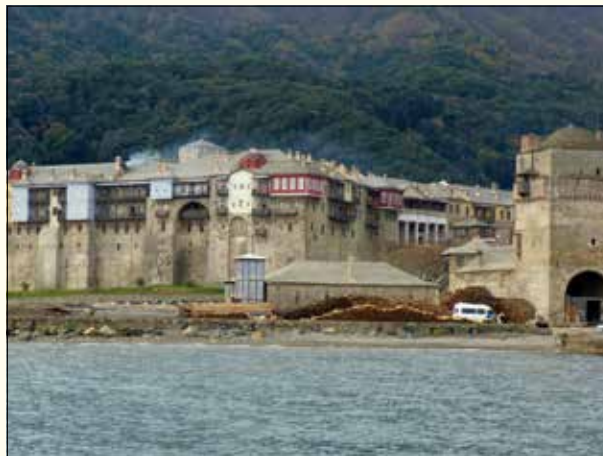
Ι.Μονή Ξενοφώντος

Ι. Μονή Γρηγορίου

Ι.Μονή Σίμωνος Πέτρα

Ι. Μονή Ιβήρων

ΑΠΟΠΕΙΡΕΣ ΥΔΡΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΓΓ. ΣΜΑΓΑΣ

τ. Εκπαιδευτικός - Συγγραφέας

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας αλλά και τα πρώτα χρόνια της απελευθέρωσης της Μακεδονίας (1912) οι κοινοτικοί παράγοντες του Αγίου Νικολάου, πέρα από τη συνεισφορά τους στους εθνικούς αγώνες, σχεδίασαν και υλοποίησαν μια σειρά πρωτοποριακών κοινοτικών έργων. Είναι το πρώτο χωριό στη Βόρειο Ελλάδα που, από τις αρχές του 20ου αιώνα απέκτησε δίκτυο αποχέτευσης. Αργότερα μάλιστα το 1983 στην πορεία του κεντρικού αγωγού απομάκρυνσης των λυμάτων τοποθετήθηκαν εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού, όταν η εν λόγω τεχνολογία βρισκόταν ακόμη στα σπάργανα. Φημολογούνταν μάλιστα ότι ήταν η πρώτη εγκατάσταση επεξεργασίας λυμάτων στον ελλαδικό χώρο βορειότερα της Λαμίας.

Εκεί όμως που χρειάστηκε η μέγιστη δυνατή προσπάθεια για την αντιμετώπιση της λειψυδρίας, λόγω απουσίας πηγών, ποταμών ή άλλων φυσικών υδάτινων πόρων, ήταν η κατασκευή έργων υδροδότησης του χωριού. Ανά τους αιώνες χρησιμοποιήθηκε η πανάρχαια τακτική διάνοιξης πηγαδιών, τα οποία κατασκευασμένα εκτός χωριού εξυπηρετούσαν κυρίως ποιμενικές και αγροτικές ανάγκες.

Ένα έργο ύδρευσης με έτος κατασκευής το 1656, που παραμένει ωφέλιμο και χρηστικό μέχρι τις μέρες μας, είναι η βρύση της Τσέσμας, σε σημείο χαμηλότερο υψομετρικά του χωριού και σε βορειοδυτική τοποθεσία. Η ονομασία Τσέσμα, τουρκικής- για την ακρίβεια ιρανικής- προέλευσης, δόθηκε από την οθωμανική διοίκηση που έδρευε στον Άγιο Νικόλαο και καταδυνάστευε ολόκληρη τη Σιθωνία. Κατ' επέκταση μάλιστα μια μικρότερη βρύση στα νοτιοανατολικά ονομάστηκε Τσεσμούδα.

Απόπειρα υδροδότησης του χωριού με φυσική ροή από τις υπερκείμενες πηγές στο Καλαμούδι είχε γίνει κατά την ανατολή του 20ου αιώνα. Οι κατολισθήσεις όμως και οι καθιζήσεις του εδάφους, με συνέπεια την καταστροφή του δικτύου, οδήγησαν στην αναζήτηση πιο βιώσιμης λύσης.

Η σημαντικότερη προσπάθεια υδροδότησης της κοινότητας έγινε το 1920 από πηγές στη θέση Κελλί και σε απόσταση περίπου δύο χιλιομέτρων. Το έργο

δόθηκε σε εργολάβο και πραγματοποιήθηκε υπό την επίβλεψη μηχανικού. Αν αναλογιστεί κανείς ότι η ελεύθερη πριν από 100 χρόνια Αθήνα ξεδιψούσε μέχρι τότε με στάμνες και τενεκέδες με νερό που αντλούσαν από πηγάδια, και μόνο κατά το τέλος της πολιτικής και βιολογικής ζωής του Βενιζέλου υδροδοτήθηκε από τη λίμνη του Μαραθώνα, αντιλαμβανόμαστε πόσο πρώιμη ήταν η υιοθέτηση της σύγχρονης τεχνολογίας από τους προεστούς του Αγίου Νικολάου.

Η δεξαμενή συλλογής του νερού δίπλα στις πηγές στο Κελλί

Για την περίοδο κατασκευής του έργου ύδρευσης με φυσική ροή από το Κελλί υπάρχουν πολλές θαυμαστές ιστορίες και ευτράπελα. Επειδή υπήρχε αμφιβολία για το αν οι πηγές υπέρκεινται του χωριού, καθώς και σήμερα δεν μπορεί να βεβαιωθεί με μια απλή επισκόπηση, λόγω της παρεμβολής λόφων που καθιστούν αδύνατη τη θέαση του ενός σημείου από το άλλο, διαπιστώθηκε η υψομετρική διαφορά με έναν πρωτότυπο τρόπο, πριν την επιστημονική διαβεβαίωση του μηχανικού.

Πάνω σε ένα τουφέκι τοποθέτησαν ένα αλφάδι, για να οριζωντιώνουν την κάννη του και πυροβολούσαν τους κορμούς των πεύκων της διαδρομής που θα ακολουθούσαν οι αγωγοί του νερού. Αλλάζοντας θέση και σηματοδοτώντας πάντα οριζόντια συμπέραναν ότι το χωριό και όλα τα σημεία της διαδρομής βρίσκονταν χαμηλότερα από τις πηγές. Ήταν μια διαπίστωση που εκ πρώτης όψεως δεν ήταν εξόφθαλμη.

Ένας ηλικιωμένος, από τους δημογέροντες που δεν μπορούσε να εννοήσει πώς μπορεί το νερό ν' ακολουθεί ανηφορική πορεία μέσα στους σωλήνες του δικτύου, ισχυριζόταν με σιγουριά ότι κάτι τέτοιο είναι αδύνατο. «Αν το νερό ανεβεί εδώ πάνω», έλεγε, «θα ξαπλώσω κάτω να χορέψετε πάνω στην κοιλιά μου». Στο στρατόπεδο των αντιπάλων του βρίσκονταν όλοι όσοι είχαν νεωτεριστικές απόψεις και αντιστρατεύονταν τις πεποιθήσεις του και ιδιαίτερα ο μηχανικός του έργου. Στην αρχή η σχεδόν κάθετη ανάβαση πριν από το χωριό φάνηκε να τον δικαιώνει, γιατί η πίεση του νερού έσπαζε το σημείο σύνδεσης του δικτύου, όπου άρχιζε το ανηφόρισμα. Κάποτε ένας από τους προεστούς, ο Γεώργιος Χολογούνης κατέθεσε την εμπειρία του και

το πρόβλημα λύθηκε. Στον Πειραιά, όπου είχε μεταβεί να προμηθευτεί μηχανήματα για το πιεστήριό του, είδε τους τεχνίτες να κουρμπάρουν σιδερένιους σωλήνες θερμαίνοντάς τους στη φωτιά. Εφάρμοσαν την τεχνική αυτή και ο σωλήνας λύγισε παίρνοντας μια ομαλή κάμψη, αποφεύγοντας τη σύνδεση στην αρχή της ανάβασης.

Κάποτε το νερό ανέβηκε ρέοντας αρχικά, μέχρι να κατασκευαστεί δεξαμενή, μέσα σε έναν γκαρουτό (ξύλινο βαρέλι, κυλινδρόσχημο, ανοιχτό από την πάνω μεριά). Το γεγονός γέμισε χαρά τους κατοίκους και άφησε εμβρόντητο τον καχύποπτο και ισχυρογνώμονα προστό. Αυτός σταυροκοπήθηκε αποδίδοντας την όλη εξέλιξη σε θαύμα. Παραδέχτηκε το λάθος του και ξαπλώνοντας σε ύπτια θέση ομολόγησε: «Εντάξει παιδιά έσφαλα, ελάτε να χορέψετε πάνω στην κοιλιά μου».

Διαβάζοντας κάποιος τη μελέτη του μηχανικού της εποχής του 1920 μένει έκπληκτος με τις τεχνικές πρόνοιες σε υλικά και σε τρόπους παρασκευής του έργου. Ενδεικτικά αναφέρω την εισήγησή του να μη διανοίγεται όλη η τάφος των σωλήνων σε επικλινή εδάφη, αλλά κατά διαστήματα ν' αφήνεται το επιφανειακό χώμα άσκαφτο για ένα δυο μέτρα και η διάτρηση να γίνεται με λαστό, ώστε το σκληρό έδαφος να αποτρέπει τη διάβρωση του σκαμμένου τμήματος.

Κάποιες από τις παραπάνω πληροφορίες βρίσκει κανείς στο εισαγωγικό κεφάλαιο της πολυσέλιδης μελέτης του μηχανικού που παραθέτω στη συνέχεια.

“1. Η σημερινή κατάσταση της υδρεύσεως.

Η κοινότης του Αγ. Νικολάου υδρεύεται σήμερα από πηγάς απεχούσας εξακόσια περίπου μέτρα του συνοικισμού και αναβλυσούσας χαμηλότερον αυτού. Το ύδωρ μεταφέρεται εντός υδριών και βυτίων δι' ημιονικής οδού ήτις κατασκευασθείσα επί αργιλλώδους μετακινούμενου εδάφους παρουσιάζει εν καιρώ χειμώνος μεγάλας δυσχερείας και ενίοτε και κινδύνους διαβάσεως.

Λόγω των δυσχερειών τούτων αφ' ενός, της μεγάλης καθημερινής δαπάνης των κατοίκων αφ' ετέρου, η κοινότης εν τω παρελθόντι είχε διοχετεύσει διά σωληνωτού σιδηρού υδραγωγείου άλλας πηγάς απεχούσας 1500 περίπου μ. του συνοικισμού, υπερκειμένας αυτού, και παρουσιαζόμενας εις τα κράσπεδα των αργιλλωδών οχθών τριών ανωνύμων ρευμάτων.

Τα έργα ταύτα κατεστράφησαν ήδη ολοσχερώς λόγω του ότι το ενδιάμεσον αργιλλώδες έδαφος υπόκειται εις κατολισθήσεις σημαντικάς. Εξ αυτοψίας την

οποίαν ενήργησα εσχημάτισα την πεποιθήσιν ότι τα δυνατά γνωστά έργα στερεοποιήσεως τοιούτου υδραγωγείου θα ήσαν δυσανάλογα προς το έργον και επιπλέον αμφιβόλου επιτυχίας.

Διά τους λόγους τούτους δεν υπολείπεται δια την βελτίωσιν της παρούσης καταστάσεως παρά η διοχέτευσις του ύδατος άλλων υπερκειμένων πηγών.

2. Η Πηγή Κελλί

Η αμέσως πλησιεστέρα αξία προσοχής πηγή είναι η φέρουσα την ονομασίαν Κελλί.

Απέχει 1900 μ. περίπου του συνοικισμού, υπέρκειται αυτού και διαχωρίζεται απ' αυτού από εδάφους στερεού και κατά το πλείστον δασώδους.

Η πηγή εμφανίζεται εντός της κοίτης μικρού χειμαρρώδους ρεύματος και με τα χαρακτηριστικά της ρηγματογενούς πηγής. Η ροή τελείται δι' επιδρώσεων του σχιστολίθου της δεξιάς ίδια όχθης και του πυθμένος της κοίτης του ρεύματος. Επί μεγάλου μήκους προς τα ανάντι το ρεύμα ήτο ξηρόν και με κοίτην βραχώδη, και συνεπώς αποκλείεται η πιθανότης ότι είναι δυνατόν η πηγή Κελλί να αποτελεί την αποκάλυψιν της διηθήσεως γειτονικής επιφανειακής ροής. Η θερμοκρασία του ύδατος είναι 15,50° και η χημική ανάλυσις έδωκε τα εξής αποτελέσματα.

*Σκληρότης εις Γαλλικούς βαθμούς... 27°
Χλώριον κατά λίτρον... 0,1172
Αμμωνία.....*

—

—

—

Νιτρώδες οξύ....

Κατά τας διαβεβαιώσεις των σοβαρωτέρων εκ των κατοίκων η πηγή δεν παρουσίασεν ουδέποτε διαλείψεις ούτε σοβαράν μεταβολήν της μονιμότητός της κατά τας εποχάς του έτους.

Επίσης δεν παρουσιάζει θολότητα το ύδωρ μετά τας βροχάς.

Η παροχή μετρηθείσα διά κυβισμού ευρέθη ότι είναι 0,003 μ³ ανά 1 . Η παροχή αυτή φρονώ ότι θα αυξήση διά των προτεινομένων έργων συλλογής

Εν Αθήναις τη 31η Ιανουαρίου 1920

*Ο Μηχανικός
υπογραφή*

Οι πηγές του Κελλιού εξυπηρέτησαν τις υδρευτικές ανάγκες των Αγιονικολατών για 80 χρόνια. Σήμερα που οι καταναλωτικές συνήθειες σε νερό είναι πιο απαιτητικές, τους υποχρέωσαν να αναζητήσουν λύσεις σε υπερκείμενες απομακρυσμένες πηγές και σε γεωτρήσεις μεγάλου βάθους με ορατό τον κίνδυνο αποστέρησης του πολυτιμότερου αγαθού, λόγω υπερκατανάλωσής του.

Η βρύση Τσέσμα, κοινοτικό έργο του 1656

ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΕΝΘΥΜΗΣΕΙΣ 60 ΧΡΟΝΩΝ ΚΑΙ ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΤΩΡΙΝΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ

ΑΥΤΟΛΟΥΠΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

Ομότιμος Καθηγητής Αστρονομίας
του Τμήματος Φυσικής του ΑΠΘ

Από τους 58 μαθητές, που τελειώσαμε το 1961 το εξατάξιο Δημοτικό Σχολείο Μεγ. Παναγίας Χαλκιδικής, μόνο 8 μαθητές και 3 μαθήτριες αποφασίσαμε να συνεχίσουμε τις σπουδές μας στο εξατάξιο Γυμνάσιο Αρναίας Χαλκιδικής και από το οποίο αποφοιτήσαμε κανονικά μόνον 2. Ένα πρωινό του Ιουνίου, μετά από την ειδοποίηση που είχαμε από τον δάσκαλό μας και Διευθυντή του Σχολείου μας, ξεκινήσαμε για την Αρναία για να λάβουμε μέρος στις εισαγωγικές εξετάσεις για το Γυμνάσιο. Τα κορίτσια πήγαν με το λεωφορείο της συγκοινωνίας και εμείς με τα πόδια. Οι παλιοί μαθητές του Γυμνασίου μάς είχαν συμβουλευτεί να κόψουμε δρόμο από μονοπάτια, ώστε αντί για 14 χιλιόμετρα, που ήταν η απόσταση από τον δημόσιο δρόμο, να κάνουμε μόνον 11 περίπου χιλιόμετρα.

Σ' όλο το δρόμο συζητούσαμε για το ηλεκτρικό ρεύμα, που είχε η Αρναία από μια ιδιωτική πετρελαιοκίνητη ηλεκτρογεννήτρια και διερωτιόμασταν για το πώς είναι δυνατόν να πατάς ένα κουμπί στον τοίχο και να ανάβει η λάμπα, που δεν σβήνει με τον αέρα, όπως μας διηγούνταν οι μεγαλύτεροι μαθητές του Γυμνασίου.

Την μεγαλύτερη όμως χαρά νοιώσαμε, όταν το τελευταίο μονοπάτι που πήραμε για την Αρναία μας οδήγησε στην ασφαλτο, λίγο πριν από τη γέφυρα του τελευταίου παραπόταμου του Χαβρία, που είναι στα όρια Παλαιοχωριού – Αρναίας. Ο ενθουσιασμός μας, που είδαμε δρόμο μεγάλο χωρίς πέτρες και αγκάθια, ήταν τόσο μεγάλος, που βγάλαμε τα παπούτσια μας και τρέχαμε ξυπόλυτοι πίσω- μπρος μέχρι την Αρναία για να χορτάσουμε ασφαλτο.

Δώσαμε τις εισαγωγικές εξετάσεις στο εξατάξιο Γυμνάσιο Αρναίας, που συστεγάζονταν τότε με το Δημοτικό Σχολείο στο ίδιο κτίριο. Αυτό το κτίριο είναι ένα ωραίο πετρόκτιστο και άριστα διατηρημένο μέχρι και σήμερα ως Δημοτικό Σχολείο.

Τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους, μετά από την επιτυχία μου στις εισαγωγικές αυτές εξετάσεις γράφτηκα στην Α' τάξη του Γυμνασίου Αρναίας. Με την αδελφή μου στην Δ' τάξη του Γυμνασίου ενοικιάσαμε ένα δωμάτιο ενός μικρού με έναν όροφο σπιτιού δύο δωματίων. Το σπίτι είχε μια μικρή κουζίνα που μπορούσε μόνον ένα άτομο να μπει για να πλύνει ένα πιάτο ή το πρόσωπό του από ένα νιπτήρα. Τον νιπτήρα αυτόν έπρεπε κάθε τόσο να τον γεμίζουμε με νερό, που κουβαλούσαμε από μια μικρή βρυσούλα της γειτονιάς.

Η βρυσούλα αυτή είχε λιγοστό νερό από μια επιτόπια πηγή, στην οποία κατέβαινες από λίγα σκαλοπατάκια και λέγονταν «καλογερούδι». Αργότερα έμαθα ότι κάποιος Δήμαρχος εξέτασε το νερό αυτό και το έβγαλε «ακατάλληλο προς πόσιν», διότι τα σπίτια στην Αρναία είχαν ήδη κατασκευάσει μεγάλους βόθρους.

Η σπιτονοικοκυρά ήταν μια φτωχή ανύπαντρη γριούλα, που μας παρακολουθούσε συνεχώς να μην χύνουμε και πολύ νερό στην κουζίνα, διότι θα γέμιζε ο βόθρος και δεν είχε χρήματα για να τον αδειάσει. Η τουαλέτα, με ξύλα και τενεκέδες φτιαγμένη, ήταν έξω από το σπίτι σε μια γωνιά της αυλής και που για να την επισκεφθείς την νύχτα και ιδιαίτερα μέσα στον παγωμένο αρνιώτικο χειμώνα ήταν πραγματικό μαρτύριο.

Για το φτιάξιμο του φαγητού, που ήταν σχεδόν πάντα δύο τηγανισμένα αυγά, είχαμε με την αδελφή μου μια γκαζιέρα μέσα στο δωμάτιο, το οποίο γέμιζε με καπνούς από το πετρέλαιο, που έκαιγε με τη βοήθεια ενός χονδρού φυτιλιού. Μας ευχαριστούσε όμως, διότι το χειμώνα ήταν η μοναδική πηγή θερμότητας. Με αυτήν ζεσταίναμε τα παγωμένα χέρια μας το χειμώνα για να μπορέσουμε να γράψουμε τα μαθήματά μας.

Στο άλλο δωμάτιο μαζί με την γιαγιά οικοδόσποινα έμενε και μια συμμαθήτρια της αδελφής μου από το Γομάτι. Η γιαγιά δεν μας άφηνε να βάλουμε σόμπα, αλλά ούτε και αυτή άναβε το μικρό τζάκι, που είχε στο δωμάτιό της, διότι φοβότανε να μην πάρει φωτιά το φτωχικό παλιό ξύλινο σπιτάκι της, που ήταν και η μοναδική της περιουσία. Το διάβασμά μου το έκανα συνήθως στην εσοχή που είχε η κεντρική πόρτα μιας αποθήκης, που βρίσκονταν στο ίδιο οικόπεδο, αλλά είχε καλό προσανατολισμό και ήταν προστατευμένη από τον κρύο βοριά.

Αυτή ήταν η κατοικία μου από τη Δευτέρα το πρωί μέχρι το μεσημέρι του Σαββάτου, που πηγαίναμε στο χωριό. Τα κορίτσια πήγαιναν συνήθως με το λεωφορείο και εμείς τα αγόρια πάντα με τα πόδια. Το φαγητό όλης της εβδομάδας, με μεγάλο βέβαια προγραμματισμό και περιορισμό, μας το προσέφερε το καλάθι το βδομαδιατικό με το άσπρο υφασμάτινο κάλυμμα που παίρναμε μαζί μας κάθε Δευτέρα που φεύγαμε από το χωριό.

Δεν πρέπει βέβαια να παραλείψω να αναφέρω ότι για τους δύο μήνες αυτή τη χρονιά, που ήμουνα μαθητής στην Α' τάξη, Σεπτέμβριο και Οκτώβριο, μέχρις ότου δηλαδή πιάσουν οι παγωνιές και με την υπόδει-

ξη ενός ανιψιού της σπιτονοικοκυράς μου, είχα ανακαλύψει σε μια απόσταση 4 χιλιομέτρων ένα χωράφι που είχε μανιτάρια. Κάθε μέρα σχεδόν μόλις σχολούσα από το Σχολείο έτρεχα και γέμιζα την σχολική μου τσάντα με μανιτάρια. Τα μανιτάρια αυτά, όταν έρχονταν και η αδελφή μου από το Σχολείο, που ήταν στην Δ' τάξη τα τηγανίζαμε με λίγο κρεμμυδάκι και τα ευχαριστιόμασταν. Το χωράφι αυτό οργώθηκε την επόμενη χρονιά και δεν ξανά επαναλήφθηκε το «μάνα» εξ ουρανού, όπως το αποκαλούσαμε με την αδελφή μου.

Η φοβία της ξενιτιάς, που ένοιωθα στην Αρναία ανάμεσα στους άγνωστους συμμαθητές μου, δεν με βοήθησε να δείξω τις ικανότητές μου στα μαθήματα, τις οποίες επιμελώς έκρυβα, αμφιβάλλοντας για τις γνώσεις μου, αν και στο Δημοτικό Σχολείο του χωριού μου ήταν πολύ επαινετές. Οι βαθμοί που πήρα και είδε ο πατέρας μου τα Χριστούγεννα τον οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι έπρεπε να διακόψω την παρακολούθηση της Α' Τάξης και να τον ακολουθήσω στις γεωργοκτηνοτροφικές του εργασίες. Τον έπεισε όμως η μάνα μου να συνεχίσω την Α' τάξη και να διακόψω το Γυμνάσιο στο τέλος της χρονιάς, αν δεν κατάφερα να βελτιώσω τους βαθμούς μου.

Εκείνη όμως τη σχολική χρονιά του 1961-62 αμέσως μετά τις γιορτές των Χριστουγέννων οι εκπαιδευτικοί όλης της χώρας κήρυξαν απεργία διαρκείας, που κράτησε μέχρι το τέλος Ιανουαρίου του 1962. Το χιόνι από τις 20 Δεκεμβρίου μέχρι των Τριών Ιεραρχών έπεφτε ασταμάτητα προς μεγάλη χαρά μας. Τις παραμονές όμως των Χριστουγέννων το πολύ χιόνι μας στενοχώρησε, διότι δεν μπορούσαμε να φύγουμε για τα χωριά μας και τα καλάθια είχαν αδειάσει. Τελικά, μόνο την παραμονή των Χριστουγέννων κατορθώσαμε με τα πόδια μαθητές και μαθήτριες όλων των τάξεων του χωριού μας και του Γοματίου, με τη βοήθεια κυρίως των μαθητών της Ε' και ΣΤ' Γυμνασίου, που με τα πόδια τους άνοιγαν μέσα στο χιόνι μικρό δρομάκι, να φθάσουμε στα σπίτια μας.

Για μένα όμως αυτό το χιόνι στάθηκε ορόσημο για την μετέπειτα πορεία μου στο Γυμνάσιο. Μόνο αυτό το χιόνι, που το ύψος του σε ορισμένα μέρη, όπου το μάζεψε ο αέρας με το ανεμοσοσούρισμα σε λαμνιά, έφθανε πάνω από τρία μέτρα, ήταν ικανό να αναγκάσει τον πατέρα μου να μένει στο σπίτι. Πήγαινε μόνο για τρεις το πολύ ώρες στην καλύβα μας προκειμένου να ρίξει λίγο άχυρο στα παχιά για τις αγελάδες μας και λίγα ξεραμένα κλαδιά βελανιδιάς για τις κατσίκες. Για το πότισμά τους, επειδή όλα ήταν παγωμένα, έλιωνε χιόνι μέσα σε μεγάλο καζάνι με τη φωτιά που άναβε μέσα στο στάβλο.

Έτσι λοιπόν δόθηκε η ευκαιρία να θαυμάσω την άριστη μαθηματική σκέψη του πατέρα μου, που μέχρι τότε μόνο από άλλους άκουγα να την επαινούν. Είχε τελειώσει μόνο το Δημοτικό Σχολείο. Στο Δημο-

τικό Σχολείο, όμως, οι επιδόσεις του στα μαθήματα και ιδιαίτερα στα Μαθηματικά και στο Θέατρο είχαν αναγκάσει ακόμη και τον τότε επιθεωρητή της Δημοτικής Εκπαίδευσης, όπως μου έλεγαν οι συμμαθητές του, να μετρήσει τις διαστάσεις της κεφαλής του για να βρει, όπως έλεγε ο ίδιος ο επιθεωρητής, κάποιες αναλογίες ευφυΐας.

Μία απ' αυτές τις ημέρες που καθόταν στο σπίτι, εκεί δίπλα στο τζάκι, μου ζήτησε το βιβλίο των Μαθηματικών της Α' τάξης του Γυμνασίου για να λύσουμε μερικά προβλήματα των τεσσάρων πράξεων, όπως τα λέγαμε. Διάλεξε τα προβλήματα, που στο βιβλίο χαρακτηρίζονταν ως Ασκήσεις προς Γενική Επανάληψη. Ο προβληματισμός που διατύπωσε με απλότητα και με επαγωγικό τρόπο για την λύση δύο προβλημάτων ήταν το κλειδί που μου προσέφερε ο πατέρας μου, μέσα σε μισή ώρα, για το ξεκλείδωμα ενός τρόπου προβληματισμού, ο οποίος χαρακτηρίζει τη μαθηματική σκέψη. Ήταν τόσο μεγάλος ο ενθουσιασμός μου, που τις επόμενες ημέρες ασχολήθηκα μόνος μου με τη λύση παρόμοιων προβλημάτων.

Άνοιξε το Γυμνάσιο με την λήξη της μεγάλης απεργίας των εκπαιδευτικών, που ήρθε σχεδόν ταυτόχρονα με το λιώσιμο του χιονιού σαν να συμπορεύονταν. Ήταν νομίζω η πρώτη μεγάλη επιτυχία του κλάδου των εκπαιδευτικών σε μισθολογικά αιτήματα. Ο αυστηρός και ολόψυχα αφοσιωμένος στην επιστήμη του, καθηγητής των Μαθηματικών, Νικόλαος Σπυρέλης με το που μπήκε στην αίθουσα μας έδωσε χρόνο πέντε λεπτών για τη λύση ενός προβλήματος απ' αυτά που ήταν στο βιβλίο για Γενική Επανάληψη. Το υψωμένο χέρι μου τον παραξένεψε και άκουσα απευθυνόμενος σε μένα να λέει: «Σήκω στον πίνακα κακομοίρη μου, να δούμε τα χάλια σου».

Η ολοκληρωμένη μαθηματική διατύπωση που έκανα για τη λύση του προβλήματος τον παραξένεψε, αλλά δεν εκφράστηκε δημοσίως. Δίνει αμέσως στη συνέχεια ένα δεύτερο πεντάλεπτο για τη λύση ενός πιο δύσκολου προβλήματος. Τέλειωσε το πεντάλεπτο και το χέρι μου ήταν το μοναδικό, που ήταν υψωμένο. Αναγκάστηκε να με ξανακαλέσει στον πίνακα για τη λύση, χωρίς αυτή τη φορά να χρησιμοποιήσει την συνηθισμένη του προσφώνηση. Με τη λύση και του προβλήματος αυτού και ενώ ήμουν ακόμη στον πίνακα μου έριξε δυο – τρεις διερευνητικές ματιές. Τα γονατά μου προς στιγμή λύγισαν και ένοιωσα να κονταίνω, αλλά γρήγορα σαν ελατήριο ψήλωσα πιο πολύ απ' ότι ήμουν με τα απρόσμενα για μένα λόγια του: «Πού ήσουν τόσο καιρό κρυμμένος; Άριστα».

Αυτός ο έπαινος πυροδότησε τις εσωτερικές μου δυνάμεις και δεν άργησε και η καθηγήτρια της Ιστορίας η κ. Ηλέκτρα Παπαθανασίου να τον επαναλάβει, ενώ το χάιδεμα της κεφαλής μου στον πίνακα από την καθηγήτρια των φυσιογνωστικών, την κ. Παπαπανα-

γιώτου Φωτεινή, μου έδωσε τα φτερά, που χαρίζει η χαρά της δημιουργίας. Το δρομολόγιο από τα μονοπάτια των 11 χιλιομέτρων με τα πόδια από Μεγάλη Παναγία για Αρναία κάθε Δευτέρα πρωί και αντίστροφα το Σάββατο το μεσημέρι, που τελείωναν τα μαθήματα, μου φαινόταν πλέον παιχνίδι από τη χαρά για το Σχολείο. Σταμάτησε πλέον το κλάμα της Δευτέρας, που έφευγα για τη μαύρη ξενιτιά.

Πολλές φορές σκέφτομαι τώρα το πόσο άλλαξε η έννοια των αποστάσεων. Σήμερα δεν είναι πια ξενιτιά να βρίσκονται τα μέλη μιας οικογένειας σε διαφορετικά ευρωπαϊκά κράτη, ενώ η Αρναία για μας τους Μεγαλοπαναγιώτες ήταν αβάσταχτη ξενιτιά. Τώρα, όταν μου δοθεί η ευκαιρία διηγούμαι στους φοιτητές μου τα λόγια του τελευταίου αστροναύτη που πάτησε στη Σελήνη, του γνωστού Σέρμαν, που ένοιωθε τόσο οικεία στη Σελήνη, τόσο κοντά, που, όταν ήταν να επιστρέψει στη Γη, ένοιωθε σαν τη σπιτονοικοκυρά που θέλει να σκεπάσει τα έπιπλα της με σεντόνια για να μην τα βρει σκονισμένα, όταν θα επιστρέψει από ολιγοήμερες διακοπές. Τελικά, πιστεύω ότι αθροιστικά τα χιλιόμετρα Μεγάλη Παναγία – Αρναία και αντιστρόφως, που περπάτησα επί έξι χρόνια για το Γυμνάσιο, είναι ένα σημαντικό ποσοστό της απόστασης Γης – Σελήνης.

Δεν θα ξεχάσω βέβαια κάποια χειμωνιάτικα Σάββατα που, παρότι γνωρίζαμε ότι οι δύο παλαιοχωρινοί παραπόταμοι του Χαβρία θα είχαν πολύ νερό, εμείς για να γλυτώσουμε τα επί πλέον χιλιόμετρα δεν πηγαίναμε μέσα από το Παλαιοχώρι, αλλά τολμούσαμε να πάρουμε τα σύντομα μονοπάτια. Ο λόγος ήταν σίγουρα η πείνα, που συνήθως μας έδερνε από την Παρασκευή, όταν τελείωνε σχεδόν πάντα το βδομαδιατικό καλάθι, που κουβαλούσαμε τη Δευτέρα από το χωριό για όλη την εβδομάδα. Τότε για να περάσουμε τα ποτάμια αυτά, που τα λέμε λάκκους, ανεβαίναμε πάνω σε υψηλές λυγαριές, κρεμόμασταν από τα ευλύγιστα κλωνάρια τους και έτσι πηδούσαμε στην απέναντι όχθη με αρκετό κίνδυνο και με μικροατυχήματα μερικές φορές.

Τη Δευτέρα το πρωί, όταν υπήρχαν πολλοί μαθητές και κυρίως μαθήτριες μέσα στο λεωφορείο, ο εισπράκτορας παραλάμβανε τα βδομαδιατικά καλάθια μας στην τaráτσα του λεωφορείου, που του έδιναν οι μητέρες μας, χωρίς να τα μετράει. Μια Δευτέρα όμως, που ήταν καλός ο καιρός και ακόμη και οι μαθήτριες προτίμησαν να έρθουν μαζί μας με τα πόδια για να γλυτώσουν το εισιτήριο, τότε έγινε ο χαμός. Ο εισπράκτορας παρέλαβε κανονικά τα καλάθια τα έδεσε με τα σχοινιά στην τaráτσα του λεωφορείου και κατέβηκε για να εισπράξει τα εισιτήρια.

Οι θέσεις μέσα στο λεωφορείο ήταν άδειες. Ο θυμός του οδηγού και του εισπράκτορα ξεχείλισαν σε τέτοιο βαθμό που, καθώς ανέβηκε ξανά ο εισπράκτορας στην τaráτσα του λεωφορείου, άρχισε να πετά τα καλάθια στο δρόμο. Τα άσπρα πάνινα σκεπάσματα των

καλαθιών, τα ραμμένα με κλωστή, άνοιξαν και τα ολοστρογγύλα χειροποίητα πλαστά του ψωμιού κατρακύλησαν στον κατηφορικό δρόμο της αγοράς και μπερδεύτηκαν μεταξύ τους. Χρειάστηκε η επέμβαση του Προέδρου του χωριού για να βρεθεί μια λύση, ώστε να φτάσει το καλάθι στην Αρναία, έστω και με ξένο πλαστό ή με τα αυγά σπασμένα.

Εμείς ήμασταν οι πρώτοι μαθητές που εγκαινιάσαμε το νέο ξεχωριστό πλέον από το Δημοτικό Σχολείο κτίριο του Γυμνασίου. Για μερικούς όμως μήνες δεν υπήρχαν τουαλέτες και τα κορίτσια πολύ συχνά μας καλοτύχιζαν εμάς τα αγόρια, διότι από την νότια πλευρά της αυλής του Σχολείου περνούσε ένα ρέμα. Στο ρέμα αυτό, που οι αρναιώτες έριχναν τα σκουπίδια τους, διότι τότε δεν υπήρχαν σκουπιδιάρκα ούτε και στην Αρναία. Εκεί βρίσκαμε εμείς τα αγόρια τις υπαίθριες τουαλέτες κάτω από τους πυκνούς θάμνους, που υπήρχαν άφθονοι στις πλαγιές του ρέματος.

Προς το μέσο όμως της χρονιάς αυτής, που ήμασταν πρώτη τάξη, λίγο μετά τα Χριστούγεννα, φτιάχτηκαν στην βόρειο – ανατολική πλευρά της αυλής του Γυμνασίου οι τουαλέτες, όπως είναι στα στρατόπεδα. Από τότε και μέχρι το τέλος του σχολικού έτους, κάθε μέρα μετά την προσευχή, ο Γυμνασιάρχης διαφήμιζε τα καζανάκια στις τουαλέτες αυτές, που βλέπαμε για πρώτη φορά, ως μεγάλο τεχνολογικό επίτευγμα και τόνιζε με πόση ευλάβεια πρέπει να τραβάμε την αλυσίδα τους για να τρέχει αυτόματα το νερό.

Σιγά-σιγά όμως τελείωσε η χρονιά και ήρθε η περίοδος των εξετάσεων του Ιουνίου. Από την παραμονή της εξέτασης του τελευταίου μαθήματος, όλοι οι μαθητές του χωριού μου πήγαμε στο χωριό, ώστε την άλλη μέρα πρωί – πρωί θα πηγαίναμε στην Αρναία με τα γαϊδούρια μας προκειμένου μετά τις εξετάσεις να φορτώσουμε τα ρούχα μας και να ξενοικιάσουμε τα δωμάτια μας. Πια να γλυτώσουμε τα ενοίκια δύο μηνών του καλοκαιριού έπρεπε να πάρουμε τα πράγματά μας, δηλαδή στην πραγματικότητα τις βαριές χειμωνιάτικες μάλλινες βελόντζες, που είχαμε για τα μεγάλα αρνιώτικα κρύα, όπως τα αποκαλούσαμε, που μας πιρουνίαζαν τα κόκαλα μια και σχεδόν κανένας δεν είχαμε ξυλόσομπες στα δωμάτια μας, όπως ανάφερα προηγουμένως.

Ο πατέρας μου με συμβούλεψε να σηκωθώ μια ώρα, πριν από τους άλλους μαθητές και να φύγω γύρω στις 4 το πρωί μόνος, διότι θα υπήρχαν στην παρέα και αρσενικά γαϊδούρια και δεν ήθελε να ρισκάρουμε να μείνει η γαϊδούρα μας έγκυος μέσα στις πολλές γεωργικές καλοκαιρινές δουλειές και κυρίως στο κουβάλημα των δεματιών του σιταριού στο αλώνι, που ήδη είχε ξεκινήσει. Βρισκόμουν ήδη περίπου 4 χιλιόμετρα μακριά, όταν όλοι οι άλλοι μαθητές ξεκινούσαν από το χωριό. Δεν άργησε πολύ, όμως, και ενώ εγώ ήμουν στα όρια του χωριού μου με το Παλαιοχώρι και μάλι-

στα καβάλα στη γαϊδούρα μου με το βιβλίο στο χέρι, κάνοντας μια τελευταία επανάληψη του εξεταζόμενου μαθήματος, κατέφθασε γκαρίζοντας γενναιοψυχα ένας «αλαφιασμένος» γαΐδαρος.

Εγώ, αφοσιωμένος στο διάβασμά μου, δεν είχα προσέξει ότι η γαϊδούρα μου όλο και κοντοστέκονταν και περπατούσε αργά. Ο αρσενικός αυτός γαΐδαρος είχε πιάσει τις μυρωδιές, αγρίεψε, έριξε κάτω τον επιβαίνοντα στο σαμάρι του συμμαθητή μου Χρήστο και έτσι ανταποκριθήκε στο κάλεσμα της γαϊδούρας μου. Τώρα όμως, που κατέφθασε ο γαμπρός, η νύφη άρχισε τα νάζια της. Ούτε κατάλαβα πότε βρέθηκα με το βιβλίο αγκαλιά στο δρόμο. Τα δύο γαϊδούρια άρχισαν έναν τρελό ανταγωνιστικό τρέξιμο με αλληλοδαγκωματιές στους λαιμούς τους και ατελείωτα επιδέξια χοροπηδητά.

Φοβήθηκα όχι μόνο για την εγκυμοσύνη της γαϊδούρας μου, αλλά και για την ζωή της. Οι εικόνες της πιθανής τιμωρίας μου από τον πατέρα μου ζωντάνεψαν μπροστά στα μάτια μου και έτσι άρχισα να τρέχω από πίσω τους. Όσο εγώ δυνάμωνα το τρέξιμό μου τόσο αυτά έτρεχαν περισσότερο και το μόνο που κατάφερα με ένα γερό μπαστουνοειδές ξύλο, που βρήκα μπροστά μου, ήταν να τα κρατώ σε πορεία προς την Αρναία. Κάπου – κάπου κατάφερα να πιάσω το σχοινί από το καπίστρι του δικού μου γαϊδουριού, αλλά ο αρσενικός γαΐδαρος είχε ήδη αγριέψει πολύ και δεν φοβότανε το ξύλο πο κρατούσα.

Έτσι, σε χρόνο σχεδόν μηδέν, για το δικό μου βέβαια βιολογικό ρολόι, φθάσαμε στην άσφαλτο, εκεί όπου το μονοπάτι το Παλαιοχωρινό τέμνει στη μέση περίπου το δρόμο Παλαιοχωριού – Αρναίας. Στον χωματόδρομο Παναγίας – Παλαιοχωριού δεν συνάντησα κανένα αυτοκίνητο. Εδώ, όμως, με το που βγήκαμε στην άσφαλτο, ένα φορτηγό κατευθυνόμενο προς το Παλαιοχώρι για να μην κτυπήσει τα «αλλοπαρμένα» γαϊδούρια, λίγο έλειψε να πέσει πάνω μου, καθώς έτρεχα από πίσω τους για να μην επιτρέψω την «εν στάση συνενούρησή τους».

Οι βρισιές του οδηγού και ο ορατός πλέον κίνδυνος από τα αυτοκίνητα στην άσφαλτο μου έδωσαν τόσο κουράγιο, που οι δυνάμεις μου ξεπέρασαν κατά πολύ την δεκατριάχρονη ηλικία μου. Κατάφερα να πιάσω το μικρό σχοινί, που κρέμονταν από το κεφάλι του αρσενικού γαϊδουριού, αποφεύγοντας με γρήγορες κινήσεις τις επιθέσεις του για δαγκωματιές. Τον έδεσα σε ένα δέντρο στην άκρη του δρόμου, με την ελπίδα να τον συναντήσει ο μαλθακός συμμαθητής μου, που δεν χάλασε την ζαχαρένια του να τον ακολουθήσει και να με βοηθήσει.

Βέβαια, χωρίς βιβλίο και με τους κτύπους της καρδιάς στο ζενίθ και μουσκεμένος από την ζέστη του Ιουνίου έφθασα στο Γυμνάσιο. Έδεσα στην αυλή του Σχολείου από έναν γερό πάσαλο της περιφραξής του το

γαϊδούρι μου και προσπαθούσα να συνέλθω για τις εξετάσεις. Μόλις είχαμε μπει στην αίθουσα κατέφθασαν και οι άλλοι συμμαθητές μου. Τον ερχομό τους τον διαλαλούσαν τα γκαρίσματα των αρσενικών γαϊδουριών τους, που όπως γνωρίζουμε στο τέλος Μαΐου με αρχές Ιουνίου ήταν ιδιαίτερα μελωδικές. Παρκάρισαν και αυτοί τα γαϊδούρια τους δεμένα στους πασσάλους της αυλής του Σχολείου, δίπλα στα παρκαρισμένα ποδήλατα των συμμαθητών μας από το Παλαιοχώρι και από το Νεοχώρι, με τα οποία αυτοί τότε πηγαينوέρχονταν καθημερινά.

Καθώς έγραφα τα θέματα των εξετάσεων η ψυχή μου κάθε τόσο έφθανε στα δόντια μου. Ιδιαίτερα, όταν ακούγονταν κανένα ξεχωριστό απότομο γκάρισμα τότε μου έπεφτε το στυλό από τα χέρια. Παρέδωσα, όσο πιο γρήγορα μπορούσα, το γραπτό μου και έτρεξα να ελέγξω την κατάσταση που επικρατούσε έξω. Ευχαρίστησα το Θεό, που πλέον γλύτωσα την τιμωρία του πατέρα μου και κατευθύνθηκα ταχύτατα στο σπίτι, που ενοικιάζαμε το δωμάτιο. Φόρτωσα στα γρήγορα τα πράγματά μας και ευχαριστήσαμε με την αδελφή μου την καλοκάγαθη και αγαπητή σπιτονοικοκυρά μας. Την υποσχθήκαμε ότι από τον Σεπτέμβριο θα ξαναενοικιάζαμε το δωμάτιό της και έφυγα για το χωριό μας μόνος, διότι η αδελφή μου είχε εξετάσεις και την άλλη ημέρα.

Αντί για δυόμιση ώρες, που είναι με τα πόδια ο δρόμος από την Αρναία για την Μεγ. Παναγία, την ημέρα εκείνη τον συντόμευσα στο ήμισυ. Έτσι έφθασα στο χωριό μου πριν καν ακόμη οι συμμαθητές μου τελειώσουν και παραδώσουν τα γραπτά του διαγωνίσματός τους.

Άπονη ζωή

Από μικρό παιδί με προκαλούσε την περιέργεια ο νοικοκύρης, αλλά και το φτωχικό σπίτι του, που συναντούσα στο δρόμο μου, καθώς κάθε πρωί πήγαινα στο Δημοτικό Σχολείο του χωριού μου. Το σπίτι του μάρμπα Στέργιου ήταν διώροφο, αλλά καθώς από τη δυτική πλευρά του σηκώθηκε ο δρόμος, προς το τέλος της δεκαετίας του 1950, για να ισιωθεί και να τιμμεντωθεί, ο πρώτος όροφος από τη μεριά του δρόμου αυτού έγινε υπόγειο. Έτσι, έβαλε ο μάρμπα Στέργιος μια παλιά πόρτα σαν γέφυρα και από τον δρόμο αυτόν, που άφηνε ένα βαθύ τρίμετρο κενό με το σπίτι του, έμπαινε κατ' ευθείαν στον πρώτο όροφο του σπιτιού του με μεγάλη βέβαια επικινδυνότητα.

Στον παλιό πρώτο όροφο, που έτσι έγινε υπόγειο από τη δυτική πλευρά και ισόγειο από τη νότια, εκεί μέσα είχε τις κατσικούλες του με τις οποίες είχε έναν ατελείωτο διάλογο. Φρόντισε και από ένα θηλυκό κατσικάκι, που του δώρισε ο πατέρας μου από μια καλή ολλανδική ράτσα, που είχαμε αποκτήσει, βελτίωσε και τις δικές του κατσικούλες. Έτσι κάποια χρονιά βρέθηκε με έναν πολύ γερό χωρίς κέρατα κάτασπρο τράγο βελ-

τιωμένης ράτσας.

Εκείνα τα χρόνια κάθε οικογένεια είχε οπωσδήποτε την δική της σπιτική κατσικούλα, που όχι μόνο υπάκουε στο δικό της όνομα, αλλά και τη συμπεριφέρονταν όλοι σαν μέλος της οικογένειάς τους. Αυτή η κατσικούλα προσέφερε πρωί και βράδυ το θρεπτικό γάλα της, το γιαούρτι, το τυρί και τα κατσικάκια της. Ήταν μάλιστα τότε, που δεν υπήρχε το νάιλον, ο τέλειος σκουπιδοφάγος του σπιτιού και έτσι σε κανένα σχεδόν χωριό δεν υπήρχε η ανάγκη του σκουπιδιάρη.

Υπήρχε όμως η ανάγκη του "μανταρτζή", του ανθρώπου που μαζευε όλες αυτές τις κασίκες του χωριού κάθε πρωί σε ένα μαντρί, που είχε σε κάποιο κεντρικό σημείο του χωριού και τις πήγαινε για την καθημερινή βοσκή τους στις καταπράσινες δασωμένες βορεινές πλαγιές του χωριού μας. Το μαντρί αυτό ήταν συνήθως κοντά στο Σχολείο, ώστε εμείς οι μαθητές πρωί – πρωί πηγαίνοντας για το Σχολείο παίρναμε και την κατσικούλα μας μαζί μας και την αφήναμε στο μαντρί αυτό. Πολλές φορές μάλιστα την κάναμε και καβάλα ή κρεμούσαμε την τσάντα μας από τα κέρατά της, μαζί με το ξύλο, που κουβαλούσαμε υποχρεωτικά για τη σόμπα της τάξης μας τους χειμωνιάτικους μήνες.

Ο Μπάμπια Στέργιος με τον τράγο αυτό γνώρισε τη μεγαλύτερη δόξα της ζωής του και είδε για πρώτη ίσως φορά χρήματα στην τσέπη του. Με 10 δραχμές για κάθε κασίκα διέθετε τον τράγο του. Από τις αρχές Σεπτεμβρίου και για δύο περίπου μήνες γέμιζε η αυλή του σπιτιού του κόσμο και κασίκες και όλο το χωριό μύριζε τραγίλα. Την κάθε κασίκα την συνόδευε όλη η οικογένεια και κυρίως τα παιδιά, διότι όλοι ήθελαν να επιβεβαιωθούν ότι η κατσικούλα τους σίγουρα θα γεννήσει μετά τα Χριστούγεννα τα πανέμορφα κατσικάκια της και συγκεκριμένα σε 4 μήνες και 25 ημέρες, τις οποίες ημέρες μετρούσαμε καθημερινά όλοι οι μαθητές και το συζητούσαμε στα διαλείμματα στο Σχολείο.

Εκεί που ενώ κανείς σχεδόν σ' όλο το χρόνο δεν ασχολούνταν με τον παραπεταμένο από τη ζωή μπάμπια Στέργιο, σ' αυτό το διάστημα όλοι προσπαθούσαν να τα έχουν καλά μαζί του.

Έπαιρνε ο μπάμπια Στέργιος μέσα στο υπόγειο, όπου είχε κλεισμένο τον τράγο του για τον οποίο μάλιστα ήταν πάρα πολύ περήφανος, μία – μία τις κασίκες και όλοι έξω περίμεναν με αγωνία. Δεν έβλεπαν τις τυχόν επιτυχίες του τράγου, αλλά άκουγαν τις ενθαρρύνσεις και τα βραβεία που έδινε ο μπάμπια Στέργιος στον τράγο του.

Σε λίγη ώρα έβγαινε έξω και με τον ανάλογο χαρούμενο ή λυπημένο μορφασμό έλεγε στον εκάστοτε νοικοκύρη της κασίκας να δώσει το δεκάρικο ή να την ξαναπάει την άλλη μέρα.

Ο μπάμπια Στέργιος ήταν πολύ φτωχός, χωρίς συγγενείς, ανύπαντρος και αρκετά φιλάσθετος. Πολλοί

μάλιστα του προσέδιδαν το κοσμητικό επίθετο «κολυβοζουσμένος», δηλαδή ζωσμένος με κόλυβα, επομένως αρρωστιάρης. Το επώνυμο του, Κοντοστέργιος, απέδιδε τέλεια την μορφή του.

Ο πατέρας μου πάντα στο χωριό ανακάλυπτε κάποιον αξιολύπητο, παραπεταμένο από τη ζωή και ήθελε να τον βοηθούμε. Ήταν μια περίοδος, που κράτησε αρκετά χρόνια, που είχαμε στο νου μας να βοηθούμε τον μπάμπια Στέργιο Κοντοστέργιο. Κάθε Κυριακή βράδυ οπωσδήποτε τον είχαμε για φαγητό στο σπίτι μας. Οι κακουχίες όμως, που είχε περάσει τον είχαν φορτώσει με πολλά προβλήματα υγείας και κυρίως με έναν ατελειώτο βήχα.

Έτσι εμείς τα παιδιά προτιμούσαμε να τον πηγαίνουμε το φαγητό στο σπίτι του και μάλιστα περισσότερες φορές την εβδομάδα γιατί, όταν έρχονταν στο σπίτι μας, κάθονταν πολλές ώρες και με τον βήχα του μας εμπόδιζε για το διάβασμά μας, καθώς κάθονταν τις χειμωνιάτικες ημέρες στο δωμάτιο μας, όπου είχαμε αναμμένη φωτιά.

Όταν κάποτε τον ρώτησα γιατί δεν είχε φίλους και σχέσεις με τους συγγενείς του, τότε μου διηγήθηκε την ιστορία του, που αξίζει να την αναφέρω, διότι έχει σπάνιες αληθινές Παπαδιαμάντικες πτυχές. Ο μπάμπια Στέργιος γεννήθηκε στο μικρό καλυβάκι τους, που ήταν δίπλα στο μαντρί με τα πρόβατά τους μακριά από το χωριό. Ο πατέρας του τότε έπρεπε να ταΐζει κι ακόμη ένα άλλο παιδί, διότι τότε είχε και άλλα παιδιά, που αργότερα όμως έζησε μόνο το ένα από αυτά, η κόρη τους, που δυστυχώς και αυτή που έζησε πέθανε νιόπαντη και χωρίς παιδιά.

Όταν τελικά έγινε πέντε ετών και δεν χόρταινε ψωμί, τότε τον έδωσαν μόνο για το ψωμί δούλο στον γειτονικό τσιφλικά, ως βοηθό ενός άλλου μεγαλύτερου σε ηλικία δούλου για να τον βοηθάει στην βοσκή των. Έτσι από πέντε χρονών πέρασε σχεδόν όλη του τη ζωή ως δούλος – δούλου στην αρχή και αργότερα, όταν μεγάλωσε, ως κανονικός δούλος στο τσιφλικί αυτό για «ένα κομμάτι ψωμί».

Ο πατέρας μου ένα πρωί, πηγαίνοντας για τις καθημερινές γεωργοκτηνοτροφικές δουλειές του, πέρασε από το σπίτι του μπάμπια Στέργιου για να τον αφήσει λίγο φαγητό. Εκείνο όμως το πρωί βρήκε τον μπάμπια Στέργιο τυμπανισμένον στο πάτωμα και χωρίς ομιλία. Με τη βοήθεια του Προέδρου του χωριού τον έστειλαν στο Ιπποκράτειο Νοσοκομείο της Θεσσαλονίκης, που εφημέρευε. Ήμουν ήδη φοιτητής στα τέλη της δεκαετίας του 1960 και με ειδοποίησε ο πατέρας μου να πάω στο παλιό Ιπποκράτειο να δω αν ζει ο μπάμπια Στέργιος. Όταν πήγα και είπα ότι τον γνωρίζω οι γιατροί περιέργοι με ρωτούσαν αν ήταν ο τελευταίος τρωγλοδύτης της χώρας μας, διότι ακόμα και η καρδιά του είχε μετατοπισθεί από τις κακουχίες. Φυσικά και δεν ξαναγύρισε ζωντανός στο χωριό.

ΔΥΟ ΜΟΝΑΔΙΚΑ ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΣΙΘΩΝΙΑΣ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΗΜ. ΣΜΑΓΑΣ

Δρ. Αρχαιολογίας

Τη Σιθωνία χαρακτηρίζει η μοναδικότητα σε διάφορα επίπεδα. Ειδικά σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον, χλωρίδα και πανίδα, η Σιθωνία μπορεί να περηφανεύεται για το μακροβιότερο φυτό της Ευρώπης, το κωνοφόρο δέντρο ίταμος, αλλά και για την παρουσία μιας σπάνιας ράτσας βοοειδών, που φέρει μάλιστα την ονομασία «φυλή της Συκιάς».

Το πανάρχαιο δέντρο του ίταμου που εντοπίζεται σε ομώνυμη κορυφή της Σιθωνίας, έχει ηλικία μεγαλύτερη των δύο χιλιάδων ετών, με κάποιους μάλιστα να υποστηρίζουν ότι βλάστησε στα χρόνια του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Το συγκεκριμένο δέντρο δεν έχει πια τριγύρω του άλλα δέντρα, συνήθως όμως το είδος του αναπτύσσεται στη σκιά οξιών και ελάτων. Γενικά το αειθαλές αυτό είδος, που μεγαλώνει σε υψόμετρο πάνω από 600 μέτρα, έχει βραδύ ρυθμό ανάπτυξης και είναι αιωνόβιο.

Αυτή η ιδιαιτερότητά του να είναι εξαιρετικά πολυτετές, μάλλον συνδέεται με την μοναδική ιδιότητά του να μην προσβάλλεται από ασθένειες, λόγω της πανίσχυρης τοξικότητάς του. Οι τοξίνες του είναι συγκεντρωμένες κυρίως στα φύλλα και τους καρπούς και μπορεί να προκαλέσουν γρήγορο θάνατο σε κάθε θηλαστικό, ακόμα και στους ανθρώπους, που ενδεχομένως θα καταναλώσουν ποσότητες του. Η τοξίνη του ίταμου ήταν μάλιστα γνωστή από την αρχαιότητα, γι' αυτό, σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία, η θεά Άρτεμη την περιέχουσε στις αιχμές των βελών της για να σκοτώσει τα παιδιά της Νιόβης, ενώ οι Ερινύες τιμωρούσαν τους ανθρώπους με αυτό το δηλητήριο. Ο ίταμος είχε διαχρονικά μάλιστα μεγάλη συμβολική σημασία και σε άλλους πολιτισμούς, αφού λόγω του ότι είναι ένα μυστηριώδες δέντρο που σκοτώνει αλλά δεν πεθαίνει, έχει συνδεθεί με τον θάνατο και την αθανασία και έτσι συναντάται συχνά σε κοιμητήρια και εκκλησίες ευρωπαϊκών πόλεων.

Σήμερα, εκχύλισμα των φύλλων και ειδικά του φλοιού αξιοποιείται από τις φαρμακοβιομηχανίες για την αντιμετώπιση του καρκίνου. Αυτό όμως δυστυχώς έχει ως αποτέλεσμα να κινδυνεύει το είδος από εξαφάνιση, καθώς αποφλοιώνονται παράνομα πολλά δέντρα για να χρησιμοποιηθούν οι μεγάλες ποσότητες ταξόλης του στη φαρμακολογία. Έτσι το είδος ίταμος έχει παγκοσμίως χαρακτηριστεί ως απειλούμενο είδος και προστατεύεται από διεθνείς συμβάσεις. Έχουμε χρέος λοιπόν το συγκεκριμένο δέντρο του Ίταμου, το οποίο έφτασε να είναι και το μακροβιότερο της Ευρώπης, περνώντας αλώβητο μέσα από πυρκαγιές που κατέκαψαν

ολοσχερώς τη Σιθωνία σε διάφορους αιώνες, να το προστατεύσουμε πάση θυσία ώστε να συνεχίσει και στο μέλλον να στέκει αγέροχο στους γρανιτόβραχους της οροσειράς του Δραγουντέλη αντικρύζοντας τον Σιγγιτικό.

Όσον αφορά στα βοοειδή της «φυλής της Συκιάς», είναι από τα ελάχιστα αυτόχθονα είδη ζώων στην Ελλάδα, που για πολλούς αιώνες εκτρέφονταν και χρησιμοποιούνταν κατά κόρον από τους αγρότες όλων των χωριών της Σιθωνίας τόσο για προσωπική κατανάλωση όσο και στις βαριές γεωργικές εργασίες. Πρόκειται για μικρόσωμα ζώα καφέγκριζου χρώματος, μέσου βάρους 325 κιλών και μέσου ύψους ακρωμίου 118 εκατοστών, με μορφολογικά δηλαδή χαρακτηριστικά τελείως διαφορετικά από τις κεντροευρωπαϊκές αγέλαδες γαλακτοπαραγωγής. Επιπρόσθετα, τα άτομα των βοοειδών της «φυλής της Συκιάς» είναι εξαιρετικά ευκίνητα και χαρακτηρίζονται από υψηλή ανθεκτικότητα. Έχουν ακόμα μειωμένες βιοτικές και δια-

Βοοειδή της Συκιάς

τροφικές απαιτήσεις και διαθέτουν υψηλή αναπαραγωγική ικανότητα, καθώς και αποδεδειγμένη δυνατότητα προσαρμογής στις συνθήκες του σιθωνιακού περιβάλλοντος.

Δυστυχώς όμως, ο εκφυλισμός των αυτόχθονων αγέλαδων της Συκιάς λόγω της απρογραμματίστης διασταύρωσης με ξενικές φυλές έχει οδηγήσει στον ολοκληρωτικό σχεδόν αφανισμό αυτού του σπάνιου ζώου της Σιθωνίας που διαβιούσε σε αγελαία μορφή στις πλαγιές της και αποτελούσε σημαντική βιολογική κληρονομιά της. Σήμερα μάλιστα κατατάσσεται στην κατηγορία «κατάσταση εξαφάνισης» αφού μέχρι δύο δεκαετίες πριν δεν υπήρχαν παρά ελάχιστες δεκάδες βοοειδών της φυλής της Συκιάς και τώρα πια φαίνεται ότι απέμειναν μόνο ελάχιστες μονάδες καθαρόαιμων ζώων. Οφείλουμε επομένως να δράσουμε άμεσα για να προστατέψουμε τα αυτόχθονα βοοειδή της «φυλής της Συκιάς» που για αιώνες αποτελούσαν ενεργά στοιχεία της παραδοσιακής κοινωνικο-οικονομικής ζωής της Σιθωνίας και ήταν προικισμένα με τις κατάλληλες κληρονομικές καταβολές για να διαβιούν τέλεια προσαρμοσμένα στο περιβάλλον της.

Ως Σίθωνες λοιπόν, κάτοικοι αυτού του ευλογημένου τόπου και συγκάτοικοι του αρχαιότερου δέντρου της Ευρώπης και μιας από τις ελάχιστες αυτόχθονες φυλές ζώων της Ελλάδας, έχουμε καθήκον να υπερασπιστούμε το δικαίωμα των παιδιών μας να συνεχίσουν να συνυπάρχουν στο διηνεκές με αυτά τα μοναδικά είδη χλωρίδας και πανίδας της Σιθωνίας.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΓΝΩΣΕΩΝ

ΜΑΡΙΑ ΜΠΟΥΛΑΚΗ - ΛΥΠΗΡΙΔΗ

Ἦλθε πάλι η ώρα να πιάσω ένα εσωτερικό κουβεντολόι. Η μνήμη επιλέγει πάντα εκείνο, που την οδηγεί σ' ό,τι αγάπησε.

Οι σημερινοί συνομιλητές, είναι παλιοί φίλοι. Ἐξήσα μαζί τους. Τους φέρνω νοερά κοντά μου και είναι σαν να πίνω ένα ζεστό καφέ μαζί τους. Πώς είναι η ζωή! Αυτό που ήταν αληθινό χθες, σήμερα είναι ονειροπόλημα, παραμύθι! Ενώ μπροστά μας, η καντήλα της ζωής καίει γρήγορα το λάδι της, ώσπου το φυτίλι της να φτάσει στο νερό και με χαρούμενες πιτσιλιές, να τα σβήσει όλα. Ελπίδα! Να είναι πολύ το λάδι και μακρύ το φυτίλι. Ο Πολύγυρος, ήταν μια μικρή πόλη. Δεν τον συγκρίνω με το σήμερα. Ήταν όμορφη καθαρή, με νοικοκυρεμένους ανθρώπους. Κλειστή κοινωνία. Είχαν φτώχεια. Είχαν ήδη ζήσει μια δύσκολη εποχή και τώρα άρχιζαν να μπαίνουν σε άλλους προσανατολισμούς. Είχαν πλούσιο όνομα για τιμή και αρετή. Με καθαρά αισθήματα. Ἀρχοντες. Σαν πρωτεύουσα του νομού, είχε όλες τις δημόσιες Υπηρεσίες, τις οποίες πλαισίωναν άνθρωποι απ' όλα τα μέρη της Ελλάδας. Ανάλογα με την μόρφωση τους, έπαιρναν καλή θέση που τους εξασφάλιζε κύρος, οικονομική τακτοποίηση, δυνατότητα προγραμματισμού της ζωής έναντι των εντοπίων που πάσχιζαν να κερδίσουν τη ζωή τους. Κατοικούσαν εδώ, είτε οικογενειακά, είτε σαν εργένηδες. Ἐτσι μπερδευόνταν με τους ντόπιους. Το αν τους "καταδέχονταν" προϋπέθετε ψυχική καλλιέργεια, απλότητα. Για μερικούς το περιβάλλον δεν ήταν "πρόσφορο". Δεν είχε, δήθεν, κοινωνική ζωή και πολιτισμό. Ἄλλοι ανάλογα με το χαρακτήρα, τους άπλωναν φιλικό χέρι, γίνονταν ενεργά μέλη της κοινωνίας, έμπαιναν στα σπίτια τους, συμπορεύονταν και απολάμβαναν την φιλοξενία τους που εκφράζονταν με "πεσκέσια" και τραπεζώματα, με όλα τα "καλούδια" που παρήγαγαν. Ἄλλοι, ήθελαν να τους επιβληθούν. Τους έβλεπαν "αφ' υψηλού". Αλλά και οι Πολυγυρινοί περιφρονούσαν την υπεροψία τους. Ρωτούσαν: "Πιανοί, μαρί εινι αυ' τ' νοι οι ατσαλάκουτ' οι χαρτουγιακαδίσ, που μας καμ'ν του καμπόσου (κάποιο); Από πού κρατάει η σκούφια τ'ς;" Και τους κρατούσαν έξω από τα σπίτια τους. Π' αυτό τους έλεγαν, αφιλόξενους, τσιγκούνηδες και πως, δήθεν, είχαν την ατυχία να υπηρετούν σε τόπο εξορίας. Είχα την τύχη να γνωρίσω μια οικογένεια, υψηλόβαθμου υπαλλήλου, που ήλθε από Θεσσαλονίκη να συγκροτήσει νεοσύστατη Υπηρεσία στον Πολύγυρο. Ζευγάρι, συνυπηρετούσαν, με δυο παιδιά, πέντε και δυο ετών. Μαζί τους μια αρχόντισσα γιαγιά. Ὀμορφη!!! Εκείνος, καλόκαρδος, απλός, με μια αταραξία αληθινά φιλοσοφική. Εκείνη, είχε συναίσθηση της υπεροχής της, χωρίς υπε-

ροψία, εργαζόνταν και είχε "όπλο" το ότι ήταν γυναίκα όμορφη. Τα παιδιά μεγάλωναν, έκαναν φίλους, συμμαθητές. Πρώτοι στα μαθήματα και τελευταίοι στην καλλιγραφία. Ἐγραφαν γρήγορα να προλάβουν τα παιχνίδια με τις πέτρες και τα χρώματα. Τα γόνата, συνήθως σπασμένα, όπως όλα τα παιδιά. Περνούσαν τα χρόνια, ώσπου μια μέρα, ήλθαν επίσκεψη οι κουμπάροι απ' την Αθήνα. ήταν συνάδελφοι και φίλοι στη Θεσσαλονίκη. Παντρεύτηκαν, συναδέλφησες και φίλες κουμπάριασαν και μετατέθηκαν, οι μεν στην Αθήνα, οι δε στο Πολύγυρο. Τώρα, ύστερα από χρόνια, συναντιούνταν στον Πολύγυρο, για τον οποίο είχαν την πληροφορία ότι ήταν πολύ όμορφος, αλλά "έξω από τον κόσμο"! Ἦμουν εκεί όταν ήλθαν. Ωραίο ζευγάρι, με ένα παιδί τον Ευγένη. Το πρώτο που είπαν "καλέ που ζείτε εσείς εδώ; γύρω-γύρω τρομάξαμε να σας βρούμε, εδώ μόνο ο Θεός σας βλέπει... και ήταν η κυρία έτοιμη να πει πα-πα-πα-πα, αλλά την πρόφτασε η απάντηση.

- Ε! εδώ, λοιπόν, εμείς βρήκαμε την έκφραση της αληθινής της απλής ζωής. Εδώ κοντά στους ανθρώπους μαθαίνουμε τι είναι χωριό, αγροτική ζωή, με συγκινητικές γραφικές εκδηλώσεις, ήθη έθιμα που φροντίζουν να τα διατηρούν άνθρωπο ανόθευτοι. Ζούμε ευχάριστα και απολαμβάνουμε τα χαμόγελα και τη συναναστροφή τους γιατί δεν είναι κοινωνικά αδιάφοροι. Γνωρίστηκαν τα παιδιά, συνομήλικα, με τον Ευγένη που τους έβλεπε κάπως παράξενα. Είχαν μάγουλα κόκκινα, γεροδεμένοι πετούσαν στην κουβέντα και κανένα "Πολυγυρνό" που δεν το καταλάβαινε. Ενώ αυτός ήταν ψηλόλιγνος, κιτρινιάρης που αν τον έβλεπε η μητέρα μου θα έλεγε "τι μαραζιάρκου εινι αυτό του πιδουδ ; σα τουν αμάραντου είνι, φθισικο μήνα είναι, του καημένου!".

Την άλλη μέρα βγήκαν να περπατήσουν και να τους δείξουν τον τόπο. Ακόμη τα Μουσεία δεν υπήρχαν. Που αλλού να τους πήγαιναν, στην Παναγιά, στο υπέροχο αυτό τοπίο, για να ενθουσιαστούν από κάτι. Μπροστά τα παιδιά έτρεχαν, μιλούσαν ο Ευγένης κουράστηκε. Το μεσημέρι τους περίμενε ωραίο στρωμένο τραπέζι που το ετοίμασε η γιαγιά κι εγώ. Κάθισαν στο τραπέζι. Οι Αθηναίοι εξουθενωμένοι! Δεν φάνηκαν ευχαριστημένοι " τόσο μακριά! γιατί δεν πήραμε αυτοκίνητο" Σε λίγο, η κυρία, με κάποια υπεροψία είπε: - Για τα παιδιά δεν μιλήσαμε, ο Ευγένης πάει πολύ καλά στο σχολείο, φυσικά σε ιδιωτικά εκπαιδευτήρια, αλλά όχι μόνο στα μαθήματα, ήδη έχει πάρει το πρώτο πτυχίο στα Γαλλικά ετοιμάζεται για τα Αγγλικά και το σπουδαιότερο, αγαπάει πολύ το πιάνο και ξέρετε σύμπτωση, η δασκάλα του ήταν μαθήτριά της Τζίνα Μπαχάουέρ. Τα δικά σας;

Το λόγο πήρε ο πατέρας τους.

- Δεν μπορώ να πω πως είναι παιδιά που δυσκολεύονται, να συγκεντρωθούν, να διαβάσουν, να γράψουν, να εκφραστούν σωστά. Μαθαίνουν εύκολα, ότι τους διδάσκουν ικανοί δάσκαλοι που υπηρετούν στο Σχολείο. Δεν τους λείπει η φαντασία και η περιέργεια να μάθουν. Νομίζω ότι ολ' αυτά είναι δύναμη για την εξέλιξη τους. Εγώ θέλω να είναι ευτυχισμένα, και να ζουν την ηλικία τους. Βαθμολογούνται με δέκα για τις επιδόσεις τους. Και για να γελάσουν είπε: Άσχετα αν ο φίλος τους ο Τζιώρτζης λέει "εγώ παίρνω πέντε με την αξία μου, αυτοί δέκα γιατί κερνάει ο πατέρας τους το δάσκαλο ουίσκια κι κουνιάκια".

Γέλασαν και η συζήτηση έκλεισε.

Οι μέρες πέρασαν και το απόγευμα οι επισκέπτες έφυγαν. Στα μάτια των παιδιών, λύτρωση, αχνοέλαψε τόσες μέρες πειθαρχία. Ο Τζιώρτζης, τους έχασε! Παρακολουθούσε τις κινήσεις. Μόλις είδε το αυτοκίνητο να φεύγει πήγε απέναντι, εκανε τα χέρια χωνί και τους φώναξε Θα κατεβείτε; Και σφύριξε το γνωστό τους σύνθημα. Οι γονείς προβληματίστηκαν, μήπως αδικούν τα παιδιά τους που ενώ μεγάλωσαν εξακολουθούν να ζουν στην επαρχία και δεν ζητούν μια μετάθεση για την πόλη! τα παιδιά ήταν έτοιμα να φύγουν για παιχνίδι.

- Ε! μια στιγμή, για σταθείτε, τους λέει με αυστηρό ύφος, ο πατέρας, αυτά ξαφνιάστηκαν. Στάθηκαν.

- Είστε έτοιμοι για παιχνίδι, διαβάσατε; ακούσατε πόσα πράγματα μαθαίνει ο Ευγένης, εσείς; παιχνίδι.

- Σιγά! να μην θαυμάσουμε και τον Ευγένη! είπε ο μικρός. Με τη σουβλερή και ανασκουμένη μύτη, σα λαγωνικό σκυλί. Ψωροπερήφανος, ασυμπαθής, βουτυρόπαιδο.

- Σιωπή! πώς μιλάς έτσι; τι είναι αυτά; ντροπή σου. Σου αξίζει μια τιμωρία. Άκου λόγια! Αυτό δεν το περίμενα, - τ' άκουσες εσύ μεγάλε Τι έχεις να πεις; Όσα δεν φθάνει η αλεπού τα κάνει κρεμαστάρια;

- Έλα μπαμπά, δεν ήλθε η ώρα μας για σπουδές, εξάλλου κι εμείς σπουδάζουμε.

- Τι κι εγώ δεν το ξέρω;

- Την παράδοση και τα έθιμα του τόπου. Τον τρόπο της ομιλίας τους "πως κρεν" Την καλλιέργεια φυτών.

Ο πατέρας χαμογέλασε συγκαταβατικά και του λέει.

- Τι; για πές μου κάτι απ' αυτά;

- Βεβαίως! ήμουν ευτυχισμένος όταν έγινα καρναβάλι και ακολουθούσα την παρέλαση με τα νταούλια και τους ζουρνάδες. Η δασκάλα, μας είπε, πως συνηθίζεται να τρώμε καλά αυτές τις μέρες, κρέατα και γαλατόπιτες, γιατί από μεθαύριο Καθαρή Δευτέρα, θα φάμε νηστίσιμα. Θα πάμε στην εξοχή να προϋπαντήσουμε την άνοιξη, ν' ακούσουμε την φωνή του κούκου, που είναι ο προάγγελος της, θα μαζέψουμε λουλούδια να τα φέρουμε στις μητέρες μας, να τις ευχηθούμε "καλή σαρακοστή". Θα μας δώσουν να φάμε νηστίσιμα γιατί σε δυο τρεις μέρες θα κοινωνήσουμε. Πόσο χαρούμε-

νος ήμουν προχθές, όταν ο Κυρ Γιάννης με πήρε καβάλα στο γάιδαρο και με πήγε στο αμπέλι. Εκεί μου έδειξε πια φύλλα ήταν κατάλληλα να κόψουμε για να τα φέρουμε στη γιαγιά να μας κάνει "γιαπράκια". Η γιαγιά μου είπε, τι μεταξωτά φύλλα είναι αυτά, εσύ τα έκοψες; μπράβο παιδί μου. Έμαθα πια φύλλα κόβουν "απ' τα κουρβούλια" κλήματα, για να βλέπει ο ήλιος τα σταφύλια να ωριμάζουν γρήγορα.

- Ναι! μπράβο παιδί μου να ξαναπάς συμφώνησε η γιαγιά. Η μητέρα τους "ξεφαρμακώθηκε" κάπως, ωραία τοποθετήθηκε, σκέφτηκε, και πάτησε το πόδι του άνδρα της κάτω από το τραπέζι. Το παιδί συνέχισε.

- Όταν τον άκουσα να μιλάει τους γονείς του στον πληθυντικό! Εγώ μπαμπάκα μου σ' αγαπώ θέλω να σε μιλώ στον ενικό, να τρέχω στην αγκαλιά σου, να παίζω μαζί σου, όπως με τον Τζιώρτζη. Η ψυχή του πατέρα ανυψώθηκε. Τον αγκάλιασε, μπράβο παιδί μου, του είπε, οι σκέψεις σου ταυτίζονται με την ψυχή σου, μην πάψεις να νιώθεις παιδί. Πιστεύω, όταν μεγαλώσεις, με την βοήθεια του Θεού και το μυαλό που διαθέτεις θα βρεις την άκρη και θα δημιουργήσεις. Τρέχα τώρα, οι φίλοι σε στερήθηκαν τόσες ημέρες. Μαζί του πήγε να ξεφύγει και ο μικρός, που είχε "τη φωλιά του λερωμένη".

- Ε! Stop εσύ, εσύ δεν απολογήθηκες, να έχεις μικρότερη γλώσσα.

- Άσε βρε μαμά (9-10 χρονών). Σιγά σας θάμπωσε ο Ευγένης, που λέει την αγελάδα μεγάλη κατσίκια και μας λέει η μαμά του ότι ξέρει όλες τις μάρκες των αυτοκινήτων. Από δένδρα ξέρει; Με ρώτησε προχθές στην Παναγιά, τι δένδρα είναι αυτά; και του είπα "Δρυς η Άρια" κι αυτός μου απάντησε, "τι λες ο Άρειος ήταν αιρεσιάρχης" Έκανε τον έξυπνο, εμείς μιλούσαμε για δένδρα κι αυτός για Θρησκευτικά.

- Εσυ τον Άρειο τον ήξερες; Ξέφυγε από την απάντηση.

- Εγώ; έπρεπε να τον ρωτήσω αν ξέρει να κάνει "σουβλιστά αυγά" όπως μου έμαθε ο κυρ Βλάσης. Τα ονόματα απο τα ζωα τα ξέρει;

Ξέρει τι θα πει "γκουρτζελ"; (γουρουνόπουλο), ότι ζει στου "γρουνουκουμασου;" το φωνάζουμε "μπιμπις" και έρχεται; Ότι τις κότες τις λέμε "ρνίθις" τις φωνάζουμε "ξιού" και φεύγουν, "πουλ - πουλ" και έρχονται; Όλες τις γνώσεις του τις αράδιασε "τσιουνζ" σταματάει ο γάιδαρος "πρ-πρ" φεύγει το άλογο, "Ατρ" ενθαρρύνεται το βόδι στο όργωμα, "ουσι" φεύγει ο σκύλος, "ψιτ" η γάτα.

- Καλά - καλά, του λέει η μαμά του για να μην γελάσει, τόσα λοιπόν ξέρεις; Ίδια ναμιλάς Αγγλικά - Γαλλικά, ίδια Πολυγυρινά;

- Όχι! ξέρω και παίζω και "τζαμπούνα" που την κάνω μόνος από καλάμι, αυτά μου έμαθε ο κ. Βλάσης Μωρέ! ξέρει ο Ευγένης πιάνο, χαράς το πράμα!

Τα είπε το παιδί και ξαλάφρωσε. Η μητέρα του έμει-

νε άλαλη. Όχι για τις γνώσεις του, αλλά για τον τρόπο του συσχετισμού και τις αντιπαράθεσης. Όταν έφυγε κι αυτός, φώναξε τον άνδρα της και του είπε.

- Έλα, μην προβληματίζεσαι και στενοχωριέσαι, δεν τον άκουσες; Ετούτος είναι "διάβολος" θα βρουν την άκρη τους κι αυτοί. Πράγματι την βρήκαν. μπήκαν και οι δυο στο Πολυτεχνείο. Και σταδιοδρόμησαν. Ο μεγάλος, μόλις είχε ακουστεί η λέξη "ηλεκτρονικός υπολογιστής" έφυγε για Αμερική και έγινε καθηγητής πληροφορικής σε μεγάλο πανεπιστήμιο της Αμερικής. Ο μικρός, έγινε διευθυντής μεγάλης ΔΕΚΟ των Αθηνών με δυο γάμους και τέσσερα παιδιά, στα οποία έμα-

θε όσα αυτός ήξερε, αλλά και αυτά που μάθαινε ο Ευγένης, γιατί τώρα αυτός τα είχε μάθει και ήξερε να τα αξιολογήσει. Ο Ευγένης έγινε δημοσιογράφος, αλλά οπωσδήποτε δεν έμαθε ότι "ο λύκος και το τσακάλι ουρλίζουνται" όπως ήξερε αυτός και όλα τα παιδιά που μεγάλωναν στην επαρχία και δεν έμειναν πίσω γιατί δεν ήξεραν Αγγλικά, Γαλλικά και πιάνο. Τα έμαθαν αργότερα και τα πρόσθεσαν επάνω στις ωραίες αναμνήσεις της παιδικής τους ηλικίας.

Ευτυχώς σήμερα και στον Πολύγυρο και παντού τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να μαθαίνουν απ' όλα, ο τρόπος της ζωής άλλαξε παντού.

ΑΡΧΕΣ ΙΟΥΛΙΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΜΕ ΜΕΓΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ – ΚΟΜΦΟΥΚΙΟΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΝΕΑ ΗΘΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟΝ 21ο ΑΙΩΝΑ

Επιμέλεια
ΣΤΑΥΡΟΥ ΑΥΓΟΛΟΥΠΗ,
Ομότιμου Καθηγητή
και Γεν. Γραμματέα του ΔΙΚΑΜ του ΑΠΘ

Το Διεπιστημονικό Κέντρο Αριστοτελικών Μελετών (ΔΙΚΑΜ), του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, διοργάνωσε στο τριήμερο 6/7, 7/7 και 8/7 ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ – ΚΟΜΦΟΥΚΙΟΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΝΕΑ ΗΘΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟΝ 21ο ΑΙΩΝΑ (Aristotle-Confucius Symposium on Ethics for the 21st Century), με συν-διοργανωτές: το Δίκτυο Λύσεων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (SDSN), την Ακαδημία Αθηνών, και το Ίδρυμα της Κίνας για τον Κομφούκιο.

Την διοργάνωση του Συνεδρίου, το οποίο πραγματοποιήθηκε υπό την αιγίδα του 25ου Παγκόσμιου Συνεδρίου της Φιλοσοφίας, Rome 2024, του Δήμου Αθηναίων και της Κινεζικής Πρεσβείας στην Ελλάδα, στήριξαν επίσης τα εξής Ακαδημαϊκά Ίδρύματα: το Ίδρυμα της Κίνας για την ανάπτυξη της Έρευνας, το Ερευνητικό Κέντρο ΑΘΗΝΑ και το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Το Συνέδριο συγκέντρωσε κορυφαίους μελετητές από την Κίνα, την Ελλάδα και άλλα μέρη του κόσμου, για να διερευνήσουν τους τρόπους με τους οποίους μπορούμε να συμβάλουμε στην οικοδόμηση μιας νέας παγκόσμιας ηθικής για τον 21ο αιώνα, η οποία θα αντιμετωπίζει παγκόσμιες προκλήσεις αντλώντας παράλληλα διδάγματα από την αρχαία σοφία της Κίνας και της Ελλάδας. Οι κύριοι οδηγοί στην αναζήτηση αυτή θα είναι πάντα ο Αριστοτέλης και ο Κομφούκιος.

Το Συνέδριο πραγματοποιήθηκε στις 3-5 Ιουλίου στην Ακαδημία Αθηνών και στις 6-8 Ιουλίου στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (6/7), στα αρχαία Σταγείρα (7/7), με την φιλοξενία του Δήμου Αριστοτέλη και στην αρχαία Μιέζα (8/7), με τη φιλοξενία του Δήμου Ναούσης. Την ευθύνη της διοργάνωσης για τις τρεις αυτές ημέρες είχε αναλάβει το Διεπιστημονικό Κέντρο Αριστοτελικών Μελετών, ΑΠΘ.

Είναι η πρώτη φορά που πραγματοποιήθηκε στο ΑΠΘ

και στους ανωτέρω δύο εμβληματικούς τόπους μιας τέτοιας κλίμακας και σπουδαιότητας συνάντηση των δύο πολιτισμών, της αρχαίας Κίνας και της αρχαίας Ελλάδος, η επίδραση των οποίων άφησε και συνεχίζει να αφήνει το αποτύπωμά της σε όλον τον κόσμο. Πρόκειται, λοιπόν, για ένα γεγονός εξαιρετικής σημασίας, το οποίο θα συμβάλει για μία ακόμη φορά—μετά την τεράστια επιτυχία που είχε σημειώσει το Παγκόσμιο Συνέδριο του ΔΙΚΑΜ, Aristotle 2400 Years, το 2016—στην ανάδειξη παγκοσμίως της εμβληματικής μορφής του Σταγειρίτη φιλοσόφου Αριστοτέλη, του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, που φέρει το όνομά του, αλλά και της Μακεδονίας, εφόσον δύο Συνεδρίες πραγματοποιήθηκαν στα αρχαία Σταγείρα, γενέτειρα του Αριστοτέλη και στην αρχαία Μιέζα, τον τόπο όπου ο Αριστοτέλης δίδαξε τον Μέγα Αλέξανδρο.

Στις εργασίες του Συνεδρίου συμμετείχαν μόνον οι προσκεκλημένοι ομιλητές.

Έχει τεράστια σημασία για τη χώρα μας η διεθνής προβολή της εμβληματικής μορφής του οικουμενικού πανεπιστήμονα φιλοσόφου Αριστοτέλη, ο οποίος άσκησε για ένα διάστημα είκοσι-τεσσάρων αιώνων μία συνεχή επίδραση στην ιστορία της ανθρώπινης σκέψης. Με το έργο του διαμόρφωσε τη σκέψη όλου του πολιτισμένου κόσμου και οι ιδέες του, άλλωστε, συνεχίζουν και σήμερα να έχουν αξία στον χώρο της ηθικής και πολιτικής φιλοσοφίας, της κοινωνίας και των επιστημών.

Για ακόμη μία φορά όλοι οι Έλληνες και ιδιαίτερα εμείς οι Χαλκιδικιώτες, που με τον Πανεπιστήμια Σταγειρίτη φιλόσοφο Αριστοτέλη μας συνδέει μια «εξ αίματος συγγένεια», δικαιούμαστε να νοιώθουμε μια ιδιαίτερα μεγάλη εθνική υπερφάνεια.

«ΙΛΑΤΙ, ΡΕ, ΤΟΥ ΒΡΑΔ' ΝΑ ΠΟΥΜΙ ΚΑΝΕΝΑ ΨΕΜΑ ΝΑ ΠΙΡΑΣ' Η ΩΡΑ»

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΙΚΟΥΛΑΣ

Ομ. Καθηγητής Παιδιατρικής ΑΠΘ

Οι Πολυγυρινές γυναίκες εκείνα τα χρόνια, όπως έχω ξαναπεί, όταν ήθελαν να καλέσουν τις φιλενάδες τους για να συγκεντρωθούν και να κάνουν παρέα, έβγαιναν στα μπαλκόνια ή στα παράθυρά τους και τις προσκαλούσαν φωνάζοντας «ιλάτι να γιλάσουμι, μαρή, να πιράσ'(ι) η ώρα». Οι Πολυγυρινοί άντρες, που δούλευαν στα γύρω κτήματα, όταν ήθελαν να προσκαλέσουν τους φίλους τους να συναντηθούν μετά το πέρας της εργασίας τους, τους προσκαλούσαν φωνάζοντας «ιλάτι, ρε, του βράδ' να πούμι κανένα ψέμα να πιράσ'(ι) η ώρα.»!

Τα κτήματα του Πολυγύρου, δηλαδή οι ελαιώνες, τα χωράφια με τα σιτηρά κλπ, αρχίζουν λίγα χιλιόμετρα νότια του Πολυγύρου και φθάνουν μέχρι τη θάλασσα. Ανάμεσα σ' αυτά υπάρχουν και πολλά μαντριά και βοσκοτόπια. Η μετακίνηση των ιδιοκτητών των κτημάτων αυτών και των εργατών τους εκείνα τα χρόνια γινόταν με ζώα (άλογα, μουλάρια, γαϊδούρια). Η καθημερινή όμως μετακίνηση από τον Πολύγυρο μέχρι τα κτήματα απαιτούσε πολύ χρόνο και πολύ επιπλέον κόυραση. Έτσι δημιούργησαν πολλούς οικισμούς ανάμεσα στα κτήματα τους (Πατελιδάς, Μαριανά, Αναστασίδκου, Καλύβια κλπ), όπου διέμεναν και απέφευγαν έτσι την καθημερινή μετακίνηση. Οι οικισμοί αυτοί αποτελούνταν από μικρά σπιτάκια, αγροικίες, που τις ονόμαζαν «καλύβες», όπου οι ιδιοκτήτες και οι εργάτες τους έμεναν εκεί τα βράδια και πήγαιναν στον Πολύγυρο μόνο τα Σαββατοκύριακα για ανεφοδιασμό και να δουν τις οικογένειές τους. Τον καιρό δε της σποράς, του θερισμού και του λιομαζώματος, έμεναν στις καλύβες για πολύ μεγαλύτερα διαστήματα.

Η μοναδική διασκέδαση των ανδρών αυτών ήταν να μαζεύονται τα βράδια μετά τον κάματο της μέρας πότε στην καλύβα του ενός, πότε στην καλύβα του άλλου και να διηγούνται διάφορες ιστορίες και να λένε διάφορα μασάλια και διάφορα παραμύθια. Κατά τη διήγηση των ανωτέρω η φαντασία τους οργίαζε και κάποτε έφθαναν να λένε «τέρατα και σημεία»! Αυτό τους διασκεδάζε, τους έκανε να ξεφεύγουν από την καθημερινότητα και να συνεχίζουν με νέες δυνάμεις το επίπονο καθημερινό τους έργο. Έτσι άκουγες σχεδόν καθημερινά τους ιδιοκτήτες των καλυβών να προσκαλούν τους γείτονές τους πάντα με τον ίδιο τρόπο: «Ιλάτε, ρε, του βράδ' να πούμι κανένα ψέμα να πιράσ' η ώρα», που ήταν ο αντίστοιχος του προσκαλέσματος των γυναικών του Πολυγύρου: «Ιλάτι, να γιλάσουμι, μαρή, να πιράσ' η ώρα».

Ως παιδί έχω ζήσει τέτοιες βραδιές συγκεντρώσεων στον Πατλιδά κυρίως, αλλά και σε άλλους οικισμούς όπου είχαν τις καλύβες διάφοροι θείοι μου και με φιλοξενούσαν. Αυτά που άκουγα τις βραδιές εκείνες τα έχω φυλάξει σαν θησαυρό ανεκτίμητο στο μυαλό μου και στην ψυχή μου και με συντροφεύουν, με διασκεδάζουν και με συγκινούν μέχρι τώρα. «Ερχονται σαν κύματα θύμησης παλιές»! Θα αναφέρω παρακάτω μερικά από τα θαυμαστά, που άκουγα τότε.

ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΝΕΡΑΪΔΕΣ

Ένα αγαπημένο θέμα των συγκεντρώσεων αυτών των αντρών ήταν να διηγούνται ιστορίες με φαντάσματα και νεραΐδες, που οι ίδιοι έζησαν ή άκουσαν. Οι υπερβολές και η φαντασία εδώ πραγματικά οργίαζε! Η αλήθεια είναι ότι η ζωή στην ύπαιθρο, που ζούσαν οι άνθρωποι αυτοί, ο ύπνος στις ερημιές και οι πεζοπορίες τις νύχτες με τους ήχους από τα άγρια ζώα και τις σκιές, τροφοδοτούσε τη φαντασία τους, αλλά και πολλά από αυτά, την πεποίθησή τους ότι είδαν ή άκουσαν νεραΐδες!

Έτσι συχνά διηγούνταν ότι έβλεπαν να εμφανίζεται τη νύχτα «μια γ'ρούνα μ' πιντέξ'(ι) γκουρτζιλούδια' να την ακ'λουθούν καταπόδ'»! Καλά ήταν όταν την έβλεπες ή την άκουγες αυτή την γουρουνοοικογένεια να αλλάζες δρόμο ή να λούφαζες να μη σε αντιληφθούν γιατί θα πάθαινες μεγάλο κακό!

Συχνά, επίσης, διηγούνταν ότι έβλεπαν σε σεληνοφώτιστες νύχτες «λαγούς, λαγίνες κι λαγούδια να χορεύουν» σε ξέφωτα του δάσους. Μεγάλη προσοχή, βέβαια, κι εδώ να μη σε αντιληφθούν. Τα πηγάδια και οι ρεματιές ήταν τα αγαπημένα μέρη των νεραϊδών. Οι νεραΐδες τη νύχτα ολόγυμνες έκαναν μπάνιο στα μέρη αυτά ή έπλεναν τα ρούχα τους χορεύοντας και τραγουδώντας, ήταν δε οι πιο επικίνδυνες. Έπρεπε να περάσεις απαρατήρητος, αλλιώς οι συνέπειες θα ήταν τρομερές αν σε αντιλαμβάνονταν. Οι συνέπειες γενικά της συνάντησης με τα παραπάνω όντα ήταν τρομερές, όπως είπα, αν τους γινόσουν αντιληπτός. Ή σου έπαιρναν τη φωνή και έμενες άλαλος ή σου έπαιρναν το μυαλό ή σου προκαλούσαν γενική παράλυση και έμενες για πάντα κατάκοιτος. Και διηγούνταν πειστικότερα περιπτώσεις ανθρώπων, που έχοντας γίνει αντιληπτοί από αυτά τα όντα, έμειναν ανάπηροι για όλη τους τη ζωή!

ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ

Οι άνθρωποι τα παλιά χρόνια πίστευαν ότι οι βασιλιάδες μεταξύ των άλλων ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους ήταν και υπερμεγέθεις! Φυσικά δεν ήταν δυνατόν ένας βασιλιάς να είναι του ίδιου μεγέθους με εμάς!

Αυτά τα θαυμαστά για τους βασιλιάδες άκουγε ένα παιδάκι και ρώτησε μια μέρα τον πατέρα του για να επιβεβαιώσει τα θρυλούμενα «Πε μι, ρε πατέρα είναι τρανός, πόσου τρανός είναι η βασιλιάς;». Ο πατέρας πήρε περισπούδαστο ύφος και είπε: «Βέβια, πιδιμί' είναι πουλύ τρανούς η βασιλιάς, πάρα πολύ τρανός». Και τότε το παιδάκι έκθαμβο ρώτησε ξανά: « Αφού ίνι τόσο τρανός η βασιλιάς ντ'καλύβα μας ντ'κάμν'(ι) μια χασιιά;». Για να πάρει την εξής απάντηση από τον πατέρα του! «Εμ' βέβια πιδιμί'. Όχ(ι) μόν' ντ'καλύβα μας ντ' κάμν(ι) μια χασιιά η βασιλιάς, αλλά κι ούλουν τουν ιλιώνα² μας μαζί κι μιός μαζί. Πουλύ τρανός σι λέω είναι, πουλύ τρανός η βασιλιάς». Το παιδάκι έντρομο έμεινε με το στόμα ανοιχτό και σκεφτόταν απεγνωσμένα τρόπο για να αποφύγει τυχόν συνάντηση με τον βασιλιά, που μπορούσε να κάνει μια χασιιά την καλύβα τους, τον ελαιώνας τους και ακόμα και αυτό το ίδιο!

Η ΜΑΡΙΓΙΑ Η ΝΤΙΜΠΕΛΟΥ³

Ήταν τρομερή τεμπέλα η Μαρίγια προς μεγάλη απελπισία της μάνας της. Κοπελίτσα 14-15 χρονών με το ζόρι έκανε τις δουλειές που της έβαζε να κάνει. Το μεγαλύτερο πρόβλημα όμως ήταν το πρωινό της ζύπνημα, που επιτυγχάνοταν μόνο ύστερα από τρομερές φωνές και σκουνητήματα της μητέρας της. Κάθε πρωί η μάνα της φωνοκοπούσε επαναλαμβάνοντας τα ίδια πάντα λόγια για να την ξυπνήσει. Ωσπου ήρθε η μέρα, που συνέβη η τελική πράξη του δράματος. Ήρθε πάλι η μάνα της κι εκείνο το πρωί και άρχισε πάλι να επαναλαμβάνει τα ίδια. «Σήκου μαρή Μαρίγια, σήκου μαρή, η κόσμους όξου τρώει τουν τόπου κι σύ κ(ι)μάσι ακόμα.

Σήκου μαρή, η κόσμους τρώει τουν τόπου. Τρώει τουν τόπου, μαρή». Και ξαφνικά πετιέται έξαλλη η Μαρίγια, ανακάθησε στο κρεβάτι και λέει στη μάνα της με στεντόρεια φωνή «Να τουν φάει η κόσμους τους τόπου ούλουν. Χασιιά δε θέλου ιγώ. Ν'τουν φάει κι να τουν ντιρλικώσ(ι). Άσι μι να κοιμ'θώ κι μη μι ξαναξυπνάς. Άκουσις καλά; Χασιιά δε θέλου απ'τουν τόπου. Να τουν φάει ούλουν η κόσμους». Και γύρισε απ'το άλλο πλευρό και συνέχισε τον ύπνο της.

ΠΟΣΟ ΧΩΡΟΥΣΕ ΑΠ'ΤΟΥ ΛΙΜΟ⁴ ΚΙ ΣΙΑΠΑΝ⁵

Στο σπίτι μια οικογένειας πήγε την ώρα που έτρωγαν ένας μουσαφίρης. Η οικοδέσποινα αμέσως τον προσκάλεσε να καθίσει στο τραπέζι να φάει μαζί τους. Ο μουσαφίρης προφανώς από ευγένεια ή συστολή αρνιόταν να φάει λέγοντας «Όχι, όχι δεν πεινάω, ίμι ως το λιμό⁶». Τελικά, μετά από επιμονή της οικοδέσποινας πείστηκε και κάθισε στο τραπέζι. Στην αρχή έτρωγε συνεσταλμένα, αλλά σε λίγο με την παρέα και τις διάφορες λιχουδιές του έδωσε και κατάλαβε, έτρωγε και σταματημό δεν είχε. Το παιδάκι της οικογένειας όλη την ώρα είχε καρφωμένο το βλέμμα του στο μουσαφίρη, ένα βλέμμα που γινόταν συνεχώς πιο έκπληκτο. Τέλος, δεν άντεξε και είπε κρυφά-κρυφά στη μάνα του «Μουρέ μάνα, αυτός η μπάρμπας είπι ότι δεν πεινούσι, ότι ήταν ως του λιμό. Έφαγι όμως τόσο πουλύ φαί. Τόσου πουλύ χουρούσι απ'του λιμό τ' κι σιαπάν; Μπώ, μπώ. Μπώ, μπώ!⁷»

Ευχαριστώ την αγαπημένη μου θεία Μαριγούλα Τσίκουλα-Κλαπανάρη, αδελφή του πατέρα μου, που μου θυμίζει πολλά ανέκδοτα εκείνων των χρόνων.

1. Γκουρτζιλούδια: γουρουνάκια

2. Ιλιώνας: ελαιώνας

3. Ντιμπέλου: τεμπέλα (θηλυκό του ντιμπέλ(ι)ς: τεμπέλης)

4. Λιμός: λαϊμός

5. Σιαπάν: επάνω

6. Ιμι ως το λιμό: είμαι τελείως χορτάτος

7. Μπώ, μπώ: πώ, πώ

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ Δ.Σ. ΓΙΑ ΠΛΗΡΩΜΗ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Το Δ.Σ. παρακαλεί τα μέλη που δεν έχουν καταβάλει την συνδρομή έτους 2023, να φροντίσουν για την πληρωμή της.

Υπενθυμίζουμε ότι η συνδρομή 15 Ευρώ, τον χρόνο, μπορεί να καταβληθεί ηλεκτρονικά στον λογαριασμό της Τράπεζας Πειραιώς IBAN GR 8001712330006233040032572 ή στον Ταμία και σε οποιοδήποτε άλλο μέλος του Δ.Σ. (με συνεννόηση), καθώς και στους παρακάτω συνεργάτες/εισπράκτορες:

Αγγέλα Μησιά –Τσιούκα (τηλ. 6940824599) για Θεοσ/νίκη
Ειρήνη Γιαννούση –Μαχαιρά (τηλ. 6972845677) για Αρναία
Νικόλαο Πιτσόρλα, για Πολύγυρο και τα πέριξ (τηλ. 6979816851)
Απόστολο Στρατή, για την Κασσάνδρα (τηλ. 6974400120)
Φώτη Ταλέα (τηλ. 6944758623) για Ιερισσό και πέριξ
Αργύριο Αργυρίου (τηλ. 6942250753) για Βασιλικά

Σημειώνουμε ότι, σύμφωνα με ρύθμιση, που έκανε το Δ.Σ., με την καταβολή 30 ΕΥΡΩ των 2 τελευταίων ετών, 2022 και 2023, καλύπτονται όλες οι συνδρομές των προηγούμενων ετών.

ΤΟ ΠΑΤΡΙΚΟ ΜΑΣ ΣΠΙΤΙ ΣΤΗ ΒΑΛΤΑ

ΕΛΕΝΗ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ ΣΟΥΣΟΥΡΑ
εκ Βάλτης,

Φλεβάρης μήνας, πότε με τη βροχή να πέφτει χωρίς σταματημό και ξαφνικά να βγαίνει διστακτικά ένας ήλιος, να σκορπούν τα σύννεφα, να ζεσταίνεται σαν μια καλοκαιρινή μέρα.

Όλο το απόγευμα δούλευα στον κήπο του σπιτιού, καθάρισα, ξεβοτάνισα, φύτεψα αρκέστηκα στα φυτά με γρήγορη ανάπτυξη, γιατί στα 70 μου χρόνια δεν θα προλάβω τα δένδρα που μετά από 10 ή 15 χρόνια θα μεγαλώσουν τόσο, να δώσουν σκιά ή να αναρριχηθούν στον τοίχο δίπλα στην πόρτα.

Η λυγαριά στην είσοδο του κήπου έτοιμη να ντυθεί με τα λεπτά πράσινα φύλλα και να ξεπετάξει τα λιλά άνθη που δίνουν μια ταπεινή ευωδιά πάνω στα ευλύγιστα κλωνάρια της που παλιά τα χρησιμοποιούσαν οι γύφτοι για καλάθια και πανέρια τέλεια φτιαγμένα, και ήταν ένα προϊόν αντισεισμικό, ένα προϊόν της φύσης απαραίτητο για χώρισμα των χώρων του κάτω ορόφου των σπιτιών. Έτσι, ήταν χωρισμένο το κάτω μέρος του σπιτιού σε δοκάρια πλεγμένα με βέργες από λυγαριά.

Η μέρα άρχισε να μικραίνει, η δροσερή αύρα ήταν γλυκιά και αψιά σαν κρασί γιοματάρι. Το χειμωνιάτικο δειλινό κρατάει λίγο παραπάνω, γιατί ο ήλιος φεύγει λοξά προς τη δύση αφήνοντας πίσω το απέραντο ιώδες χρώμα του σε μακριές λωρίδες.

Το σπίτι στέκεται ατάραχο. Έγιναν πολλές κατασκευές ήρθαν τα πάνω κάτω. Οι εργάτες έξυσαν όλους τους εσωτερικούς τοίχους και βγήκε πολύ χώμα ανακατεμένο με τσόφλια αυγού και γίδινες τρίχες. Σοβάς από λάσπη και άχυρο, «μπαγταντί» το λέγανε. Δύο τεράστιες αγριντιές από άκρη σε άκρη, από ξύλο βελανιδιάς κρατούν το ταβάνι του κάτω ορόφου, βαμμένες και γυαλισμένες. Η σκεπή έφυγε όλη και αντικαταστάθηκε με ξύλινη εμφανή στέγη φτιαγμένη στο χιλιοστό, ο Μήτσος μάστορας άριστος ειδικός για τέτοιου είδους κατασκευές. Η παλιά κουζίνα έγινε ένα σύγχρονο μπάνιο και άλλαξαν όλα τα κουφώματα με σύγχρονες κατασκευές.

Το σπίτι αυτό με ξέρει. Ξέρει τα παιδικά μου χρόνια, ξέρει τα χρόνια της νιότης μου, το γέλιο μου, το κλά-

μα μου, την λύπη μου, τα τραγούδια μου, τις χαρές μου, λες και έχει ανθρωπινό και καλοσυνάτο πρόσωπο και μ' αγκαλιάζει με αγάπη.

Η γλυκιά ξεκούραση με περίμενε στο δωμάτιο. Στο τζάκι ακόμα τα κούτσουρα σιγοκαίνε και με λίγα προσανάμματα έφεξε, φωτίστηκε ο χώρος, οι λόγχοι της φωτιάς σκόρπισαν σκιές παιχνιδιάρικες πάνω στους τοίχους, στα κρεβάτια, στην γνώριμη πολυθρόνα, πάνω σε ένα μικρό σεντουκάκι, εκεί στην γωνία του δωματίου.

Το πατρικό σπίτι στη Βάλτα

Ένα μικρό σεντουκάκι από ξύλο κέδρου καλοφτιαγμένο από τον ξυλουργό πατέρα της μάνας μου, άριστος τεχνίτης, με το προσωνύμιο ο «μπαρμπα-Στέργιος ο Βαϊνάς» και δεν ήξερα τι έχει μέσα. Το άνοιξα προσεκτικά, δαντελίτσες τυλιγμένες σε ρολά μασούρια, νήματα από τον αργαλειό, καρούλια σε διάφορα χρώματα, μια τλούπα από μετάξι, βελόνες πλεξίματος, διάφορα μικροπράγματα. Στο βάθος στην αριστερή γωνία, ένα μαντήλι δεμένο σε δύο γερούς κόμβους σταυροειδών, μαλακό σαν μετάξι, τι να έχει άραγες μέσα τόσο γεροδεμένο. Σίγουρα κάποιες λίρες ή ένα χρυσαφικό, ή ένα πεντόλιρο. Μήπως κάποιο γράμμα; Μήπως φλουριά;

Λύνω με προσπάθεια τους δύο καλοδεμένους κόμβους και ξεχύθηκαν σαν μετάξι δύο κοτσίδες πλεγμένες αραιά. Οι κοτσίδες των μαθητικών μου χρόνων από το Δημοτικό μέχρι την Ε' Γυμνασίου.

Ένα παρατεταμένο <<Α>> ξεφώνισα και χάθηκα στις αναμνήσεις μου. Μέσα σε μία φανταστική ταχύτητα ξεχύθηκε όλη η μαθητική μου ζωή. Το σχολείο, οι συμμαθήτριάς μου, οι καθηγητές μου. Η Λίτσα αγαπημένη και ξεχωριστή, η Ρούλα, η Αργυρώ, η Αφροδίτη, η άλλη Ρούλα και άλλες που έφυγαν και σταμάτησε πρόωρα το ταξίδι της ζωής τους. Οι καθηγητές άραγε υπάρχουν;

Η νιότη μας των 18 χρόνων. Η νιότη μας, αχ, αυτό το γλυκό πουλί της νιότης, μας πήρε στα φτερά του και πετάξαμε μαζί του. Η ζωή είναι άλλο πράγμα, η ζωή που ξεπερνάει την φαντασία μας, αλλά η μνήμη μας φύλαξε όλες τις πολύτιμες αναμνήσεις μας.

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ "ΑΓΙΑΝΑΣΤΑΣΙΤΕΣ" Η ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΜΑΣ ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ (17/6/2023)

ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ ΠΟΥΛΙΟΣ

Φιλολόγος Θεολόγος

Απόφοιτος της Εκ/κής σχολής, Αγ. Αναστασίας

Οι απόφοιτοι της εκκλησιαστικής σχολής Αγίας Αναστασίας ιδρύσαμε το 1981 στη Θεσσαλονίκη, όπου έχουμε και τη δική μας ιδιόκτητη εστία, το σύλλογο των αποφοίτων της σχολής μας. Κι αυτό έγινε δέκα χρόνια μετά το κλείσιμό της, η οποία εκκλησιαστική σχολή λειτούργησε από το 1919 μέχρι το 1971, στο γνωστό ομώνυμο μοναστήρι.

Από τότε μέχρι σήμερα, δηλαδή πάνω από σαράντα χρόνια, πέρα από τις ποικίλες δραστηριότητες κάθε χρονιάς, όπως εμφανίσεις της χορωδίας μας, βυζαντινής βέβαια μουσικής σε διάφορες γιορτές, σε ναούς, ακόμη και στο μέγαρο μουσικής Θεσ/νίκης, αλλά και σε πόλεις και χωριά, κυρίως της βορείου Ελλάδας, διάφορες ομιλίες στην αίθυσά μας και άλλου από ειδικούς επιστήμονες πάνω σε ενδιαφέροντα επίκαιρα θέματα, συνεστιάσεις ετήσιες αλλά και άλλες, εκδρομές τόσο στην Ελλάδα όσο και το εξωτερικό, συμμετοχή σε επετηαικές και άλλες εκδηλώσεις, εκτός από όλα αυτά, οι απόφοιτοι ως σύλλογος με τις γυναίκες μας οι οποίες μας ακολουθούν σε ό,τι κάνουμε, επισκεπτόμαστε οπωσδήποτε τρεις φορές το χρόνο την τροφό μας μονή, όπου, κατά την τέλεση των ιερών ακολουθιών ψάλλει η χορωδία μας.

Πιο συγκεκριμένα ανεβαίνουμε πάντα στον πανηγυρικό εσπερινό της εορτής της Αγίας μας, στις 21 Δεκεμβρίου, στον εσπερινό της εορτής του ανιδρυτού της μονής Αγ. Θεωνά το απόγευμα της παραμονής της Δ' Κυριακής των νηστειών και τέλος το τελευταίο συνήθως Σάββατο του Ιουνίου, με την οποία επίσκεψη κλείνουμε ως σύλλογος τις εκδηλώσεις κάθε χρονιάς.

Φέτος για το 2023 βρεθήκαμε στο μοναστήρι το Σάββατο 17 Ιουνίου, αφού στις 25 που είχε οριστεί αρχικά, ήταν οι βουλευτικές εκλογές. Το πρωί τελέστηκε στο καθολικό, όπως κάθε χρόνο, αρχιερατική θ. λειτουργία και μνημόσυνο για τους προαπεθόντες Δ/ντές, καθηγητές και μαθητές της σχολής, όπου χοροστάτησε ο ομογάλακτος Σεβασμιώτατος Μιλήτου και ηγούμενος της μονής κ. Απόστολος.

Οι καιρικές συνθήκες τη μέρα αυτή δεν ήταν και οι

καλύτερες, καθώς έβρεχε από τη νύχτα πολύ δυνατά και ασταμάτητα, με αποτέλεσμα η συμμετοχή των ομογάλακτων αποφοίτων να είναι περιορισμένη και σε αρκετά μικρότερο βαθμό απ' ό,τι άλλες χρονιές.

Η αλήθεια είναι βέβαια πως όσο περνούν τα χρόνια η πορεία του συλλόγου είναι φθίνουσα, με λιγότερες εκδηλώσεις, όπως π.χ. της χορωδίας μας και μικρότερη συμμετοχή των αποφοίτων σε ό,τι γίνεται, ενώ

Η Ι. Μ. της Αγίας Μεγαλομάρτυρος Αναστασίας

στην περίοδο του κορωνοϊού σχεδόν είχαν ατονήσει τα πάντα, εκτός από τις επισκέψεις στο μοναστήρι στις τρεις προαναφερθείσες περιπτώσεις. Όμως η κύρια αιτία είναι άλλη. Κι αυτή έχει σχέση με το γεγονός ότι δεν υπάρχουν νέοι απόφοιτοι, αφού, όπως τονίστηκε στην αρχή, η σχολή δυστυχώς έκλεισε το 1971

και όσοι απόφοιτοι έχουμε μείνει είμαστε όλοι πάνω από 70 χρονών και κάποιοι αρκετά ή πολύ πιο πάνω. Είναι φανερό πια ότι ο πανδαμάτωρ χρόνος επιβάλλοντας τους δικούς του νόμους δεν επιτρέπει σε πολλούς αποφοίτους, που όσο περνούν τα χρόνια γίνονται όλο και πιο πολλοί, να συμμετέχουν στις δραστηριότητες του συλλόγου μας και στα τρία καθιερωμένα προσκυνήματα στην τροφό μας μονή. Παρ' όλα αυτά ανεβήκαμε επάνω αρκετοί, θα έλεγα, εάν υπολογίσουμε τις προηγούμενες επισημάνσεις.

Μετά τη Θ. λειτουργία βρεθήκαμε, όπως κάθε φορά, στο αναψυκτήριο της μονής, όπου μας περίμενε η πατροπαράδοτη φασολάδα, για να μας θυμίσει το πιο συνηθισμένο και αγαπημένο μας φαγητό κατά τη διάρκεια της φοίτησής στη σχολή. Ακόμη συζητώντας με τους παρόντες συμμαθητές μας να γυρίσουμε πολλές δεκαετίες πίσω και να ξαναθυμηθούμε όσα ζήσαμε στη σχολή, τα οποία, παρ' ότι πέρασαν πάνω από πενήντα χρόνια είναι ακόμη ολοζώντανα μπροστά μας, λες και τα ζήσαμε μόλις χτες. Τότε που δεκαετήχρονα παιδιά ανηφορίζαμε για πρώτη φορά κάτω απ' το δημόσιο δρόμο για τα μοναστήρι και τη σχολή, για να συναντήσουμε εκεί μια άγνωστη μέχρι τότε σε μας οικογένεια, αποτελούμενη από συνομηλικούς από διάφορα μέρη της πατρίδας μας και να ζήσουμε "ομόκλινοι" και

"ομοτράπεζοι", αποχαιρετώντας στην πύλη του μοναστηριού, για μεγάλα χρονικά διαστήματα, τη βιολογική μας οικογένεια.

Αυτή η νέα κοινοβιακή μας ζωή, σε μια κρίσιμη και ευαίσθητη ηλικία μακριά από τη μέχρι τότε οικογενειακή εστία περιελάμβανε έναν άγνωστο και εντελώς διαφορετικό μέχρι τότε τρόπο ζωής. Όμως τον διαχειριστήκαμε τελικά με επιτυχία, λόγω της συμβίωσής μας με συνομήλικους, τους οποίους αν και βλέπαμε για πρώτη φορά, τόσο κατά τη διάρκεια της φοίτησής μας, αλλά και μετά απ'αυτήν τους νιώθαμε και τους νιώθουμε ακόμη και μέχρι και σήμερα ως αδέρφια. Κι αυτός ο νέος για όλους μας τρόπος ζωής περιελάμβανε ανάμεσα στα άλλα και τα παρακάτω:

- Καθημερινά, βέβαια, μαθήματα, όπως σε ένα εξατάξιο τότε Γυμνάσιο, με επί πλέον ορισμένα θεολογικά μαθήματα στις μεγαλύτερες τάξεις, αλλά και μάθημα βυζαντινής μουσικής, όπως και μάθημα γεωπονικών, με πρακτική συνάμα εξάσκηση, υπό την επίβλεψη του γεωπόνου καθηγητή σε συγκεκριμένους χώρους κοντά στη σχολή. Όμως υπήρχε πέρα από τις έξι τάξεις και μια επί πλέον τάξη, η εβδόμη, στην οποία διδασκόμασταν μόνο θεολογικά μαθήματα, παρόμοια μ'αυτά που διδάσκονται οι φοιτητές των πανεπιστημιακών θεολογικών σχολών.

- Κοινή δίωρη και τρίωρη μελέτη στις αίθουσες διδασκαλίας για όλες τις τάξεις δυο φορές την ημέρα. Η πρώτη μία περίπου ώρα μετά το μεσημεριανό φαγητό και η δεύτερη πιο αργά το απόγευμα, υπό την επίβλεψη πάντα ενός μαθητή της εβδόμης τάξης, έτσι ώστε να υπάρχει απόλυτη ησυχία για μεγαλύτερη αποδοτικότητα στο διάβασμα.

- Κοινό φαγητό στην τραπεζαρία της μονής, πρωί, μεσημέρι και βράδυ, το οποίο κουβαλούσαν από το μαγειρείο μέσα σε ειδικούς κουβάδες οι "κουβατζήδες", μαθητές που είχαν την ανάλογη κάθε φορά υπηρεσία.

- Καθάρισμα ορισμένων, πριν μαγειρευτούν, φαγητών κατά τάξεις, όπως πατάτες, σπανάκια, μήλα, όσπρια κ.α., αλλά και ψάρια απ'όσους μαθητές ήξεραν να καθαρίζουν, έξω από το χώρο του μαγειρείου ή όταν έβρεχε ή έκανε πολύ κρύο, στον εξωνάρθηκα του καθολικού.

- Νηστεία κάθε Τετάρτη και Παρασκευή, αλλά και τις μεγάλες τεσσαρακονθήμερες νηστείες πριν τα Χριστούγεννα και πριν το Πάσχα.

- Καθημερινό διπλό εκκλησιασμό, με Όρθρο το πρωί, πριν το πρωινό φαγητό και Εσπερινό το απόγευμα, αλλά και τις Κυριακές θ. Λειτουργία, όπου έψαλλαν οι μαθητές των μεγαλύτερων τάξεων.

- Κουβάλημα ξύλων από το δάσος ή από τη σχετική αποθήκη ξυλείας, είτε στις τάξεις πρωί - πρωί, πριν αρχίσουν τα μαθήματα, με τα οποία ανάβαμε τις ξυλόσομπες, για να είναι ζεστές οι αίθουσες κατά τη διάρκεια των μαθημάτων, αλλά και το βράδυ στους θαλά-

μους στους οποίους κοιμόμασταν κατά τάξεις για να είναι ζεστές, όταν πηγαίναμε για ύπνο.

- Διάβασμα λογοτεχνικών βιβλίων τα οποία δανειζόμασταν από τη βιβλιοθήκη της σχολής, στην οποία ήταν υπεύθυνος ένας μεγαλύτερης τάξης μαθητής, ο βιβλιοθηκάριος.

- Σχολικοί περίπατοι στο γήπεδο της σχολής, σε συγκεκριμένα μέρη στα γύρω βουνά, στο γήπεδο των Βασιλικών, στην Αγ. Παρασκευή έξω από τα Βασιλικά, ακόμη και μέχρι τη Νέα Ραιδεστό αλλά και σ'άλλα μέρη.

- Σχολικές εκδρομές στο τέλος κάθε χρονιάς σε διάφορα μέρη της χώρας, όπως, απ'ότι θυμάμαι και έχω και σχετικές φωτογραφίες, Θεσσαλονίκη, Μετέωρα, Ιωάννινα, Πελοπόννησο, Άγιον Όρος και αλλού.

- Ακόμη ποδόσφαιρο και βόλεις τον ελεύθερο χρόνο, σε δυο κοντινούς, δίπλα και κάτω απ'τη σχολή, χώρους, αλλά κατά διαστήματα και στο κανονικό γήπεδο ποδοσφαίρου, αρκετά πιο κάτω απ'το μοναστήρι, κοντά στο εξωκκλήσι του Αγ. Κηρύκου, με αμοιβή πολλές φορές για τη νικήτρια ομάδα, από ένα μπισκοτολούκουμο για τον καθένα από τους νικητές.

- Τον ελεύθερο χρόνο επίσης, πέρα απ'τα διάφορα άλλα παιχνίδια: ανέβασμα μέχρι το ασηκηταριό του Αγ. Θεωνά, πολύ ψηλά στο βουνό, περπάτημα στις γύρω βουνοπλαγιές και μερικές φορές στα κοντινά χωριά, αλλά πολύ συχνά περπάτημα μέχρι το "τεμπελόξυλο", όπου καθόμασταν για ξεκούραση και κουβέντα, αλλά ακόμη πιο συχνά μέχρι την αείρροη βρύση, έξω από την ανατολική πύλη του μοναστηριού, για πιούμε, κάθε φορά το απαραίτητο νερό, αφού τέτοιο δεν είχαμε ούτε μαζί μας ούτε πιο κοντά.

- Κούρεμα σε τακτά χρονικά διαστήματα, όχι πολύ αραιά, σε αρκετά μεγάλο βαθμό, όχι όμως "γουλί", όπως στο στρατό, από ένα μαθητή "κουρέα", μεγαλύτερης τάξης, ή από ένα συμμαθητή μας, όταν φοιτούσαμε εμείς στις μεγαλύτερες τάξεις. Οι συγκεκριμένοι κουρείς-μαθητές μάθαιναν να κουρεύουν στα κεφάλια μας, ίσως και να είχαν κάποια κλίση σ'αυτό και σύντομα, θα έλεγα, γίνονταν σχεδόν κανονικοί κουρείς.

- Ακόμη ατομική καθαριότητα, τίναγμα των κουβερτών και καθάρισμα των κρεβατιών και των θαλάμων στους οποίους κοιμόμασταν κατά τάξεις, κάθε Σάββατο, με επιθεώρηση στο τέλος από τον υπεύθυνο καθηγητή και πλύσιμο, στα πρώτα χρόνια κυρίως, των ρούχων μας από μας τους ίδιους, στις λεκάνες που βρίσκονταν πίσω από τη βρύση της μονής.

- Σε περίπτωση αδιαθεσίας κάποιου μαθητή τον περίμενε στο αναρρωτήριο της σχολής ένας συγκεκριμένος μεγαλύτερης τάξης μαθητής, ο οποίος εκτελούσε χρέη νοσοκόμου, παρέχοντας σ'αυτόν τις πρώτες βοήθειες στο σχετικό κρεβάτι που υπήρχε εκεί, δίνοντάς του κάποιο χάπι, συνήθως ασπιρίνη, ή συμπυκνωμένα γαλατάκια, για ενδυνάμωση του οργανισμού ή ό,τι

άλλο υπήρχε στη διάθεσή του αναρρωτηρίου. Βέβαια μια φορά την εβδομάδα κάθε Σάββατο συνήθως έρχοταν από τη Γαλάτιστα για κάποιες ώρες ένας παθολόγος γιατρός, ο οποίος εξέταζε όσους είχαν κάποιο πρόβλημα υγείας αντιμετωπίζοντας έτσι πιο σοβαρές καταστάσεις απ'ό,τι ο νοσοκόμος μαθητής.

- Κοινή κατάκλιση στο κρεβάτι του ο καθένας στις εννιά η ώρα το βράδυ και σιωπητήριο στις δέκα, με το καμπανάκι που ήταν έξω από τον πιο κρύο θάλαμο, 'το γνωστο σε όλους μας ως "Σιβηρία" να μας το υπενθυμίζει και τις δυο φορές δυνατά, οπότε δεν έπρεπε να μιλάμε απ' το σιωπητήριο και μετά καθόλου μεταξύ μας, με τον επιμελητή της σχολής να περνά τακτικά από τους θαλάμους, για να διαπιστώσει αν έχουμε κοιμηθεί.

Όλα τα παραπάνω, αλλά και κάποια άλλα ακόμη, όπως οι σχέσεις μας με τους καθηγητές, ιδιαίτερα με κάποιους πιο χαρακτηριστικούς τύπους από τους υπόλοιπους και το Δ/ντή της σχολής, με τον ηγούμενο του μοναστηριού και όσους άλλους εργαζόνταν σ' αυτό, άφησαν έντονο το αποτύπωμά τους στις ψυχές μας. Έτσι αποκτήσαμε, καθώς περνούσαμε τις τάξεις, ζώντας όλη τη μέρα μαζί όλο και πιο πολύ κοινή ταυτότητα και ιδιότητες με τους ομογάλακτους συμμαθητές, περισσότερο με τους συνταξιώτες, αλλά, αν και όχι τόσο έντονα και με τους μαθητές μεγαλύτερων από μας τάξεων. Οι ιδιότητες αυτές αναπτύχθηκαν μέσα από μια ιδιόμορφη καθημερινότητα, με την ανάγκη αυτοσυντήρησης, μακριά από το οικογενειακό περιβάλλον, και τη συντροφικότητα ως ανάγκη πε-

ρισσότερο και λιγότερο ως επιλογή. Έτσι αναπτύχθηκε έντονα η αίσθηση του "εμείς οι Αγιαναστασίτες", ως κάτι το ξεχωριστό και διαφορετικό από άλλες συλλογικότητες.

Λίγες είναι οι περιπτώσεις ανθρώπων ομάδων ή κοινοτήτων οι οποίες διατηρούν την αίσθηση αυτή τόσο καθαρή και έντονη, όσο η κοινότητα των αγιαναστασιτών. Η κοινή βιοτική εμπειρία του μεγαλώματος σε μοναστήρι με όλα τα θετικά αλλά και με αρνητικά ίσως στοιχεία, ήταν από μόνη της ικανή να θωρακίσει αυτή την αίσθηση του "εμείς" και να την κρατήσει μέχρι σήμερα, μετά από πολλά χρόνια ιδιαίτερα δυνατή και έντονη. Γι' αυτό, όταν μιλάμε στο τηλέφωνο και μιλάμε συχνά με τους συμμαθητές της τάξης μας, τους συνταξιώτες δηλαδή, ή όταν συναντιόμαστε σε κάποιες εκδηλώσεις του συλλόγου μας ή και ιδιωτικά, οι λέξεις που ακούγονται πρώτα απ' όλες, ταυτόχρονα με έναν εγκάρδιο χαιρετισμό, είναι " τί κάνεις ομογάλακτε αδελφέ", πώς είσαι, πώς είναι η υγεία σου;, με δεδομένο ότι έχουμε μεγαλώσει ήδη αρκετά. Απ' όλα αυτά φάνηκε λοιπόν ότι το "αγιαναστασίτικο φαινόμενο" αποτελεί μια πραγματικότητα θαυμαστή και αξιοζήλευτη για όσους παρακολουθούν τις δραστηριότητες του συλλόγου μας.

Εν κατακλείδι ο όρος "ομογάλακτος αδελφός", έχει πράγματι ακόμη και σήμερα, πενήντα και παραπάνω χρόνια, αφ'ότου αποφοιτήσαμε από την εκκλησιαστική σχολή της Αγίας Αναστασίας, το δικό του ουσιαστικό, ξεχωριστό, αξιέπαινο και αξιοθαύμαστο περιεχόμενο, ώστε να μιλάνε, όσοι μας γνωρίζουν καλά, για το "φαινόμενο Αγιαναστασίτες".

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Στην επέτειο του σεισμού της Ιερισσού 26 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1932 ΙΕΡΙΣΣΟΣ

Μέσα απ' τα ερείπια του σεισμού πριν από χρόνια αναγεννήθηκες.

Μάζεψες τα συντρίμμια σου και τα 'κανες ελπίδες.

Κατέβηκες από των λόφων τα ψηλώματα

και εκεί που από το κάστρο σου αρχόντισσα περήφανη το πέλαγος θωρούσες στην αγκαλιά του, ήρθες και κούρνιασες του 'δωσες όλα σου τα δάκρυα και με τους γλάρους του αντάμα εσύ θρηνούσες.

Μα τώρα στέκεσαι στον κόλπο σου περήφανη και το κορμί σου, το χαϊδεύουν μαϊστράλια και καθρεφτίζεσαι πανέμορφη στα γαλανά, τα γελαστά σου ακρογιάλια.

Τον Άθωνα έχεις για σκιά σου και προστάτη σου της Παναγίας το περιβόλι φυλαχτό σου.

Κοιτίδα εσύ λαμπρών πολιτισμών κρύβεις βαθιά στα σπλάχνα σου όλη τη δόξα απ' το αρχαίο όνομά σου.

Σ' αυτή τη ξέχωρη γωνιά της γης που γεννηθήκαμε έχουμε δύο μικρές πατρίδες να αγαπάμε.

Τη μια που γκρέμισε μια νύχτα ο σεισμός και εμείς την αναστήσαμε βαθιά μεσ' την καρδιά μας και αυτή που τώρα χτίζουμε το μέλλον της ακολουθώντας μυστικά τα όνειρά μας.

Και όταν μας παίρνει η νοσταλγία αγκαλιά

και ζούμε με το παρελθόν μας μόνο

σαν προσευχή η σκέψη μας ακροπατάει στα καλντερίμια τα παλιά εκεί που κάποτε ένας άγιος σεισμός σταμάτησε το χρόνο.

ΜΑΙΡΗ ΠΑΝΤΕΛΙΑΔΟΥ

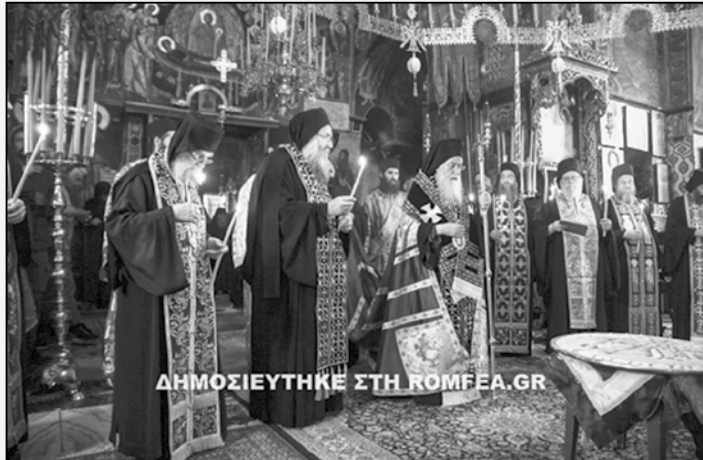
Αγιορείτικα νέα

Ιερά Πανήγυρις της Ιεράς Μονής Μεγίστης Λαύρας για την εορτή του Οσίου Αθανασίου του Αθωνίτου

Με λαμπρότητα και την επιβαλλόμενη μεγαλοπρέπεια γιορτάστηκε την Τετάρτη 19 Ιουλίου 2023, σύμφωνα με το Ιουλιανό Ημερολόγιο, η πανήγυρις της Ιεράς Μονής Μεγίστης Λαύρας, για την εορτή του Οσίου Αθανασίου του Αθωνίτου.

Ευλαβείς προσκυνητές από τα πέρατα της οικουμένης, και μοναχοί από μονές και κελιά του Αγίου Όρους, κατέκλυσαν το Ιερό κοινόβιο και συμμετείχαν στην πολύωρη, κοπιαστική, άμα δε και κατανυκτική αγρυπνία της εορτής, η

οποία άρχισε την ογδόην εσπερινήν της παραμονής και περατώθηκε στις δέκα το πρωί της κυριώνυμης ημέρας.

Των ιερών ακολουθιών της πανηγύρεως, προσκεκλημένος της ιεράς Μονής προεξήρχε ο Σεβ. Μητροπολίτης Κορίνθου κ. Διονύσιος, πλαισιούμενος από τον Καθηγούμενο της Ι.Μ. Ιβήρων Αρχιμ. Ναθαναήλ, τον Καθηγούμενο της Ι.Μ.Μ. Λαύρας

Αρχιμ. Πρόδρομο και αντιπροσώπων άλλων Ιερών Μονών και κληρικών από μητροπόλεις της Ελλάδος.

Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Μεγίστης Λαύρας

Η Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Μεγίστης Λαύρας είναι μια εκ των είκοσι μονών του Αγίου Όρους και κατατάσσεται πρώτη (1η) στην ιεραρχική τάξη των αγιορείτικων μονών και η μεγαλύτερη σε έκταση.

Άλλες ονομασίες με τις οποίες φέρεται σε παλαιότερα έγγραφα είναι "Λαύρα των Μελανών", "Λαύρα του κυρού Αθανασίου", "Λαύρα του αγίου Αθανασίου", "Μεγάλη Λαύρα", ή και απλώς "Λαύρα" που σημαίνει τύπος μοναστηριού με χαλαρή κοινοβιακή ζωή.

Καθηγούμενος της Ιεράς Μονής είναι ο Αρχιμανδρίτης Πρόδρομος Λαυριώτης..

Βρίσκεται λίγο βορειότερα του νοτιοανατολικού άκρου της χερσονήσου του Άθω, πάνω σ' ένα πλατώμα βράχου. Απέχει 1,5 ώρα από τις Καρυές με αυτοκίνητο και γύρω στις 7 ώρες πεζοπορία, ενώ από την ακτή περίπου 20 λεπτά, όπου και βρίσκεται ο αρσανάς της μονής.

Το μοναστήρι είναι πολύ μεγάλο, με οχυρωματικούς πύργους, με προβολικούς οχετούς, τις "ζεματίστρες" στις εισόδους της μονής από όπου έριχναν καυτό λάδι για να αντιμετωπίζουν τις επιδρομές των πειρατών, κατά ίδια αρχιτεκτονική εφαρμογή

των κάστρων. Ακόμα, έξω βρίσκεται ένας νερόμυλος, καλλιέργειες (λαχανικά) και το κοιμητήριο, ενώ ψηλά στο βουνό το ασκηταριό του Αγ. Αθανασίου.

Η μονή ιδρύθηκε πάνω στο σημείο που πιθανολογείται ότι ήταν η αρχαία πελασγική πόλη Ακρόθωσι, από τον Αγ. Αθανάσιο τον Αθωνίτη το 963 μ.Χ., που ο ίδιος, με την ακολουθία του, έκτισε στην αρχή το τετράπλευρο τείχος, στη συνέχεια το καθολικό της Μονής και τέλος τις σειρές των κελιών, κατά προτροπή και χρηματοδότηση του φίλου του, αυτοκράτορα του Βυζαντίου, Νικηφόρου Φωκά.

Μπαίνοντας από την κεντρική πύλη, στα αριστερά του θόλου που σχηματίζεται, βρίσκεται μια τοιχογραφία της Παναγίας. Κατά την παράδοση, κάποιος αλλόθρησκος την πυροβόλησε με τρεις σφαίρες (τα σημάδια των οποίων φαίνονται). Μία από αυτές εξοστρακίστηκε και τον πέτυχε στην καρδιά.

Η ακμή της Μεγίστης Λαύρας άρχισε από την ίδρυσή της, όπου στο τέλος του 10ου αιώνα είχε εκατόν εξήντα μοναχούς, ενώ τον 11ο αιώνα επτακόσιους.

Ο χρυσός αιώνας, όμως, της μονής θεωρείται ο 14ος αιώνας, κατά τον οποίο μόνασαν πολλοί άγιοι

Αγιορείτικα νέα

πατέρες μεταξύ των οποίων και ο μεγάλος ησυχαστής Γρηγόριος ο Παλαμάς. Κατά τη διάρκεια του 15ου αιώνα δέχθηκε πολλαπλές πειρατικές επιδρομές, και υπέστη καταστροφές, με αποτέλεσμα την υιοθέτηση του ιδιορρυθμού τρόπου λειτουργίας προκειμένου να λειτουργεί στοιχειωδώς. Οι μοναχοί της μονής, εκμεταλλεόμενοι την αναγνώριση ορισμένων ευνοϊκών προνομίων, κατάφεραν κατά το τέλος του 15ου αιώνα να αποκαταστήσουν κατεστραμμένα κτίρια και αγιογράφησαν εκ νέου το Καθολικό και τα παρεκκλήσια του.

Κατά την έκρηξη της Ελληνικής επανάστασης η Λαύρα είχε 117 μοναστηριακούς μοναχούς και 448 εξαρτηματικούς ερημίτες, σκητιώτες και κελιώτες, που πολλοί από αυτούς συμμετείχαν ενεργά σ' αυτήν.

Η γεωγραφική της έκταση είναι η μεγαλύτερη του Αγίου Όρους και είναι 72000 στρέμματα.

Η μονή Μεγίστης Λαύρας έχει εικοσιένα Παρεκκλήσια εσωτερικά της μονής και πολλά άλλα εξωτερικά από τα οποία σημαντικότερα είναι του Προφήτου Ηλιού, Αγίου Γρηγορίου, Αγίας Παρασκευής και Αγιάσματος του Αγίου Αθανασίου, καθώς και ο κοιμητηριακός ναός των Αγίων Αποστόλων. Έχει, επίσης, τρεις Σκήτες, Καθίσματα, πολλά Κελιά και Ησυχαστήρια, συγκεντρωμένα ή διάσπαρτα σε διάφορες περιοχές της, καθώς και ερημητήρια σε δυσπρόσιτες περιοχές. Δύο είναι σε μορφή οικισμού, όπως η Σκήτη Αγίας Άννας και η Σκήτη Αγίας Τριάδος ή Σκήτη Κausοκαλυβίων, τα οποία και βρίσκονται στη νοτιοδυτική πλευ-

Ιερά Μονή Μεγίστης Λαύρας

ρά της Αθωνικής χερσονήσου. Η τρίτη είναι η Σκήτη Τιμίου Προδρόμου Μεγίστης Λαύρας σε μορφή ενιαίου κτιριακού συγκροτήματος και βρίσκεται επάνω από τον Ακράθω και η οποία είναι ρουμανική.

Στην περιοχή Βίγλα και κοντά στη Σκήτη Τιμίου Προδρόμου Μεγίστης Λαύρας βρίσκεται το Κάθισμα του Ακαθίστου ή Σπήλαιου του Αγίου Αθανασίου, όπου βρίσκεται το σπήλαιο του Αγίου Αθανασίου. Τέλος, σε απόσταση οκτώ χιλιομέτρων περίπου, βορειότερα της μονής και κοντά στη μονή Καρακάλου,

βρίσκεται το Κάθισμα Αγίου Ευσταθίου ή Μυλοποτάμου.

Σήμερα η μονή Μεγίστης Λαύρας έχει εξήντα Ησυχαστήρια στις περιοχές Βουλευτήρια, Ησυχαστήριο Άγιος Βασίλειος, Βίγλα, Κατουνάκια και Καρούλια. Τα περισσότερα από αυτά, επειδή βρίσκονται σε άνυδρες τοποθεσίες, καλύπτουν τις ανάγκες τους με βρόχινο νερό και δεν διαθέτουν δική τους καλλιεργήσιμη έκταση.

Σημειώνεται ότι το Καθολικό της Μονής της Μεγίστης Λαύρας αποτελεί το πρότυπο για όλα τα αγιορείτικα Καθολικά, με το οποίο και εγκαινιάστηκε η αρχιτεκτονική τυπολογία του τρίκογχου Αθωνικού ναού, που φέρει, δηλαδή, τρεις κόγχες, την κεντρική του ιερού και άλλες δύο στο βόρειο και νότιο τοίχο του ναού, δίνοντας στο κτίσμα μια τριφυλόσχημη κάτοψη.

Η μοναστική δύναμη της Μονής, σύνολο μοναχών και εξαρτηματικών, κυμαίνεται σήμερα στα 320-330 άτομα.

Ο Άγιος Αθανάσιος ο Αθωνίτης

Το κυπαρίσσι του Αγ. Αθανασίου του Αθωνίτη. Λέγεται ότι η ηλικία του ξεπερνά τα 1000 χρόνια

Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΜΑΣ

10 ΗΜΕΡΗ ΕΚΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΑ

Την μεγαλύτερη σε διάρκεια εκδρομή (9 διανυκτερεύσεις), προγραμματίσει και πραγματοποιήσει ο Παγχαλκιδικός Σύλλογος από 7/7 μέχρι 16/7 στις πρωτεύουσες της Σκανδιναβίας. Ήταν ένα ξεχωριστό, καταπληκτικό και άριστα οργανωμένο ταξίδι στο οποίο μετείχαν 49 μέλη και φίλοι του Συλλόγου, με υπεύθυνο από το Δ.Σ. τον πρόεδρο κ. Κοτσάνη και την συμμετοχή τριών μελών του συμβουλίου, της κ. Ζαμπόκα, του κ. Μπούφτα και του κ. Στρατή οι οποίοι συνετέλεσαν στην μεγάλη επιτυχία της εκδρομής. Τα ξενοδοχεία υπέροχα τα λεωφορεία υπερσύγχρονα, τα τραίνα επίσης και η συνέπεια στο δευτερόλεπτο.

Παραμυθένια τοπία, αμέτρητοι καταρράκτες, Ωκεανός, παγετώνες, λίμνες, πράσινο, φιόρδ, χρωματιστά σπίτια, ποιότητα ζωής είναι μερικά από αυτά που είδαμε και ζήσαμε στο ταξίδι όνειρο των 10 ημερών στις Σκανδιναβικές πρωτεύουσες.

Από το γοητευτικό Ελσίνκι, στην κοσμοπολίτικη Στοκχόλμη με τα νησάκια, τις γέφυρες και τις μοντέρνες γειτονιές, το πολυεθνικό Όσλο και το πανέμορφο Μπέργκεν με τα μοναδικής ομορφιάς φιόρδ, μέχρι την αριστοκρατική Κοπεγχάγη που λες και ξεπήδησε από παραμύθι του Χανς Κρίστεν Αντερσεν. Στην εκδρομή εκτός των άλλων:

- Απολάυσουμε καταπληκτική κρουαζιέρα στην Βαλτική, από Ελσίνκι-Στοκχόλμη με διανυκτέρευση και πλήρη διατροφή με ποτά σε κρουαζιερόπλοιο πολιτεία ολόκληρη.

- Χαρήκαμε την ομορφότερη παγκοσμίως διαδρομή με τραίνο πάνω στα φιόρδ, από Μυρντάλ ως το Φλάμ, δύο παραμυθένιες πολίχνες της Δυτικής Νορβηγίας.

- Ζήσαμε την εμπειρία της κρουαζιέρας σε φιόρδ της Νορβηγίας από το Φλάμ στο Γκουντβάγκεν και την υπέροχη οδική διαδρομή με καταπληκτική θέα μέχρι το ξεχωριστό Μπέργκεν.

Η κ. Μαρία Χαρατζόγλου-Γρίβα περιγράφει παρακάτω την εκδρομή, την οποία και ευχαριστούμε θερμά.

ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΑ ΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙ ΟΝΕΙΡΙΚΟ

Και... σαν δαμάσαμε τον κορωνοϊό, άνοιξε φτερά ο ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ, για κείνες, τις τόσο καλά οργανωμένες, αποδράσεις. Μορφωτικές, πολιτιστικές, ψυχαγωγικές. Επιλογή η Σκανδιναβία. Ένας προορισμός που φαντάζει εξωτικός.

Τέσσερις χώρες σκαρφαλωμένες στην βορεινή ακμή της Ευρώπης. "Νταγιαντόν" την παγωνιά, το κρύο τον χιονιά. Μοιράζουν τον χρόνο σε πολύωρες μέρες και στις πιο μεγάλες νύχτες και κολυμπούν στην Βαλτική και στο Σουηδικό Αρχιπέλαγος.

Με την δίψα της γνωριμίας ενός άλλου τόπου, άλλου πολιτισμού, άλλου τρόπου ζωής, στις 7 Ιουλίου 49 μέλη του συλλόγου μας πατάμε στο Ελσίνκι. Πρωτεύουσα, πνευματικό, βιομηχανικό και αθλητικό κέντρο της Φινλανδίας.

Την Φινλανδία μην την ψάχνετε στα βάθη των αιώνων. Για 655 χρόνια ήταν προσάρτηση της Σουηδίας και 108 ακόμα, αυτόνομο Μεγάλο δουκάτο της Ρωσίας. Ανεξάρτητη έγινε το 1917.

Επίπεδη χώρα, θεμελιωμένη σε νησιά με λίμνες και ποτάμια, σήμερα είναι μια από τις πιο σύγχρονες Ευρωπαϊκές χώρες. Πλούσια σε ορυκτά και ξυλεία.

Ελσίνκι, μια όμορφη πόλη, με κτίρια πολλών αρχιτεκτονικών ρυθμών και αντιθέσεις. Στέκομαι σε δυο αντιπροσωπευτικά οικοδομήματα: Βιβλιοθήκη. Καμωμένη ολόκληρη από ξύλο. Από ξύλο οι κολώνες, οι σκάλες, τα δάπεδα οι οροφές. Πρωτοποριακή η αρχιτεκτονική της. Και, κατά την ξεναγό, η καλύτερη του κόσμου. Έστω. Και η αντίθεση: Εκκλησία των βράχων. Ολόκληρη εκκλησία σκαλισμένη σε γρανιτένιο σπήλαιο. Με αριστοτεχνικό τρόπο ο φωτισμός. Πώς να την περιγράψω; Εντυπωσιακή.

Πιο πέρα, σε μικρό ύψωμα, σε θέση περίοπτη, με το βαθύ, κόκκινο χρώμα, μεγαλοπρεπής η Ρώσικη εκκλησία.

Στο μεγάλο πάρκο, το αφιερωματικό, τιμητικό στον μεγάλο μουσικοσυνθέτη Σιμπέλιους, μουσικό όργανο και η προτομή του, να ... μετράει τους χιλιάδες τουρίστες που φωτογραφίζονται μπροστά του.

Η δεύτερη μέρα μας βρίσκει στο κρουαζιερόπλοιο SILIA. Πλήρη για Σουηδία. Μόλις πρόλαβε να δύσει, και ήρθε πάλι μέρα. Χιλιάδες νησιά γύρω μας Μικρά μεγάλα, μεγαλύτερα. Απερίγραπτη εικόνα. Κάποια κατοικούνται.

Στοκχόλμη. Στις ακτές τις Βαλτικής κτισμένη, πάνω σε πολυάριθμα νησιά και χερσονήσους. Χωριό ψαράδων ήταν που άρχισε να μεγαλώνει για να φτάσει στην σημερινή της ακμή. Μεγάλο βιομηχανικό και πνευματικό κέντρο της Σουηδίας. Λιγότερο ορεινή από την Νορβηγία, με δάση που τέμνονται από τέλματα, λίμνες, ποτάμια. Πολύ πλούσια υπέδαφος σε ορυκτά, κυρίως σίδηρο. Μια από τις πιο αναπτυσσόμενες οικονομίες του κόσμου.

Ο Ξεναγός, μας οδηγεί, μέσα από κάποιο δρόμο με ομοιώματα πουλιών, σε έναν φαρδύ πολυσύχναστο δρόμο. Αυτός καταλήγει στα ανάκτορα όπου γίνεται η αλλαγή φρουράς. Περιπετειώδης η άφιξή μας. Μας παρέσυρε το πλήθος στους αγώνες αυτοκινήτων. Τελικά βρήκαμε τον προορισμό μας. Πλήθος οι τουρίστες. Κι ήρθε με σειρά να το αστυνομικό κι ακολουθούσαν οι μπάντες και αγήματα του στρατού τους. Αμούστακα παιδιά. Στην αυλή κάνουν κάποια βήματα, παίζουν μουσική και ... στη θέση τους. Και αποχωρούν και σκορπίζομαστε. Κι ο νους μου πάει στην αλλαγή φρουράς στο μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη. Μυσταγωγία. Ξεστράτιστα. Στην Στοκχόλμη είμαστε. Δεν έχει Παρθενώνας. Κτίστηκε τον 12ο αιώνα. Πολλά νησιά, πολλές γέφυρες που τα συνδέουν και νερά. Θάλασσες, λίμνες και ποτάμια. Δεν τα ξεχωρίζεις.

Όμορφη πόλη, γραφική, καλοδιατηρημένα κτίρια και άνετοι δρόμοι. Έχουμε πολλά να δούμε. Θα σταθούμε στο Δημαρχείο. Ξεχωριστό, μεγαλόπρεπο, επιβλητικό. Εδώ γίνο-

νται οι απονομές των βραβείων Νόμπελ. Κάποια συγκίνηση νιώθει. Είσαι κι εσύ εδώ που τιμήθηκαν μεγάλες προσωπικότητες του κόσμου. Από μια πλατιά σκάλα ανεβαίνεις στη "Χρυσή Αίθουσα". Με 63 κιλά χρυσό, σε βυζαντινά ψηφιδωτά, εξιστορούν την ιστορία τους. Φανταστικό.

Επίσκεψη στο μουσείο "Βάσα". Ένα καράβι στο βυθό του λιμανιού για 300 χρόνια, ανασύρθηκε, κλείστηκε σε μουσείο και θαυμάζεται. 11 το βράδυ. Ο ήλιος ετοιμάζεται να δύσει. Το φως του είναι ακόμα εδώ. Χαίρεσαι να περπατάς. Νιώθει γαλήνη.

Αποχαιρετούμε την Σουηδία. Πάμε στην δυτική πλευρά της Σκανδιναβικής χερσονήσου.

Νορβηγία. Χώρα ορεινή με τις πολυσιχιδέστερες ακτές του κόσμου. Χιλιάδες νησιά, πάμπολλα τα φιόρδ, σχηματίζουν γραφικά λιμάνια και όρμους. Άγριοι, γρανιτένιοι βράχοι, με βαθιές χαράδρες. Για 50-80 μέρες απόλυτο σκοτάδι, με φως από το φαντασμαγορικό βόρειο σέλλας. Έγινε ανεξάρτητο κράτος στις αρχές του 20ου αιώνα. Πρωτεύουσα το Όσλο, κτισμένο στο μυχό του βαθιού φιόρδ. Βιομηχανικό και ναυτιλιακό κέντρο, με 40 νησιά και 300 λίμνες. Απόγονοι των Βίκινγκς.

Ξεχωριστό, μοναδικό, το "Πάρκο της Ζωής". Υπαίθριο μουσείο, με αγάλματα σε φυσικό μέγεθος, από χαλκό και λευκό γρανίτη. Με σύμβολα και μεταφορές συναισθημάτων, αναφέρεται στην ζωή του ανθρώπου. Δεν είναι εύκολη η περιγραφή. Κι από το Όσλο στο Γκέιλο. Μια διαδρομή πανέμορφη. Με τρένο, μέσα από μαγευτικά τοπία, φτάνουμε στο Φλαμ. Με φέρι-μποάτ, χανόμαστε στα μεγάλα της χώρας. Μεγάλα, ογκώδη νησιά. Βουνά πάνω στα βουνά. Έχεις την αίσθηση ότι βρίσκεσαι σε μια θάλασσα αδιέξοδη. Λίγο στρίβει το πλοίο και είσαι σε άλλη θάλασσα, άλλα βουνά. Στην ακτή, μικροί οικισμοί, με τις κόκκινες στέγες και τις βαρκούλες μπρος την πόρτα τους. Και καταρράκτες. Παντού καταρράκτες. Μικροί, μεγάλοι. Πιο ψηλά χιόνια. Νιώθει ένα δέος

για τούτο το συγκλονιστικό δημιούργημα της φύσης. Κρύο, βροχή, αλλά ναι, αξίζει κανείς να το ζήσει.

Το απόγευμα απολαμβάνουμε μια κουκλίστικη ομορφιά: Μπέργκεν. Το μεγαλύτερο ναυτιλιακό κέντρο της Νορβηγίας. Όλη η πόλη ένα στολίδι. Πλατείες μεγάλες, λίμνες με πίδακες, πάπιες και κύκνους, κιόσκια για συναυλίες, όταν ο καιρός το επιτρέπει και θαυμάσιους λουλουδιασμένους σχηματισμούς στο πράσινο γρασίδι. Στην άκρη του λιμανιού σπίτια, το ένα πλάι στο άλλο, πολύχρωμα, με έντονα όλα τα χρώματα και κόκκινες σκεπές. Βαθεία τριγωνικές. Θεμελιωμένη κι αυτή πάνω σε νησιά. Η ψαραγορά, έκθεση θαλασσινών. Κάποια, πρώτη φορά τα βλέπουμε. Αλλαντικά από ελάφι, ζαρκάδι, τάρανδο και φάλαινα. Με τελεφερίκ ανεβήκαμε στον λόφο Ουλρίκεν. Χαθήκαμε στην βροχή. Γίναμε ένα με το σύννεφο. Και όταν καταλάγιασε η καταιχιά, ήταν σα να 'μαστε σε πλεούμενο με τις χερσονήσους, το λιμάνι, την αχλή της πολυχρωμίας. Ταξιδιώτες σε τόπους ονειρικούς.

Δανία. Χερσονήσοι και νησιά και εδώ. Δεν κατοικούνται όλα.

Κοπεγχάγη. Πρωτεύουσα με παλάτια και κάστρα και ποικιλία αρχιτεκτονικής. Μεγάλες πλατείες, άπλα, άνεση. Και πολλά πολλά ποδήλατα. Πολύχρωμα σπίτι ακριβώς μπροστά στην θάλασσα. Και κανάλια. Ένα και το Νιβάν. Το πιο πολυσύχναστο, το πιο πολυφωτογραφημένο. Κατά μήκος των ακτών, καφέ εστιατόρια, μπυραρίες. Τα γνωστά. Εκεί και όλο το πλήθος των τουριστών. Με μικρές βάρκες απολαμβάνεις με μίνι κρουαζιέρα την γύρω ομορφιά.

Δανός και ο μεγάλος παραμυθός Άντερσεν. Παραμύθι του η Μικρή Γοργόνα που οι Δανοί την έκαναν άγαλμα. Και δεν θα αφήσουμε την Κοπεγχάγη χωρίς μια επίσκεψη στο μεγάλο θεματικό πάρκο Τίβολι.

Ένα όμορφο ψυχαγωγικό ευχάριστο κλείσιμο της εκπληκτικής εκδρομής.

ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΛΛΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΑΣ "Η ΕΛΠΙΣ"

Πραγματοποιήθηκε στις 12/8/2023 στην Παλαιόχωρα το 10ο Αντάμωμα χορευτικών που διοργάνωσε ο Πολιτιστικός Σύλλογος Παλαιόχωρας «Η Ελπίς», με τεράστια επιτυχία και μεγάλη προσέλευση κόσμου. Στο φετινό Αντάμωμα συμμετείχαν εννιά χορευτικά από τη Χαλκιδική και τη Θεσσαλονίκη. Την εκδήλωση τίμησαν με την παρουσία τους ο Βουλευτής Χαλκιδικής κ Ιωάννης Γιώργου, η Αντιπεριφερειάρχης κ Αικ. Ζωγράφου, οι Αντιδήμαρχοι του Δήμου Πολυγύρου κ.κ.Χρ.Βορδός και Χρ. Κομπόγιαννος, η περιφερειακή Σύμβουλος κ. Μέλα Κυριακίδου, Δημοτικοί Σύμβουλοι του Δήμου Πολυγύρου, Κοινοτικοί Σύμβουλοι, εκπρόσωποι Πολιτιστικών και λοιπών Φορέων. Τον Παγχαλκιδικό Σύλλογο εκπροσώπησαν ο Πρόεδρος κ.Ιων. Κοτσάνης, ο Γεν. Γραμματέας κ. Αστ. Λυρτζής και το μέλος του Δ.σ. κ Κοκ. Ζαμπόκα, καθώς επίσης και το Χορευτικό του

Συλλόγου με πολύ καλή εμφάνιση. Την παράσταση έκλεψε το Νεανικό τμήμα του Χορευτικού ομίλου Πολυγύρου που χόρευσε γνωστούς Ελληνικούς χορούς και καταχειροκροτήθηκε από τους παρευρισκομένους.

Ήταν μία υπέροχη εκδήλωση,άριστα οργανωμένη από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Παλαιόχωρας, την οποία παρουσίασε ο πρώην πρόεδρος του Συλλόγου και Δημοτικός Σύμβουλος Πολυγύρου κ. Χρήστος Φυλακτός.

Το Δ.Σ.

ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΙΩΤΩΝ 3ΗΜΕΡΗ ΟΔΙΚΗ ΕΚΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΟΧΡΙΔΑ 16, 17, 18/06/2023

Μια ακόμα υπέροχη 3ήμερη οδική εκδρομή του Συλλόγου μας στην Οχρίδα όπου φτάσαμε το απόγευμα της πρώτης μέρας περνώντας από τις όμορφες πόλεις Κορυ-

τσά και της παραλίμνιας πόλης Πόγραδετς της Αλβανίας, το καταπληκτικό Μοναστήρι του Οσίου Ναούμ και τον παραλίμνιο νεολιθικό οικισμό. Τη δεύτερη μέρα περιηγήθηκαμε στην παλιά πόλη της Οχρίδας, την Αγία Σοφία, την εκκλησία του Αγίου Ιωάννη Θεολόγου (Καπεο), κάναμε κρουαζιέρα στη λίμνη και το μεσημέρι επισκεφτήκαμε τη Στρούγκα για βόλτα, μεσημεριανό φαγητό και καφέ. Το βράδυ σε αίθουσα του ξενοδοχείου, φάγαμε όλοι μαζί παρέα, με ζωντανή μουσική με διεθνή τραγούδια και τραγούδια της περιοχής, καθώς και λίγα Ελληνικά τραγούδια. Την τρίτη μέρα επιστρέφοντας στην Ελλάδα επισκεφτήκαμε τα αξιοθέατα της πόλης Μπιτόλα (Μοναστήρι) και φάγαμε στην περιοχή των καταρρακτών της Έδεσσας. Επιστρέψαμε στην πατρίδα με όμορφες εντυπώσεις από όλους τους εκδρομείς

16ο ΑΝΤΑΜΩΜΑ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΙΩΤΩΝ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΟΝΙΜΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΑΣ 02-09-2023

Κατακλύστηκε από πλήθος κόσμου η πλατεία του Ταξιάρχη το βράδυ του πρώτου Σαββάτου του Σεπτεμβρίου, για να συμμετάσχει στο 16ο ΑΝΤΑΜΩΜΑ ΤΑΞΙΑΡΧΙΩΤΩΝ (ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΩΝ) ΚΑΙ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΑΣ. Στην εκδήλωση αυτή συμμετείχε το χορευτικό του Παγχαλκιδικού και το νεανικό τμήμα του Χορευτικού Ομίλου Πολυγύρου, τα οποία χάρισαν υπέροχες στιγμές σε όλους τους παρευρισκόμενους. Η πολυπληθής παρουσία του κόσμου, η διάθεση, το κέφι, η καλή μουσική συνετέλεσαν ώστε να πραγματοποιηθεί μια καταπληκτική εκδήλωση και ένα υπέροχο γλέντι.

Από τον Παγχαλκιδικό παρευρέθηκαν ο Πρόεδρος κ. Κοντσάνης, το μέλος κ. Στρατής, πολλά μέλη του Συλλόγου και φυσικά ο Γ.Γ. κ. Λυρτζής, Πρόεδρος του Απανταχού Ταξιαρχιωτών, ο οποίος παρουσίασε και την εκδήλωση.

Το Δ.Σ.

ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ

Στην πλατεία των Βασιλικών την Κυριακή 18 Ιουνίου 2023 πραγματοποιήθηκε εκδήλωση για την 202η επέτειο του Ολοκαυτώματος των Βασιλικών κατά την επανάσταση του 1821.

Στον Ιερό Ναό του Αγ. Γεωργίου μετά την Θεία Λειτουργία τελέστηκε δοξολογία. Στη συνέχεια στο μνημείο των ηρώων ψάλθηκε επιμνημόσυνη δέηση, έγινε κατάθεση στεφάνων και σχετική ομιλία με τα ιστορικά γεγονότα, από την κ. Χ. Νασιούδη. Ακολούθησαν παραδοσιακοί χοροί από τα χορευτικά του ΚΑΠΗ και ΛΑΧΟΣΥΒΑ και κέρασμα από τον Δήμο.

Στην εκδήλωση παρευρέθηκαν ο Περιφερειάρχης Κεντρικής Μακεδονίας κ. Τζιτζικώστας, ο Δήμαρχος Θέρμης κ. Παπαδόπουλος, Βουλευτές της Β. Περιφέρειας Θεσσαλονίκης, Δημοτικοί και Κοινοτικοί Σύμβουλοι, εκπρόσωποι Πολιτιστικών και λοιπών φορέων και κάτοικοι των Βασιλικών και της γύρω περιοχής. Από τον Παγχαλκιδικό Σύλλο-

γο παρευρέθηκαν ο Πρόεδρος κ. Κοτσάνης, το μέλος του Δ.Σ. κ. Στρατής, το επίτιμο μέλος κ. Σαμαράς, ο δημιουργός των ταινιών του ΚΑΠΕΤΑΝ ΧΑΨΑ κ. Κυρίμης και άλλα μέλη του Συλλόγου από τα Βασιλικά και την περιοχή.

Στα Βασιλικά γράφηκε μια από τις πιο μελανές σελίδες της Επανάστασης του 1821. Γνωρίζοντας την Ιστορία και αναλογιζόμενοι όσα έγιναν στη Μάχη των Βασιλικών, αναγνωρίζουμε όλοι τον ηρωισμό των προγόνων μας.

Α Θ Α Ν Α Τ Ο Ι

Το Δ.Σ.

ΤΗΣ Ε.Ε.Ν.Ν. "Ο ΣΙΘΩΝ" **53ος ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΟΛΥΜΒΗΤΙΚΟΣ ΔΙΑΠΛΟΥΣ ΤΟΥ ΤΟΡΩΝΑΙΟΥ ΚΟΛΠΟΥ.**

Ο 53ος Διεθνής Κολυμβητικός Διάπλους του Τορωναίου κόλπου έριξε για φέτος την αυλαία του.

Θέλουμε να ευχαριστήσουμε από καρδιάς όλους έναν προς έναν προσωπικά και ιδιαίτερα τους 20 ήρωες κολυμβητές από τις 7 χώρες του πλανήτη (Ελλάδα, Αγγλία, Ισπανία, Ουγγαρία, Λίβανο, Κύπρος και Αίγυπτος) που έπεσαν στο νερό για να συναντηθούν με την ιστορία.

Μια ιστορία που μιλάει για τον τόπο μας την Χαλκιδική και το σπίτι μας τη Νικήτη που αγαπάμε με όλη μας την ψυχή, αλλά κυρίως και για τους δικούς μας ήρωες που το 1971 φύτεψαν τον σπόρο του "Διάπλου του Τορωναίου" και δημιούργησαν έναν σύγχρονο θρύλο που γιγαντώνεται χρόνο με το χρόνο και μας κάνει περήφανους.

Αυτό ήταν το όραμα του "ΣΙΘΩΝ" από την πρώτη ιστορική μέρα της ίδρυσης του και αυτό πρεσβεύει μέσα στις ψυχές μας μέχρι και σήμερα με την πρόθεση να προσφέρουμε στον τόπο μας και τους επισκέπτες μας κάθε χρόνο την καλύτερη φιλοξενία, αγνά και εθελοντικά, όπως κάνουμε τα τελευταία 53 χρόνια.

Όλοι οι αθλητές ανεξαρτήτως κατάταξης, χρόνου ή αποτελέσματος, ακολούθησαν κατά γράμμα τους κανόνες της διοργάνωσης και σεβάστηκαν τους εθελοντές μας αλλά και τις αρχές που φρόντιζαν για την ασφάλεια τους σε όλο τον αγώνα και τους ευχαριστούμε θερμά για αυτό.

Η εκκίνηση δόθηκε το πρωί του Σαββάτου και ώρα 7:14 πρώτα λεπτά από την Καλλιθέα και το ξενοδοχείο Aegean Melathron.

Οι τερματισμοί μας ξεκίνησαν στις 2:52 όπου: 1ος τερμάτισε ο Ισπανός κολυμβητής Mikel Arteta με χρόνο 7:38:07. 2ος Ο Παπαδόπουλος Γεώργιος από Κατερίνη (Αστυνομικός) Προπονητής με χρόνο 8:21:47. 3ος Ο Μαραγγός Γεώργιος από την Θεσσαλονίκη με χρόνο 8:54:57. 4ος Ο Attila Manyoki από την Ουγγαρία με χρόνο 9:05:06. 5ος Ο Mostafa Said Zaki από την Αίγυπτο με χρόνο 9:48:09. 6ος Ο Πολύζος Αλέξανδρος από την Θεσσαλονίκη με χρόνο 10:27:02. 7ος Ο Θεοφάνους Χριστόφορος από την Αθήνα με χρόνο 10:29:02. 8η Η May Timany από το Λίβανο με χρόνο 10:51:54. 9ος Ο Κατραντσιώτης Θεόδωρος από την Θεσσαλονίκη με χρόνο 11:32:10. 10ος Ο Ζαμπέτογλου Γεώργιος από την Θεσσαλονίκη (κολυμπούσε με ένα χέρι

για αρκετές ώρες) με χρόνο 11:53:05. 11ος Ο Λογοθέτης Χρήστος με καταγωγή από τον Πολύγυρο (Καλέργηδες) με χρόνο 12:40:50. 12ος Ο Μαυρομάτης Δημήτριος από την Αθήνα με χρόνο 12:51:55. 13ος Ο Δημήτρης Σακελλάρης από την Θεσσαλονίκη με χρόνο 13:25:46.

Με τον κανονισμό του αγώνα μετά την δύση του ηλίου σταμάτησε ο αγώνας μετά από 13 ώρες κολύμβησης: Ο Δημούδης Γεώργιος από την Νικήτη Χαλκιδικής. Ο Michael Peter Read ο Βασιλιάς της Μάχης από την Αγγλία. Ο Μاثας Γεώργιος από την Θεσσαλονίκη. Η Οταπασίδου Πηνελόπη από την Αθήνα.

Ραντεβού λοιπόν το 2024 στον 54ο διάπλου να ανταμώσουμε πάλι στο ετήσιο ραντεβού μας με την ιστορία.

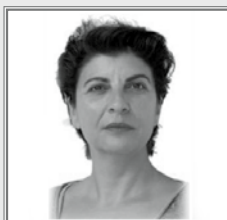
Ξεχωριστή μνεία στους εθελοντές μας, τους βαρκάρηδες του διάπλου, τα σωστικά συνεργεία, όλους τους επιχειρηματίες που στήριξαν έμπρακτα τη διοργάνωση και φυσικά όλους τους Νικητιανούς που στήριξαν με την παρουσία τους και ανέδειξαν την ζέση και την φιλοξενία για την οποία φημίζεται ο τόπος μας".

Το Δ.Σ.

Το Δ.Σ. του "Παγκαλκιδικού" συγχαίρει θερμά τους παραπάνω Συλλόγους και διοργανωτές των εκδηλώσεων.

Σ.Σ. Ρεπορτάζ από εκδηλώσεις άλλων πολιτιστικών συλλόγων και φορέων που λάβαμε, θα δημοσιευθούν στο επόμενο τεύχος.

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ ΜΑΣ

Στο Νομό Χαλκιδικής στις εκλογές της 21ης Ιουνίου 2023 εξελέγησαν τρεις βουλευτές:

Ο κ. Ιωάννης Γιώργος της Ν.Δ.,

ο κ. Απόστολος Πάνας του ΠΑ.ΣΟ.Κ.

και η κ. Κυριακή Μάλαμα του ΣΥ.ΡΙΖ.Α.

Το Δ.Σ. και ο κόσμος της Χαλκιδικής συγχαίρει και τους τρεις εκπροσώπους μας στο Κοινοβούλιο και εύχεται υγεία και δύναμη ώστε να ενεργούν και να πράττουν ότι είναι δυνατόν, για το καλό της Πατρίδας και της Χαλκιδικής μας ιδιαίτερα.

Νέα μέλη του Συλλόγου εγγραφέντα μέχρι 15/9/2023

1. Ζησίου Μαρία
2. Δημοπούλου Παρασκευή
3. Σαμαράς Χρήστος
4. Ψαθάς Δημήτριος

	Αρ.Μητρώου
Νικήτη	1936
Πολύγυρος	1937
Πολύγυρος	1938
Πολύγυρος	1939

5. Μιχαέλου Φωτεινή
6. Καραγιάννης Δημήτριος
7. Λυμπούδη Ευαγγελία

	Αρ.Μητρ.
Παλιοχώρι	1940
Κασσάνδρες	1941
Θεσσαλονίκη	1942

Σημ. Το Δ.Σ. καλωσορίζει με χαρά τα νέα μέλη και τα προσκαλεί σε ενεργό συμμετοχή στη ζωή και την δράση του Συλλόγου μας.

ΠΕΝΘΗ

Έφυγαν από την ζωή:

. Ο **Απόστολος Μουστάκας** από την Κρήνη, Συνταξιούχος Ο.Σ.Ε. επίλεκτο μέλος του Συλλόγου μας με Α.Μ. 1234 και συμμετοχή σε εκδηλώσεις και εκδρομές του Παγκαλκιδικού

. Ο **Νικόλαος Καλαϊτζής** από το Σιδηρόκαστρο Μουσικός, επίλεκτο μέλος του Συλλόγου μας με Α.Μ. 1204. Ήταν δάσκαλος της χορωδίας του Παγκαλκιδικού για 15 χρόνια. Μετείχε σε όλες τις εκδηλώσεις του Συλλόγου. Η συμβολή του στην καθιέρωση και στις επιτυχίες της Χορωδίας του Συλλόγου ήταν καθοριστική.

. Ο **Ταλέας Θεόδωρος**, υιός του επίλεκτου μέλους του Συλλόγου μας Ταλέα Γεωργίου με Α.Μ. 570 και ανιψιός του Προέδρου της Εξελεγκτικής Επιτροπής του Παγκαλκιδικού επί σειρά ετών Φώτη Ταλέα.

. Ο **Αστέριος Βαμβακάς** από το Πευκοχώρι, δάσκαλος, επίλεκτο μέρος του Συλλόγου μας με Α.Μ. 744 και αντιπρόσωπος του Παγκαλκιδικού στην περιοχή με παρουσία στις εκδηλώσεις και σημαντική βοήθεια στον Συλλογο.

Το Δ.Σ. απευθύνει θερμά συλλυπητήρια στους οικείους των μεταστάντων, ευχόμενο την εξ ύψους παρηγορία.

Σ.Σ.: Παρακαλούνται όλα τα μέλη, οι συγγενείς και οι φίλοι, να ειδοποιούν για εκδημίες μελών μας, ώστε να ενημερώνεται το Περιοδικό, και να παρίσταται, αν είναι δυνατόν, αντιπροσωπεία του Δ.Σ.

ΟΙ ΧΟΡΗΓΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΜΑΣ

Μέχρι σήμερα, χορηγοί του Περιοδικού είναι:

**ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΓΙΩΝΑΣ (τ. 1-4), ΑΣΤΕΡΙΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ (τ. 5-6),
ΕΥΡΥΔΙΚΗ ΜΑΣΑΛΑ-ΜΟΥΣΤΟΥ (τ. 7), ΜΟΣΧΟΣ ΜΟΣΧΟΣ (τ. 8),
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ & ΟΛΥΜΠΙΑ ΓΡΑΜΜΕΝΑ (τ. 9), ΔΗΜΟΣ ΠΟΥΛΓΥΡΟΥ (τ. 10),
ΧΡ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑΣ (τ. 11), ΠΕΡΙΦ. ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ (τ. 12),
ΚΩΝ. & ΑΦΡ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ (τ. 13), ΔΗΜΟΣ ΣΙΘΩΝΙΑΣ (τ. 14),
ΜΑΓΔΑ ΚΕΚΕΡΗ-ΣΛΙΝΗ (τ. 15), ΗΛΕΚΤΡΑ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ (τ. 16),
ΕΛΛΗ, ΜΑΡΙΑ, ΚΑΙΤΗ & ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥΔΗ (τ. 17),
ΔΗΜΟΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ (τ. 18), ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΙΧΟΣ (τ. 19),
ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΥΛΓΥΡΙΝΩΝ & ΘΩΜΑΣ ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ (τ. 20),
ΧΡΗΣΤΟΣ ΔΙΑΜΑΝΤΟΓΛΟΥ (τ. 21), ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΖΙΤΖΙΟΣ (τ. 22),
ΕΚΜΕ Α.Ε. Ι. & Β. ΚΑΡΥΩΤΗΣ (τ.23), ΠΑΥΛΟΣ ΔΕΑΣ (τ. 24),
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΑΡΑΒΑΤΟΥ (τ. 25),
ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ (τ. 26), ΟΡΕΣΤΗΣ ΣΙΜΩΝΗΣ (τ. 27),
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΖΙΤΖΙΟΣ (τ. 28), ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΥΛΓΥΡΙΝΩΝ (τ. 29),
ΑΣΤΕΡΙΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ (τ. 30), ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΙΣΚΙΝΗΣ (τ. 31),
ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ (τ. 32), ΟΡΕΣΤΗΣ ΣΙΜΩΝΗΣ (τ. 33),
ΕΛΛΗ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥΔΗ & ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΣΤΑΜΠΟΥΛΗ (τ. 34),
ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ ΑΣΤ. ΣΧΟΙΝΑΣ (τ. 35), ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ (τ. 36),
ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΚΟΥΚΟΥΜΠΗΣ (τ. 37), ΑΡΓΥΡΙΟΣ ΤΣΑΚΝΗΣ (τ. 38),
ΣΤΕΛΙΟΣ ΒΑΛΙΑΝΟΣ (τ. 39), ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΓΙΩΝΑΣ (τ. 40),
ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΥΡΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ "ΒΑΛΜΑΣ" Ο.Ε. (τ. 41),
ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ & ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ-CONDITO Α.Ε.Β.Ε. (τ. 42),
ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ & ΜΑΡΙΑ ΤΣΟΧΑ-ΠΑΛΙΟΥΡΑ (τ. 43),
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ (ΤΟΜΕΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ) (τ. 44),
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ (τ. 45),
ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ (τ. 46), ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ (τ. 47),
ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΤΖΙΚΑ-ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ (τ. 48),
ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ Ν. ΚΑΤΣΑΜΟΥΡΗ-ΠΑΠΑΟΙΚΟΝΟΜΟΥ (τ. 49),
ΙΕΡΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗ ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΦΑΡΜΑΚΟΛΥΤΡΙΑΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ (τ. 50), ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΤΑΣΙΟΣ (τ. 51),
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ (τ. 52), ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΒΑΛΙΑΝΟΣ (τ. 53),
Γ.Γ. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ (τ. 54),
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΣΤΡΑΤΗΣ (τ. 55), ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ (τ. 56).**

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ

Νικήτη, Διάπλους Τορωναίου (ρεπ. σελ. 56)

Στην παραλία της Νικήτης, Διάπλους Τορωναίου

ΕΜΦΑΝΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΧΟΡΕΥΤΙΚΟΥ ΜΑΣ (ρεπ. σελ. 55)

Παλαιόχωρα 12/08/2023

Ταξιάρχης 3/09/2023

Ο ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΗΤΣΙΑΣ ΣΤΗ ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ ΤΟΥ ΤΑ ΔΟΥΜΠΙΑ (ρεπ. σελ. 24)

Με τον Σεβ. Μητροπολίτη κ.κ. Θεόκλητο

Κατά τη διάρκεια της συναυλίας

Το ακροατήριο

Από τις εντυπωσιακές εμφανίσεις του νεανικού συγκροτήματος
του Χορευτικού Ομίλου Πολυγύρου στην Παλαιόχωρα και στον Ταξιάρχη

Στην Παλαιόχωρα 12/08/2023

Στον Ταξιάρχη 03/09/2023

Η Χ Ο Ρ Η Γ Ι Α

Η χορηγία του παρόντος 56ου τεύχους έγινε από την

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

με εισήγηση της Αντιπεριφερειάρχη

κ. Αικατερίνης Ζωγράφου

επίλεκτου μέλους του Συλλόγου μας.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Περιφερειακή Ενότητα ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΥ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΙ

Εκ βαθέων την χορηγό και την εγγράφει στον οικείο κατάλογο,

ώστε να αναφέρεται εσαεί η χορηγία.

Αξιότιμη Κυρία Αντιπεριφερειάρχη, Αγαπητή φίλη μας

και συμπατριώτισσα κυρία Κατερίνα Ζωγράφου

σας ευχαριστούμε πολύ.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΗ ΣΥΝΕΣΤΙΑΣΗ

Με μεγάλη χαρά ανακοινώνουμε ότι ο μεγάλος τραγουδιστής,
αγαπητός συμπατριώτης μας και επίλεκτο μέλος του Συλλόγου μας (Α.Μ.851),

Ο ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΗΤΣΙΑΣ

που για πενήντα περίπου χρόνια λάμπει στο καλλιτεχνικό στερέωμα της Ελλάδας
και όχι μόνο, θα έρθει με την ορχήστρα του κοντά μας:

Την Κυριακή 19 Νοεμβρίου 2023,

ώρα 13.00' στο πολυτελές κέντρο ALLEA

(εντός της Waterland Τηλ. 2392072030, 6972911200)

για να μας συντροφέψει και να μας τραγουδήσει αφιλοκερδώς

στη ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΗ ΣΥΝΕΣΤΙΑΣΗ μας

με αφορμή την επέτειο των 120 χρόνων από την ίδρυση του Συλλόγου μας.

Δηλώσεις συμμετοχής έγκαιρα.

Στα μέλη του Δ.Σ. κ. Τριαντάφυλλο Οικονόμου 6973425944, κ. Χρήστο Παυλούδη 6945294699

Τιμή πρόσκλησης 30 ευρώ/άτομο με όλα πληρωμένα. (Δεν θα πραγματοποιηθεί λαχειοφόρος αγορά)

Σημ.: Θα υπάρξει λεοφορεία για την μετάβαση στον χώρο της εκδήλωσης, που θα ξεκινήσει από Πλατεία Χάψα, ώρα 12:30.

